

IGNACY RYCHLIK.

[1903. Spr. 12]

**KOŚCIÓŁ I KLASZTOR
PP. BENEDYKTYNEK
W JAROSŁAWIU. ≡≡≡**

Ms. inw. Spr. 50

Klasztor i Kościół P.P. Benedyktynek w Jarosławiu.

Mało miast w Galicyi, ba nawet mało miasteczek, w którychby nie było jakiego budynku urzędowego, jakichś koszar lub magazynu wojskowego, powstałego z kościoła lub zabudowań klasztornych, fundowanych pobożną przodków naszych ręką. Sprawiły to znane kościelne reformy Józefa II ; z 214. klasztorów męskich i żeńskich, istniejących w 1774 r. w rewindykowanych co dopiero przez Austryę ziemiach polskich, 150. przeznaczono na powyższe cele, a z dóbr i dochodów zniesionych klasztorów, utworzono osobny fundusz religijny. Uległy temu losowi i w Jarosławiu licne instytucye kościelne ; zamknięto i zniesiono kościół św. Zofii na Przygodziu, sprzedano kościół szpitalny pod wezwaniem św. Ducha i umieszczono w nim później zbor ewangelicki, zamknięto i zburzono kościół i klasztor OO. Franciszkanów, (Rychlik : Kollegiata W.W. Świętych w Jarosławiu. Jarosław 1893 str. 79) i słuszną, bolesną uwagą, kończy bisk. Krasicki swą w zmianę „w Podróż z Warszawy“ o mieście Jarosławiu :

. „Miasto okazało
Gmachy poważne, świątynie wspaniałe
Ale czas zwykle działał alternaty
W świątyniach nauk, dziś stoją warsztaty“

Odnosiła się ta uwaga do słynnych z bogatego uposażenia, a zniesionych już wówczas instytucyj zakonnych, mianowicie dwóch klasztorów jezuickich : jednego, pod wezwaniem św. Jana w mieście, gdzie było słynne w czasach Rzeczypospolitej kolegium, a drugiego, przy kościele N. P. Maryi „w polu“, gdzie istniał nowicyat, i do konwentu PP. Benedyktynek, które zajmowały się również wychowaniem młodzieży żeńskiej. Kościół św. Jana zaległy beczki i wory z mąką, zanim tenże po zburzeniu kościoła kolegiaty w rynku w 1804 r., nie został dla służby Bożej i dla potrzeb parafialnych przywróconym kolegium, po zwinieniu w 1782 r. utworzonego zeń zrazu gimnazyum (Rychlik : Szkoła realna w Jarosławiu. Jarosław 1890 str. 6.), stało się siedzibą komisji dla potrzeb wojskowych a następnie załogi wojskowej (dzisiaj t. zw. koszary klasztorne) — w gmachu nowicyatu, przy kościele N. P. Maryi (kościół oddano OO. Dominikanom

zniesionych w Bochni i Przemyślu klasztorów) pomieszczono szpital wojskowy, a klasztor i kościół P. P. Benedyktynek posłużył na pomieszczenie warsztatów, składów mundurów, przyborów wojskowych i artylerji polowej (t. zw. koszary Anny).

Nie brak wprawdzie dzisiaj usiłowań, by przynajmniej kościół P. P. Benedyktynek, obecnie jako magazyn używany, do dawnego stanu przywrócić i dla celów religijnych przeznaczyć, stawiane jednak trudne warunki, a za nimi ciężkie istotnie ofiary, każą powątpiewać, czy owe usiłowania pomyślnym zostaną uwieńczone skutkiem.

Jakie zaś było uposażenie tego z początkiem XVII w., pierwszego w województwie ruskiem, założonego PP. Benedyktynek w Jarosławiu, klasztoru, jakie dzieje jego, jest treścią niniejszej pracy, dla której bogaty materiał rękopiśmienny w Archiwum kapitulnem ob. łać. w Przemyślu, grodzkiem i ziemskim we Lwowie, w Muzeum XX. Czartoryskich w Krakowie, w bibliotece nadwornej w Wiedniu, jako źródło posłużył. Oryginalnych dokumentów doszukać się dotąd nie można, dochowały się ich oblaty w aktach ziemskich przeworskich i grodzkich przemyskich. Wspominane często „Kroniki domowe“, w klasztorze przechowywane, zaginęły, dostał się tylko przypadkowo w ręce piszącego, kodeks papierowy, dwoma rękami z XVIII. w. na 141 stron. fol. spisany, znaleziony przed paru laty, gdzieś na strychu w karczmie w Morawsku (pod Jarosławiem), mający napis: „Kopie praw Benedyktynek Jarosławskich“. Kopiaryusz ów obejmuje 50 dokumentów i w łacińskim i polskim języku spisanych, których umieszczonych na końcu „registr dn. 1. kwietnia 1729 r. wykonnotowany“.

Dochowały się również *akta wizytacyi* klasztoru Benedyktynek przez biskupa przemyskiego Wacława Sierakowskiego w 1757 r. obejmujące kodeks pap. o 268 kartach fol. dwoma rękami spisany, w Zakładzie Ossolin. w Lwowie. Kod 101. Sam „Dekret z wizyty“ poprzedza: 1). Opisanie praw, funduszów y przywilejów wielebnym pannom zakonu ojca św. Benedykta, klasztoru jarosławskiego służących w r. p. 1748 zaczęte. K. 1—117.

2). Rewizya y opisanie klejnotów kościelnych y znakomitych sprzętów klasztoru . . . w r. 1749. K. 121—132.

3). Katalog albo rejestr ksiąg w bibliotece klasztornej znajdujących się K. 132—151.

4). Informacya ratione klasztoru z rewizyi murów dwoistych,

klauzury y innych mieszkania y budynków anno 1747 die 23 maii — zaczęta w r. 1745 — dokonana y do abrysu albo planty tegoż klasztoru stosująca się K. 151—171.

5). Dekret z wizyty generalnej kościoła y konwentu jarosł... r. p. 1757 zaczęty y kontynuowany K. 173—269.

Drukowanych źródeł lub opracowań nie mamy dotąd prawie żadnych. Krótką wzmiankę o pierwszych ksieniach Benedyktynek jarosł. podaje: X. Andrzej Duryewski: Pamiątka niezesła, iuż zesłego domu Panów na Rostkowie Sztembergu Kostków, abo o niektórych z tey familiey ptei oboiey zacnych ludziach, memoryał krótki. Kraków 1702 fol.; „Przyjaciół ludu“ umieścił w 1846 r. (Leszno) rycinę klasztoru, również trzy ryciny klasztoru i kościoła umieszcza Zubrzycki w pracy swej: Miasto Jarosław i jego zabytki, Kraków 1903, zajmując się tylko renesansowym portalem kościoła.

Niezwykłym bogactwem i handlem zasłynął w czasach Rzeczypospolitej Jarosław, w ziemi przemyskiej, nad Sanem. Najświetniejszy okres w rozwoju miasta przypada na drugą połowę XVI. w. i pierwsze cztery dziesiątki lat XVII. w., kiedy rozległym i bogatym spadkiem Spytków Jarosławskich, zaopiekowały się, Odrowążówna ze Sprowy, Zofia, najpierw Jana Krzysztofa Tarnowskiego, kasztelana wojnick. a po jego w 1567 r. śmierci, Jana Kostki z Sztembergu wojew. sandom małżonka, po niej jej córka, Anna, za Aleksandrem ks. Ostrogskim, wojew. wołyńskim. i wnuka, owdowiała Anna Alojza Chodkiewiczowa. Kwitnące już handlem, obronne murami miasto, zdobne nowym, w 1562 r. zbudowanym wraz z przygródkiem, zamkiem nad Sanem, zasłynąć miało niebawem wspañiałemi, iście po królewsku, jak Starowolski opowiada, dotowanemi instytucyami zakonnemi. Gorąca wiara piastowskich córek, głębokie uczucie pobożności, spadły jakby dziedzictwem po matce, Annie, za Stanisławem ze Sprowy Odrowążem, wojew. podol., ostatniej księżnie mazowieckiej, na córkę (Zofią), wnukę i prawnukę. I piękne to postacie tych świątobliwych matron, spieszących z pomocą religijną dla swoich poddanych, tych, „pań na Jarosławiu“ z których jedna zakłada kollegium u św. Jana, druga osadza PP. Benedyktynki, ostatnia

funduje kościół N. P. Maryi „w polu“ i nowy przy nim klasztor dla OO. Jezuitów wznosi.

Wcześniej osieroconą została Anna. Za ledwo 5 lat liczyła, gdy odumarała ją matka dn. 19 lipca 1580 r., a w dziesięć miesięcy później i ojciec Jan Kostka¹⁾, pozostawiając ją wraz z siostrą młodszą, Katarzyną, na opiece stryja Krzysztofa, wojew. pomorskiego i przyrodniego ich brata Jana, świeckiego i lipińskiego starosty.²⁾ Przebywały jakiś czas w Pruszech; pod koniec 1592 r. są już w Jarosławiu, skąd niedługo potem idzie Anna, za Aleksandra, księcia Ostrońskiego a hrabiego na Tarnowie, od 1593 r. wojew. wołyńskiego, a Katarzyna, za Adama, Hieronima Sieniawskiego podczaszego koron.³⁾ Już bowiem 1594 r. dn. 4 lipca zatwierdzają obydwie wraz z małżonkami swymi, wszystkie swobody i przywileje miasta Jarosławia⁴⁾ a nazajutrz, w wtorek pierwszy po Nawiedzeniu N. P. M., dzielą się w Jarosławiu macierzystymi dobrami.⁵⁾ Po jedenastoletnim pożyciu odumiera Annę jej mąż, fan-

1) Lib. r. eccl. Collegii Jaroslav. S. I. A. D. 1618. per cert. s. titulos distributus in archiwum OO. Dominikanów w Jarosławiu, podaje dzień śmierci Zofii i Jana. W grobach, zniszczonego w 1804 r. kościoła kolegiaty, które polecił otworzyć w 1755 r. biskup przem. Wacław Sierakowski, znaleziono na trumnie Jana Kostki tablicę srebrną z napisem: J. N. D. A. Hoc in sarcophago conditus est vir ill. et Mgnf. Johannes Kostka a Sztemberk Palat. Sandom. Terrarum Prussiae Thesaurarius, Margeburg. Pucen. et Dersavien. Capit. Collegii S. J. Jaroslaviae fundator. Qui relictis ex Mgnf. Hedwige Przeromska Elisabeth et filiis, Stanislawo et Johanne ac ex Jll. Sophia de Sprowa susceptis filiabus Anna et Catherina, omnibus ecclae, sacramentis munitus anno vitae suae 52, die ultima maii, hora post meridiem 2 anno 1581 quievit in pace. Tabliczkę tę, jak również i tabliczkę na trumnie Zofii (Kolleg. WW. Świętych p. 32) pozostawiono w grobie. Vis Sierakov. a 1755. w archiwum Kapitul. w Przemysłu.

2) Jako „najbliższy opiekun sióstr Anny i Katarzyny, miasta Jarosławia dziedziczek“ nadaje Jan Kostka dn. 2. listop. 1590 r. w zamku jarosławskim „artykuły kołodziejom, stelmachom, stolarzom, bodnarzom, tokarzom w jeden cech złączonym“. Oryg. u cechu stolarzy w Jarosławiu. Jan Kostka umarł w sierpniu 1592 pochowany u OO. Jezuitów w Jarosławiu. Liber eccl. Coll. Jar. u. s. titulus XX.

3) Szymonowicz Szymon: Ślub na feście Adama Hieronima Sieniawskiego 1593. Lwów.

4) Dt. in arce mra Jaroslav. fer. secunda p. f. ss. Petri et Pauli. Mss. w bibliotece nadwornej w Wiedniu Nr. 12018 lit. priv. civit. Jaroslau. f. 19.

5) Muzeum XX. Czartoryskich Mss. 3493. AGZ. Terr. Prev. I. 15. p. 1313 Miastem Jarosławiem, przedmieściami i zamkiem podzielono się do połowy, lecz po 1610 r. odkupiła Anna część przypadającą Katarzynie Sieniawskiej Z majątności jarosławskiej dostały się księżnie Annie: Ostrów, Tuczepy z maństwen, Munina, Tarnawiec pod zamkiem z puszkarnią, Koniaczów, Makowisko, Bobrówka, Sobiaczyn, Surochów, Wietlin, Laszki, Wola Laszkowicka, Korze-

teczny dysunita, dn. 13. grudnia 1603 r. w Tarnopolu, zostawiając jej czterech synów i trzy córki.¹⁾ Dwaj młodszy Aleksander i Krzysztof w niemowlęctwie pomarli, starsi, Adam Konstantyn i Janusz, wychowani przez ojca w szyszmatyckiej wierze, przechodzą za sprawą żarliwej katolickiej matki i biskupa przemys. Stan. Siecińskiego na łono rzymskiego kościoła (1610 r.), kształcą się w kolegium Jezuitów, Adam nawet w 1613 r. na uniwersytecie w Padwie i zaledwo służyć ojczyźnie poczęli, odznaczyli się bowiem pod Tarnopolem w walce z Tatarami, umierają w kwiecie wieku, w przeciągu jednego roku (1618—1619) w Lublinie.²⁾ Obaj bezżenni, pozostawiają wszystkie nieruchomości (po ojcu) siostrze: Zofii, za Stanisławem Lubomirskim,

nica, Dąbrowa alias Ryszkowa Wola, Cefula, Radawa, Ruda, Mołodycz, Wola Modliszewska alias Morawin. Katarzynie Sieniawskiej przypadły: Głęboka, Rudolowice, Wola Rozwienicka, Więckowice, Wierzbna. Kruhel, Wola Pozowska alias Leżachowska, Kostków, Tywonia (homagialis), Szusko. Wiązownica, Nielepkowice, Manaster, Wola Manasterska, Dybków, Dobra, Lubienica, Cieplice, Dąbrowica. Lasy, bory, dąbrowy z barejami również w połowie dla każdej strony. Nadto otrzymała Anna: majątność Dzikowską, Dzików i połowę Ułazowa w powiecie bełzkim, Kańczuką (Kańczuga, Kosina, Siotesza, Gać, Hussów, Chodakówka, Siedlecza, Niżatycezo, Żukliez, Lopuszka mniejsza, Monaster Hodle) w powiecie przeworskim, majątn. Piękciszowską z 18 wsiami; w pow. chełmińskim w wojew. sandom., majątn. Ciesz. w ziemi podolskiej w pow. kamienieckim, wreszcie dworek drewniany przy ulicy Grodzkiej w Krakowie Sieniawskiej zaś przypadły majątności w pow. kamienieckim Sałanowska z 15 wsiami i Zienkowska z 9 wsiami w wojew. sandom. pow. pilzneńskim, majątn. Sędziszowska i 5 wsi, i kamienica w Krakowie w rynku na rogu starodawna książąt Mazowieckich nazwana, dopłaciła nadto księżnie, ponieważ więcej było na jej działach ciężarów 10.289 zł. 15 groszy.

¹⁾ Wielowiecki: Dziennik spraw domu zakonn. OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie SS. rer. pol. t. 10 p. 47. podaje dzień i rok śmierci. Mylnym zdaniem Bonieckiego (Poczet rodów w W. x. Lit. XV. XVI. w. Warszawa 1887), że Aleksander 5 synów zostawił. Mowa na pogrzebie księżnej jarosławskiej Marka Sobieskiego (Kod. Ossol. Nr. 207 i Nr. 400), nagrobek Anny (dziś nie istnieje) u Jezuitów w Jarosławiu (Siarczyński: Wiadomość . . . o Jarosławiu Lwów 1826 str. 89) wspominają tylko o 4 synach. Pochowany w dzwonięckiej cerkwi w Ostrogu, skąd córka Anna Mojza kazała ciało jego przewieźć w 1636 r. do kościoła św. Jana w Jarostawin (Liber eccl. Coll. Jarost. u. s. titulus XX. O wynikłych wskutek tego zaburzeniach przeciw Annie, zob. Kronika ruska w Roczniku naukowym 1835. III. 327 i Petruszewicz Swodnaja halick. letopis p. 481.

²⁾ Windakiewicz: Księgi nacyi polskiej w Padwie. Archiw. dla h. lit. t. VI: Krakow 1890. O przejściu na katolicyzm, z listu Siecińskiego z d. 25. września 1613 r. do Pawła V. Theiner V. M. III. 283. Adam liczył lat 22 i umarł w 1618 r. Janusz lat 21. umarł w sierpniu 1619 r. Napisy na trumnach w kościele Kollegiaty. Vis. Sierakov. 1755.

woiew. krak., Katarzynie, za Tomaszem Zamoyskim, woiew. kijow., i Annie Alojzie, za Janem Karolem Chodkiewiczem, woiew. wil. h. w. l.

Osiadłszy po śmierci męża stale w Jarosławiu, staje się Anna prawdziwą opiekunką, dźwigającego się po ciężkim pożarze, w dniu św. Stanisława 1600 r., miasta, któremu, jak przywilej z tegoż roku świadczy, „prawie na nowym korzeniu budować się przychodzi“ Podnosi się jej wspaniałomyślnością z strasznej pogorzeli kościół kolegiaty WW. Świętych, w którym nawet groby fundatorów zupełnie przez pożar uległy zniszczeniu, i czyta ołtarz św. Ignacego ozdobić nowym obrazem w 60 grzywnien srebra „auszpurską robotą“ czy w bławaty i jedwabie przybrać, czy też zawiesić bogate lampy, z dawnego mazowieckiego skarbcu u grobów św. Jacka Odrowąża i św. Stanisława Kostki (w 1610 r.), zawsze chętną i szczodłą, pobożna Anna. Szczególna opiekunka ubogich okrywa ich własną ręką, łagodzi nędzę po ciężkiej zarazie, która już w 1602 r. w samym mieście w przeciągu czterech letnich miesięcy zabrała 424 ludzi, a w październiku 1603 r. powoduje rozpuszczenie kształcącej się młodzieży, zamknięcie dwóch bram w mieście, zawieszenie wszelkiego handlowego ruchu; błagając zaś Boga od odwrócenie nieszczęścia, stawia marmurowy posąg św. Walentego przed bramą krakowską, a ludziom buduje domy dla schronienia ubóstwa i kalectwa.¹⁾ Żarliwość jej w krzewieniu i utrzymaniu u swych poddanych unii, podnosi sam Klemens VIII papież, kiedy cerkwie dyzunkickie „pro iure patronatus“ katolickim przywraca kapłanom. Opiekunka szkolnej młodzi, kupuje jej w 1604 r. za 100 czerw zł. sukna. w parę lat później (1608 r.) przyodziewa 70 uczniów w kolegium jezuickiem, dla ubogich żaków buduje nieopodal kolegium bursę, którą uposaża trzema knieciami i dwoma ogrodnikami.²⁾ Bo też szczególnie dla ludzkości wylana, stara się wypełnić wolę matki, by dobra swe ziemskie na chwałę Boga obrócić.

I „idąc, częścią za żarliwością własną, częścią za wolą i intencją rodzicielki naszej, pisze dn. 23. lipca 1612 r., której

1) Acta consularia w archiw. miejsk. w Jarosławiu ex 1602:1603.

2) Podziś dzień istnieje stypendyjna fundacya Anny ks. Ostrogskiej t. zw. Jarosławska z dn. 15 listopada 1609. r. Majątek zakładowy wynosi 12703 zł. 98 ct., a dochód roczny 572 zł. r. przeznaczony po 105 zł. dla 5 stypendystów. (Rozp. guber. z dn. 5 listop. 1814 r. L. 75253).

wola i zamiśl był, nas pierworodną swoją do zakonnego życia i do panińskiego stanu sposobić, co dla śmierci jej prędkiej i dla młodości naszej i rozsądku jeszcze niedojrzałego, a osobliwie dla dyspozycyi i woli innej panów opiekunów naszych do skutku nie przyszło, toż tedy nagrodzić chcąc . . . fundacyą panien zakonnych, których te kraje dotychczas nie miały . . . nagradzamy.“ Za zezwoleniem tedy bisk. chelm. Konopackiego i Ksieni chełmińskiego klasztoru reguły św. Benedykta, Magdaleny Mortęskiej, swej wujecznej siostry, sprowadza do Jarosławia dn. 28. paźdź. 1611 r. dwanaście panien zakonnych (Dorota Kamińska, P. Poradowska, Agnieszka Małowieyska, Elżbieta Bobolanka, Anna Sapieżanka, Anna Maciejowska, Katarzyna Stadnicka, Zofia Jasienczanka, Anna Chawrówna, Dorota Niewicka, Anna Chrościńska, Ewa Kochańska) i zrazu w zamku swoim nad Sanem, a następnie w wspaniałym dworcu na górze nad zwierzynćem umieszcza.¹⁾ W następnym roku przeznaczą im jako wiano, plac za miastem Jarosławiem na przedmieściu ruskiem, przy kościele św. Mikołaja, na górze osobnej od collegium OO. Jezuitów . . . na wybudowanie klasztoru z kościołem (który miał stanąć własnym jej nakładem i kosztem), wieś Morawsko i wolny wrąb w lasach, z wyjątkiem lasu zwanego „Drysina“.²⁾

1) Akt erekcyjny na perg. spisany zaginął. Kopie praw Bened. Mss. u. s. fol. 1—5. Visitatio Sierakowiana. Kod. Ossol. 101 f. 2. A. G. Z. Terr. Prov. l. 19 p. 30. — Magd. Mortęska, córka Melchiora, podkom. chelm. i Elżbiety Kostezanki, współfundatorka collegium toruńskiego T. J. niezwykle zasłużona okolo reformy klasztorów żeńskich św. Benedykta w Polsce, zmarła w 1632 r. Reformy zatwierdza Paweł V. (List bisk. Siedzińskiego do Pawła V. u. s.) Według reformy chełmińskiej założono w Polsce i Litwie do 1663 r. 20 klasztorów (Szczygielski *Aquila Polono-Benedictina* p. 33. 225) X. Erzechfa: *Żywot.. Magd. Mortęskiej-Polplin* 1880 str. 50. Z ostatniej pracy Albers'a: *die Culmer Reform*, nie mógł piszący korzystać. — Dwór „nad zwierzynćem“ zbudował Aleksan. Ostrogski, małżonek Anny, na miejscu dawnego, jeszcze przez Opoleczyka zbudowanego zamku, w pobliżu istniejącej dzisiaj cerkwi.

2) Morawsko, wieś o 6-5 km. na południe od Jarosławia, kupiona przez Annę od Morawskiego i Szczepanowskich (A. G. Z. *Castr. Prem.* l. 60 p. 197. 341) należała do Spytka z Tarnowa albo z Jarosławia, który ją sprzedał w 1432 r. za 330 grzywien niejakiemu Maciszowi z Wojciechowa, z małstwem t. j. z obowiązkiem służby lennej. Kwestyę małstwa w Jarosławskim i Przemyśkim wyjaśnił Ant. Prohaska: *Lenna i małstwa na Rusi i Podolu*, (w *Rozpr. Ak. Umiej.* t. XVII. Kraków 1902), uzupełniamy tylko, o co właśnie p. Proh. na str. 14 chodzi, mianowicie, jak wysoko szacowano prawa opieki lennej przy alienacyi. Ołóż Marcisz z Wojciechowa zakupił w 1430 r. owe obszary, między Łowcami a Ostrowem, leżące, raczej łan, od Lucia Chodorowego, na którym

Nie była to wioska do pogardzenia. Było w niej wówczas kmiecyh dworów 22, zagrodników 12, 1 karczmarz i leśny. Każdy z kmieci odbywał przez cały tydzień, samowtór, wyjąwszy tylko sobotę, pańszczyznę i płacił w dniu św. Marcina pół grzywny pieniędzmi, oddawał jedną kłodeg owsa, kapłonów 3, jaj sztuk 6 i prządł po sztuce „bez dnia”. Zagrodnik odrabiał pańszczyznę przez 3 dni w tygodniu, składał także na św. Marcina czynszu groszy cztery, kapłona jednego i prządł pół sztuki dziennie, tyle przędły i komornice. Karczmarz natomiast dawał grzywien dziesięć, kamień loju, kapłonów ośm, oprawiał do dworu cielę, wieprza, wołu, barana, dostarczał do Przemyśla podwodę: „powóz“ raz do roku, do Jarosławia zaś ilekroć razy kazano, dwa razy pięszo lub konno do Przemyśla, wreszcie z pola, które miał przed karcziną robił dni 12 w czasie żniw z sierpem, lub jak kazano i zwoził przez 6 dni zboże. Leśnym był jeden z zagrodników, ten nie odrabiał pańszczyzny, oddawał jednak czynsz i kapłona i przędzę na równi z innymi. (W 1717 r. było w Morawsku kmieci 15, zagrodników 19 i chałupników 13)

Fundacya ta przeznaczoną była na utrzymanie 12 panien, których liczba nigdy zmniejszać, lecz stosownie do wnoszonych posagów, powiększać się miała, na dwóch kapłanów przy kościele i gospodarczą służbę. W 1614 r. sprowadzono materiał drewniany i w przeciągu trzech miesięcy zbudowano w kształcie czworoboku klasztor, przy kościele św. Mikołaja „przy którym była, niegdą fara i miasto wybudowane“ i w listopadzie tegoż roku objęły nową siedzibę za zezwoleniem bisk. Siecińskiego zakonne panny.¹⁾

ciężyło *servitium*: „dawać na każdą wyprawę konia, któryby stał dwu kóp (... equum valoris duorum sexagenarum daretenebitur ...) za 20 grzywien (oryg. w Muzeum XX. Czart. Vol I. 56. Nr. 372. W kopiaryuszu praw Benedyktyniek u. s. f. 42—49 znajdują się również owe 3 dokumenta, lecz w tłumaczeniu polskiem) Prócz wspomnianych w powyższej pracy maństw (Morawsko, Kidalowice, Więkowice, Rozwienica, Łopuszka) były nadto w Jarosławszczyźnie: w 1486 r. Munina cum *servitio et obedientia advocatiae*, Ostrów cum *servitio sculteti* (A. G. Z. VI. p. 213 Nr. 141 an. 1486) w 1520 r.: Rudolowice, Tywonia (A. G. Z. Terr. Prov. I. 11 p. 173), w 1541 r.: Żuklin, Łopuszka, mańor (ibid I. 12 p. 108), w roszcie w 1594 r. Tuczepy, Chodakówka (ibid. I. 15. Mss. XX. Czart. 2493). W XVII w. nie spotykamy się już z maństwami.

¹⁾ Było to stare miasto, „przedmieście ruskie, ruskie miasto“ zwane jeszcze w dokumentach XVII. w., : rozsiedliło się ono pod osłoną dawnego zamku wysuniętego nieco na północ, również na wyniosłym wzgórzu, oddzielonem głęboką dobrą. „Stary zamek“ w dokumencie Spytka z 1431 r. Miasto było

Nie starczył jednak ten mały, już w 1431 r. istniejący a w dokumencie z 1522 r. „staroświeckim“ zwany, drewniany kościółek, z obrazem św. Mikołaja w wielkim ołtarzu (było ich trzy) „deformiter po rusku malowanym“ i w 1615 r. kładzie biskup na prośbę Anny kamień węgielny pod nowy kościół, który po dziewięciu latach budowy poświęcił dnia 28. kwietnia 1624 r. pod wezwaniem śś. Mikołaja i Stanisława, biskup przemyski Wężyk. Na prędszą zaś i łatwiejszą jego budowę, jak nie mniej na wymurowanie klasztoru i obwiedzenie go murem, pozwala dn. 8. września na „wolne łamanie kamienia, na wapno i mur“, nie tylko na polach w Tuczępach, gdzie właśnie wtenczas kamień znaleziono (a trudno o niego na tej dyluwialnej w Jarosławszczyźnie terasie), ale gdziekolwiek by nań natrafiono tak na dworskich, chłopskich jak i miejskich gruntach¹⁾.

Wydała się jednak jeszcze nie dość bogatą, pierwotna fundacya hojnej fundatorce. W 1622 r. w sobotę po św. Małgorzacie (dn. 16 lipca) obdarza klasztor wsią Kidałowicami z Kozielcem t. j. lasem dębowym, tuż między Jarosławiem, a znaną ich posiadłością, Morawskiem, leżącą, o ośmiu kmieciach, siedmiu zagrodnikach i pięciu chałupnikach²⁾, a widząc, że jeden młyn, który w Kidałowicach istniał, nie może starczyć na zakonne potrzeby, nadaje im również tego samego dnia, osobnym aktem, młyn w Jarosławiu, Marcinkowski zwany, i jezioro Mączne, zasilane rzeką Wisznią, wpadającą obok *Tarnawieckiego* folwarku do Sanu. Nie wiodło się wprawdzie z owym młynem, który przynosił 1000 zł. procentu; kilka razy zrywany, runął przez poderwanie przez wylewy brzegów Sanowych, lecz wnuk fundatorki, sandecki starosta Konstanty Lubomirski, darował klasztorowi dnia 9. lipca w 1651 r. w Pelkiniach, grunt powyżej rzeki, na przedmie-

obronne (porównaj barwny opis walki i dobywania miasta w 1245 r. przez Roscisława na Romanowiczach w kronice wołyńsko-halickiej). W 1375 r. Władysław Opolezyk przynosi miasto z dotychczasowego miejsca, gdzie dotąd istniało, pod swój zamek (AGZ. VII. p. 19 n° 12) a więc dalej na południe tak jak dzisiaj śródmieście zabudowanemu widzimy, pod zamek nowy na wzgórzu, gdzie później stał ów dworzec ks. Aleksandra, dzisiaj „przyrynek“ między ulicami Badeniego a zamkową). Zamek ten pałą Tatarzy w 1500 r., opustoszał w połowie XVI. w. gdyż w 1522 r. zbudowany nowy (trzeci) zamek, dalej na wschód od miasta, nad Sanem, z którego dzisiaj tylko ślady wału ochronnego.

1) Kopie praw Benedyktynek u. i s. str. 27.

2) tamże str. 13.

ściu „Garbarze“, na którym postawiono nowy młyn o czterech kamieniach¹⁾).

Przeważnie jednak rosną posiadłości klasztorne na górze św. Mikołaja, koło klasztoru i na przedmieściu jarosławskim, Zwierzyńcu i Pasiece. W przeciągu kilku lat przychodzi konwent w posiadanie, nową darowizną Anny, „*dworkówki*“ z domami i ogrodami, *folwarkówki* z karczmą nad gościńcem pelkińskim, 100 zł. przynosząca; na *przymurzańcu* dostaje 9 chałup po 9 zł. czynszu, (przytykały do muru klasztornego, stąd ta nazwa), a na *podgórzaińcu*, u stóp góry klasztornej od wschodu, obok tak zwanej *Czmielówki*, (którą wraz z słodownią posiadał z łaski Anny, już od 1615 r.) dziesięciu czynszowników, tak, że cała owa góra staje się wyłączną zakonną własnością. W 1629 r. w wtorek po św. Dorocie (dn. 7 stycznia) obdarzone „*łazem naspiskowym nad Sanem*“ na Zwierzyńcu, folwarkiem, szpichlerzem i czterema poddanymi, a kiedy przypadły dla nich również od księżnej Anny, liczne grunta na prawym brzegu Sanu, z dwoma cegielniami i chałupą dla strycharzy, *łaz na Tarnawcu*, pod Koniaczowem i Setnem jezuickim, nad potokiem Kornia, wtedy zabezpieczyła im Anna prawo wolnego przewozu, prom i domek dla przewoźnika.

Lecz i same Panny zakonne starają się z własnych funduszów pomnożyć swe nieruchome majątki. Jakób Żochowski kupuje dla nich, za ich własne pieniądze, a za zezwoleniem księżnej Anny w 1633 r. folwark „*Pilehowski*“ na Przygodziu, z budynkami, karczmą i łanem, ciągnącym się aż po wał dworu Jezuickiego św. Jańskiego w Pawłosiowie, (Pawłowe sióło,) między folwarkiem i łanem pola probostwa jarosławskiego od południa, a ogrodami Woli przedmieszczan jarosławskich i łanem Mikołaja Nawersalkowicza od północy²⁾. W 1646 r. nabywają od wójta leżajskiego Owsiaka za 1500 zł. p. obszerne grunta na Pasiece „*pod basztą murowaną*“ aż po San, t. zw. Owsiakówkę, na której osadzono 15 klasztornych poddanych, a za folwark i szpichlerz u przewozu nad Sanem, wypłacają mu 1000 zł. Akta wojtowskie i radzieckie w Jarosławiu wykazują długi szereg licznych tran-

¹⁾ tamże str. 122.

²⁾ Kod. 101 f. kopiar. f. Jest to dzisiaj t. zw. „Weissówka“ przy ul. 3 maja, na części tego gruntu zbudowały gmach giinnazyalny. W 1595 r. łan ten kosztował 40 czerw. złotych.

sakej po 1614 r., dotyczących nabytków domów i drobniejszych gruntów, rozrzuconych wśród wspomnianych gruntów, na Pasiece i na Zwierzyńcu.

Należy jednak dodać, że nietylko „pani na Jarosławiu i dziedziczki“ pobożność i troskliwość, nie pozwalała zapomnąć o tej fundacyi. Nie napotykanymy wprawdzie w późniejszych aktach, lub zapiskach grodzkich lub ziemskich, znaczniejszych donacyj ze strony bogatych spadkobierców księżnej Anny, nie brak jednak i innych dobrodziejów. Piotr Mucharski, Jarosławianin, filozofii i medycyny doktor, profesor akademii krakowskiej, króla Władysława IV. lekarz, ofiaruje zakonnicom swój dworek „przy moście“, od Derśniakowej nabyty wraz z gruntem „podkopiec“ zwanym¹⁾, a sławetny Trębacz leguje swój grunt, w pobliżu położony, na którym stało 12 czynszowych domów. Aleksander Starzecki zapisuje w 1658 r. dworek z folwarkiem w Dubnie za bramą łucką, a w pięć lat później, Andrzej Korabiowski dwór i folwark pod klasztorem OO. Bernardynów w Leżajsku. Pamiętać zaś należy, że wszystkie te posiadłości wolne były od wszelkich danin, od podatków Rzeczypospolitej i kościelnych t. j. mészego i dziesięcin, od jurysdykcyi tak zamkowej, jako i miejskiej. Sejm warszawski w 1664 r. uwalnia wszystkie majątności zakonne (które wylicza) od wszelkich assygnacyj hetmańskich, chlebów zimowych i wszelkich egzakej wojskowych „ze względu na ubóstwo panien“, a królowa Marya Kazimira bawiąc w 1679 w Jarosławiu, jako dziedziczna pani połowy Jarosławszczyzny zatwierdza dn. 15 września wszelkie ich dawne swobody²⁾.

1) Piotr Mucharski, syn Wojciecha i Zofii Szczukowej, zasłużonego koło podniesienia Kościoła Kollegiaty po pożarze Jarosławia w 1600 r. Już jako doktor filozofii, bawi w 1617 r. z Tomaszem Zamoyskim na uniwersytecie w Padwio (w 1619 i 1620 r. Księga nacyi polskiej u. s.) następnie na dworze ks. Anny w Jarosławiu. Brat jego Jakób, laureat akad. krakow. był kustoszem jarosławskiej Kollegiaty. Piotr miał 2 synów: Jana, również medycyny i fil. doktora, który był sekretarzem przybocznym Jana Kazimierza i Ludwika później kanonika jarosl. (Wiadomości powyższe z nagrobków kładzionych przez Piotra w kościele Kollegiaty, zniesionym w 1804 r. Starowski: Monum. Sarmatarum p. 436).

Ów most rzucony był nad potokiem, dzisiaj parowem, między górą św. Mikołaja a górą Świętojańską jezuicką, poniżej był most drugi na siłnem podmurowaniu. Nazwa „Kopiec“ odnosiła się do całej przestrzeni między ulicami: panięską, pekińską, na bramie i farną, przed starym miastem. O „mogile“ przed miastem w XIII w. wspomina już kronika wołyńsko-haliicka.

2) oryg. w archiwum parafialnem w Jarosławiu. Wszelkie wiadomości

Wielkiej jednak bardzo wagi była darowizna biskupa przemyskiego Siecińskiego w 1618 r. dn. 22. września. Zbudowaną w 1616 r. w Przemyśle za Sanem, kaplicę św. Trójcy, oddał Benedyktynom Jarosławskiem, celem założenia w Przemyśle filii. Istniała owa filia pod zarządem ksieni jarosławskiej do 1694 r. w którym dn. 7. maja zezwolił przemyski biskup Doenhof na zorganizowanie w Przemyśle samoistnego P. P. Benedyktynek konwentu¹). Bliższych szczegółów o tej fundacyi w ciągu XVII w. niestety dotąd nieznamy, zdaje się, przeznaczone były dlań dwa folwarki na przedmieściu w Przemyśle nad brzegiem Sanu, w 1621 r. od Poradowskiego nabyte.

Sumy posagowe.

Oprócz tych licznych na rzecz klasztoru poczynionych w nieruchomościach darowizn, weale pokaźnie przedstawiają się znaczne dochody pieniężne, sumy posagowe, które panny wstępując w mury klasztorne, z sobą prócz wyprawy wnosily, i inne prywatnych osób zapisy. Ubolewa wprawdzie ksiądz Maciej Pruski, jarosławskiej kollegiaty kanonik, a generalnej z 1757 r. wizyty sekretarz, „że między tak liczny Bogu poświęconych panien komputem, ledwie dziesiąta część z posagami znajduje się“ i „że przez cały wiek od założenia tego klasztoru, przewertowane kroniki, lubo osoby głoszą, wnioski jednak i posagi głębokiem opuściły milczeniem“ lecz właściwie z wyszczególnionych przy nazwiskach wstępujących w latach 1611 do 1754 do klasztoru 217 panien zakonnych, nie podano szczegółowo sumy 66 posagów, a tylko o 13 wspomniano, że żadnego nie miały posagu.

W 1757 r. było w klasztorze 11 zakonnice, z tych 6 bez posagu. Istniały jednak natomiast fundacye na utrzymanie panien ubogich, bez wyprawy, bez wiana, jak przekazana na ten cel przez Jana Tomisławskiego suma 3300 zł. ubezpieczona w 1661 r. na miasteczku Kańczudze i ofiarowane w 1649 r. przez Aleksandra Starzyckiego 14 tysięcy na Rozborzu i Mirocinie¹). Ogólna suma owych 151 posagów wynosiła w 1757 r. 452.458 zł. a składały się na nią weale pokaźne cyfry.

Anna Kosteżanka, wojewodzianka pomorska wniosła w 1633 r.

co do donacyj z wspomnianego już kopiaryusza i kod. Ossol. 101. „Summaryusz funduszów przez ks. Rybotyckiego z 1679 r. i księga posagowa „Łańcuch“ zwana, o 480 str. fol., o których często wzmianki, gdzieś zaginęły.

1) Pawłowski: Premislia sacra. Cracov. 1869 p. 362 n° VIII et 522 n° III.

2) wioski pod Przeworskiem.

14 tysięcy posagu, druga Kosteżanka, również Anna, starościanka lipińska, składa wraz z ślubami zakonnemi w 1637 r., 31 tysięcy do których dodali później jej bracia Stanisław i Aleksander, 20 tys. w gotówce. a w klejnotach, perłach, kanakach i drogich kamieniach (ozdobiła nimi kielich szczerozłoty), wyż 30 tysięcy. W 1647 r. Joanna Starzycka oddaje 44 tys., a podczaszanka koronna Danilowiczówna 20 tys., w 1667 r. Urszula Suecińska przynosi z sobą w 1678 r. 15 tys., — w cztery lata później Gryzelda Komorowska 22 tys. Dwie siostry Soltykówny: Teofila i Maryanna 18 tysięcy (w 1690 r.) a Katarzyna i Ludwika Tarłówny (w 1691 r.) 14 tys. — Helena Zaboklicka ofiarowała 15 tysięcy (w 1695 r.), Katarzyna Soltykówna 8 tys. (w 1714 r.). Anna Mniszkówna 12 tys. (w 1715 r. Z mniejszych posagów chyba by dodać: Barbary Wapowskiej (w 1633 r.) 6 tys., Urszuli Herburtówny (w 1643 r.) 6500 zł., Zofii Wojakowskiej (w 1698 r.) Eleonory Niemierzykówny, Anny Drohojowskiej (w 1715 r.) Cecylii Ustrzyckiej (w 1736 r.) i w. i. po 6 tysięcy zł.

Niektóre z tych sum posagowych lokowane były u osób prywatnych na dobrach ziemskich, lub u mieszczan i kupców jarosławskich, na ich majątnościach. Jednak już słuszną na tem miejscu księdza Pruskiego uwaga, że niejedne z nich przez nieogłędność, przez niedostateczne zawarowanie poprzepadały, inne trudne do windykowania, poszły w zapomnienie. Spotykamy się tedy z całym szeregiem długoletnich procesów i sporów w aktach przemyskich, którym nieraz i wyroki trybunalskie, a nawet i zajzdy gwałtowne, nie kładły kresu.

A nie chodziło o same wypożyczone tylko sumy, przedmiotem sporów były i zapisy dobrowolne i fundacye na wyderkadawane. Szczególnie w pierwszej połowie XVIII w., kiedy miasto Jarosław po strasznej gospodarce Szwedów, w czasie wojny północnej, nagle ubożeje i zupełnie prawie upada, nie można było nawet pod grozą kar kościelnych ściągnąć prowizyj, czy to od sum lokowanych, czy też legowanych. Panowie Jarosławia August Czartoryski i Paweł Sanguszko, wstawiają się w 1738 i 1739 r. do biskupa przemyskiego, Wacława Sierakowskiego, za zubożalymi mieszkańcami, domagają się, by wspólnie na miejscu wyznaczona komisya, położyła kres tylokrotnym sporom i procesom¹⁾. I nie bez chwilowego przynajmniej skutku. W 1743 r.

¹⁾ List X. Czartoryskiego z Dzikowa d. 4. maja 1738 r., a X. Sanguszki z Puław d. 5. listopada 1739 r. „Miasto Jarosław przed iaty niedawnemi osia-

przybył w listopadzie biskup Sierakowski do Jarosławia i pozwolił na prośbę mieszkańców, znosić w ciągu 5 lat długi kościelne, prowizję w przeciągu tego samego czasu płacić tylko w połowie, a nie uiszczać jej weale od domów pustych lub zrujnowanych¹⁾. Po upływie tego czasu miano sprawę rozpatrzyć ponownie, dalszego jej jednak przebiegu nie znamy.

Zbytecznem zapewne wyliczanie tych wszystkich legatów, w ogólnej sumie 370.409 zł. a raczej po potrąceniu 68.197 zł. wypożyczonych od Panien zakonnych przez prywatne osoby 302.312 zł. Dodać jednak należy, że sam biskup Sierakowski oblicza z tego „sum niepewnych, zawiedzionych lub do windykowania trudnych“, na 102.300 zł.²⁾ Zapożyczała się bowiem u ksieni i księżna Anna, biorąc w czasie budowy kościoła w 1622 r. 14 tysięcy, w 1630 r. ponownie 5 tys.; zaciągał pożyczkę u zakonnic i Aleks. Lubomirski a zabezpieczał ją w 1641 r. na swoim spadku, zwłaszcza, że i przekazana testamentem Anny, kwota 10 tys. na domurwanie klasztoru wypłacaną nie była. Podobnie było i z sumą 2 tys. którą testamentem z 1651 r. zapisała Anna Aloiza Chodkiewiczowa. Nawet gromada Kaszycka „że w wielkiem ucisnieniu od Moskwy, Sasów i polskich żołnierzy, na spłacenie kontrybucyi Sasom i prowiantu Moskwie i pol-

dością kupców sławne, murami i domami ozdobne, religione in superos przykładne, na kościoły hojne, teraz zaś spustoszeniem i ludzi nagością okropne, do sposobów weale odpadło, vix publicis oneribus wystarczyć z siebie zdołające, między innemi, ktoromi na duo ostatnich prawie ruin spada stopniami, widzi być ten najpierwszy, et ad centrum zguby swojej nieomylny, iż co antecessorowie mieszkańców terażniejszych za czasów swoich szczęśliwych dawali domom bożym i oltarzom, ktorých byli patroni et fautores, natenczas temporum deterioratione zamiast coby kościoły z pobożności i przykładu, ubogich sukcesorów ex ipsis illorum donis zaratować mogły, nie tylko im w czyszczach a plis legatis pretendowanych non pareitur usque ad obolum, ale owszem Ichmoście Duchowni jaroslawsey procesami i kłátwami strangulatos tak dobrze i mocno ujęli, jakoby to pokazać chcieli, że sami to ubogie miasto zgubić do ostatka są zdolni, jeżeli Pasterska Władza WMci, do której z nadzieją idzie, supplex pusillo gregis miasta tego nie da adiutorium et protectionem”
Kopiar. OO. Reformatów w Jarosławiu p. 437—444.

1) Visit. Sierakov. z 1743 r. Arch. kapit. w Przemysłu.

2) Z większych sum zabezpieczone były: na Tuczempach 15.500 zł. na Kaszycach 54.082 zł. 23 gr. i na Rudkach 58.800, na Sośnicy 23 tys., na Dmytrowicach 13 tys., na Czelatycach 11 tys., na łańcuckich dobrach 16 tys. itd. Niepewnemi były sumy: u żydów przemyskich 30 tys., suma posagowa Joanny Tyszkiewiczówny (woiewodzianki czernichowskiej) 50 tys., na Radynicach przez Teodora Tyszkiewicza 9 tys. i in.

skim żołnierzom i do grodu podymnego, których w Kaszycach 18⁴, zaciąga w 1711 r. u ksieni Gotyńskiej 1859 zł. długu. Znaczniejsze legaty poczynił Aleksander Starzycki w 1658 r.; zapisał na Bruchnału 20 tys., na Smolderowie w woiew. wołyń. pow. luekim 14 tys., na Lisicy w woiew. wołyń. 10 tys. nie poskąpiwszy i posagu dla swojej córki zakonnicy (6 tys.)

Do niektórych fundacyj przywiązane były pewne zobowiązania. Już sama księżna Anna w akcie erekcyjnym poleca utrzymywać 2 kapłanów, a następnie przeznaczają 150 zł. z morgów lazowych miejskich¹⁾ na utrzymanie jednego kapłana, dalszą zaś ofiarnością, jak kanclerzyny Katarzyny Zamoyskiej, córki księżnej (8 tys.), kasztelanki sandeckiej Magdaleny Korycińskiej (w 1647 r. 5 tys.) i innych, urósł fundusz na utrzymanie nawet dziewięciu kapłanów. Liczba ich jednak nie była nigdy stałą. W 1641 r. było ich pięciu — w następnym siedmiu i 12 muzyków, w 1646 sześciu, podczas ucieczki do Prus, w czasie napadów kozackich w 1648 r. czterech, a w 1757 r. tylko trzech kapłanów. Biskup Sierakowski polecił w tymże roku utrzymywać 4 kapłanów t. j. 3 kapelanów i księdza spowiednika, których szczegółowe obowiązki określił²⁾.

X. Michał Szezepkowiecki, proboszcz Rybotycki a spowiednik Panien, przeznaczają swą fundacyę „na posilniejszą refakcyę pokarmu i wina, przy uroczystości św. Michała zgromadzeniu tu-tecznemu, i kapłanom i muzykom na teje uroczystości będącym“.

¹⁾ Ann. 1627. f. 3. p. f. s. Petri ad vine. (dnia 4. sierpnia) Terr. Prov. kop. n. s. f. 24. Dochód z morgowego wpływał do skarbu panów Jarosławskich od 1413 r., kiedy Spytko dziedzic na Tarnowie i pan Jarosławski, sprzedając dn. 19. maja, mieszczanom łakę Szezukomloty, dodał im przyległe chrościny z wolności poczynienia sobie łazów, z których po upływie wolnych lat 8, po 12 groszy z każdej ćwierci (duodecim denarios pro quolibet quartali (Arch. Sangusz. II. n° 102 p. 120. Mss. 12018 f. 12. w Wiedniu) opłacać mieli. W 1618 r. polecił księżna Anna pomierzyć owe łazy, a nie podnosząc czynszu, przeznaczają po 10 groszy z morgu t. j. z 12. zagonów (przywilej Anny z dnia 1. sierp. 1630. r. w arch. miej. w Jarosławiu) w łącznej sumie 150 zł. dla panny ksieni jarosławskiej. Snać nie byli skorymi mieszczanie w uiszczaniu tej sumy. W 1701 r. ukarani przez Józefa Lubomirskiego, marszałka w. k., dotkliwą grzywną, wyplacają zaległe 1405 zł. Podobnie było i z t. zw. wyderkafami na 16 kamienicach, na których ciężyło 16.977 zł.

²⁾ Czytano co tydzień trzy msze św. za spokój duszy Aleksandra Starzyckiego, dziesięć mszy w roku, za ks. Walentego z Pilzna (z fundacyi 3200 zł.) dwanaście za X. Gębalicyusza, plebana Pantalowskiego (fund. 2 tys.) tyleż za Jakóba i Jana Szumowskich (20 tys.), dwadzieścia cztery za Konstancję Mroczkową, ośm mszy św. kwartalnych i ośm anniwersarzy.

Natomiast Katarzyna Mroczkowa, czesnikowa podolska pamięta, o infirmaryi i potrzebach chorych zakonnic, na co przekazuje odsetki od 3 tysięcy, Jakób Szumowski przeznaczą wyderkać z 2 tysięcy (fundacya cała 17 tys.) na kamienicy w rynku, Grusze-wiczowską zwanej, na zakupowanie co roku ksiąg do biblioteki klasztornej.

Biblioteka klasztorna.

Biblioteka klasztorna była już w pierwszych dziesiątkach lat istnienia liczebnie znaczną i dobrze zaopatrzoną, przeredzono ją jednak bardzo w czasie napadu kozackiego 1655 r. i szwedzkiego w roku następnym. „Księgi co lepsze worami brali“ wspomina zapiska księdza kapelana Dubielowicza z 1655 r., a w 1656 r., podaje ustęp kroniki klasztornej „księgi, które były w grobie chowane i zaszpuntowane, na kilka tysięcy nieprzyjaciel co lepsze powyberał, a drugie porozrzucił, tak że się ledwie ze trzysta tego drobiazgu po ich odjeździe zostało.“

Znalazło się jeszcze przecież przeszło 800 dzieł w 1757 r. aczkolwiek nie wszystkie katalogiem objęte, a mianowicie księgi znajdujące się w chórze i w szafie przy nowicyacie, oświadczyły bowiem panny zakonne, że niektóre księgi są ich własną, prywatną, a nie konwentu własnością. Szczegółowo spisany inwentarz biblioteczny, jaki się we wspomnianych aktach wizytacyi dochował, pozwala wglądać niejako w umysłowe życie ówczesnych panien zakonnych. Łatwo zrozumieć, że główną rolę odgrywały pisma religijnej, ascetycznej treści, tak w polskim, jak i łacińskim języku, — znalazły się wprawdzie i listy Cycerona i Tacyt i dzieła historyczne prawnicze lub filozoficzne. Najwięcej dzieł z XVI i XVII w. tylko jedno z XV wieku; o kilku nie napotkaliśmy dotąd wzmianki w bibliografii.

Spisujący katalog podzielił dzieła według treści aż na 26 działów, z których niejedne odpowiadają sobie zupełnie, niektóre zaś z dzieł, w niewłaściwym pomieszczone dziale. Zachowujemy jednak podział i nazwy pierwotne :

1) Pismo św.: dzieł 15., z tych w języku polskim 9, najdawniejsze: Biblia polska w Krakowie 1577 fol.

2) Komentaryuszowie na pismo św.: dzieł 41., wszystkie w języku łacińskim.

3) Teologowie speculativi: 9. w jęz. łac., między niemi: Jacobi Gorscii: de mediatore. Colon. 1580. 8°.

4) Teologowie moralni: 13. z tych 1 w jęz. pol.: Rozsądek według teologii o rozgrzeszeniu na spowiedzi i grzechach żołnierzy związkowych. albo przysięgłych.

5) Kontrowersystowie: 19, z tych pols. 9. Morochowski Helias: Utulenie uszczypliwego lamentu mniemanej cerkwi św. Wilno. 1612. — Rozmowa teologa z rabinem we Lwowie. 1648.

6) Katechistowie: 8, z tych polsk. 5.

7) Kaznodzieje: 126., polsk. 39, (3 w rękopisie). Brzechffa St. X. Skarb bogaty w przeznaczym klasztorze Panien Chełmińskich, albo kazanie przy przeniesieniu ciała P. Magd. Moręskiej Xieni. Krak. 1633.

8) Ascetowie: 197, z tych 163 polsk., a nadto 138 w rękopisach, również w języku polskim.

9) Żywoty Ojców świętych: 41, z tych 34 polsk. Brzechffa St.: Pochodnia ludziom zakonnym P. Magdaleny Moręskiej Xieni Chelmińskiej 1634.

10) Reguły instytutu zakonne: 14, polsk. 10 przeważnie reguły św. Benedykta. — Jan z Turrekrematu, wykład na św. Benedykta. Kraków 1607. Reguła św. Benedykta w Lublinie 1635. Reguła św. Benedykta w Krakowie 1646. Reguła św. Benedykta w Wilnie 1677. Porządek nowicyatu reguły św. Benedykta w Sandomierzu 1737. Commentaria in regulam S. Benedicti. Ant. Perezen. Lugduni 1625.

11) Ceremoniarzystowie i rubrycystowie: 5, w języku łacińskim.

12) Dzieje święte: 15, pol. 5. Węgrzynkowiec Jan X. (spowiednik PP. jarosł.) Posag t. j. zbiór rzeczy kosztowniejszych zakonu św. Benedykta w Jarosławiu 1623. Tenże: Summaryusz przykładowych dziejów i osób świątobliwych zakonu św. Benedykta w Jarosławiu 1623 f. — (nie dotyczą klasztoru jarosławskiego). Murinius X: Kronika albo opisanie ziemi i mistrzów Pruskich. Kraków 1606. Z łacińskich: Baronii: Annales ecclesiastici. Anno 1596. Antverp. 1596. W tym dziale znalazł się także Tacyt: Ab excessu d. Augusti.

13) Książki do modlitwy: 54, wyjąwszy 5, wszystkie w języku polskim, 3 w manuskrypcie. Radliński X. Wizyta codzienna N. P. w Jarosławskim kościele. Kraków 1744.

14) Koncylia i synody: 5 w języku łaciń.; Constitutiones in dioecesana synodo Vladislaviensi sub Carnovio

Eppo. Coloniae 1572. — Constitutiones synodales provinc. eccl. metrop. Gneznensis Cracov. 1630. Acta oecumoenica tertiae synodi Ephesi habitae, *graeco idiomatae* expressa 1594 s. l.

15) *Historycy świeccy*: 6, w jęz. polskim tylko: Relacye powszechne Jana Batora w Krakowie 1609. — Okolski: Orbis polonus. — Porii Valeriani Hieroglyphica. — Nova Gigantomachia Augustini Kordecki 1657. — Argenidis Ioan. Barclay — pars altera 8° — Ruperti Abbatis de incendio Futiensi in quo corpus Domini cum flammis circumfusum intactum remansit. Col. Agripp. 1573.

16) *Philosophi phisici*: 3. w jęz. łac. Carpentarius Jacobus: Descriptiones universae naturae ex Aristotele. Cracoviae 1576.

17) *Medici*: 1, Zielnik Szymona Syreneusza, fol.

18) *Oratorowie*: 1., Aennaei Senecae opera 8°.

19) *Poetowie*: 9, w jęz. łaciń. tylko: Ioannis Ravisii Textoris Epitetorum opus. Basil. 1555. Kochanowski: Psalmi — Wujek X. Psalterz Dawidów — Grochowskiego pisma pomniejsze.

20) *Gramatyey*: Principia latine loquendi, scribendique — Ciceronis: Epistolarum — Orthografia et flexus dictionum graecarum — Jacobi Gretseri: Institutionum linguae graecae liber secundus. Col. Agripp. 1615.

21) *Autorowie prawa duchownego*: 4. Decreta Bonifacii VIII Noremberg. 1486. fol. — Pauli Lancellotti Corpus iuris canonici emandatum et notis illustratum Lugduni 1591.

22) *Autorowie prawa świeckiego*: 8. z tych jedno dzieło w języku polskim: Paweł Szerbicz: Speculum saxonum albo prawo saskie 1581. — Instituta cum divisionibus et summariis 1503. — Formularium terminorum Rotae Romae 1511. — Julii Cleri Alexandrini: Tractatus de testamentis, de feudis, dominationibus. Venetiis 1566. — Formulare instrumentorum., ars notariatus. Argentinae 1576. — Praxis rerum civilium Jodoci Damhouderi. — Processus indicarius granicialis Socharski (?) — Practicarum observationum ex iure civili Andr. Lipski.

23) *Politycy*: 17 z tych w jęz. pol. 6. Walerego Maxyma: O dziejach i powieściach pamięci godnych w Krakowie 1609 — Jana Rodryguesa X. S. J. Nowiny albo dzieje dwuletnie z Japonu i Chiny w Krak. 1611. — Melecysz Smotrycki: Apologia peregrynacyi do krajów wschodnich 1621. — Zegar czasów królestwa polskiego. — Stacye żołnierskie, albo przestrogi (Staro-

wolski) Lublin 1638. (w tejże książce było dodanych wiele innych broszur: *Namowa żołnierska — Walentego Kąckiego: Nauka o pasiekach. Lwów 1631. Traktat X. Szmigielskiego S. J. O lichwie*) — *Munitii felicis Romani. Octarius in quo agitur veterum Christianorum causae 1560. Ioannis Pontani Opera — Justi Lipsii: de constantia in publicis malis Antv. 1586 — Cichocki: Alloquiorum Osiecensium 1615. — Horologium principum Lips. 1633...*

24. *Historycy kościelni*; 22 z tych jedno w języku łacińskim: *Ant. Daurolti: Flores exemplorum sive catechismus historialis. — Z polskich przeważnie historye cudownych obrazów w Polsce: w Częstochowie, Gidlach, OO. Dominikanów w Lwowie, w kościele Bożego Ciała w Krakowie, w Sierpiu, Chelmie, Leżajsku, w Jarosławiu (Kwiatkiewicz X.: *Morze łask i pociech, cuda przy obrazie N. P. Jarosławskiej. Kraków 1680*) — X. Grodzicki: *O żywocie i cudach św. Jacka Kraków 1596 — Martyrologium Polskie — Historia szyszmy greckiej w Zamościu 1698. — Józef Wierofski: Zwierciadło matronom polskim t. j. żywoty różnych świętych płci białej...**

25) *Książki bractwom służące*: 17, z tych 15 w języku polskim o różnych bractwach. *Piarum institutionum in usum sodalitatis B. V. M. I. 3. Posnaniae 1583. 8° — Magnus indulgentiarum thesaurus partim in sodalitatibus annuntiationis B. V. M. et aliis sub quocumque titulo, partim omnibus Christi fidelibus communis Calissii 1653.*

26. *Geometryczni*: *Solski Stan. X. Geometrya. Kraków 1694 fol.*

Cała ta księżnica snąc przeważnie zakupioną była z fundusów klasztornych, nie napotkaliśmy bowiem żadnej o jakiegokolwiek darowiźnie ksiąg wzmianki.

Książki w języku polskim, do użytku panien służące, były w osobnej izbie za klauzurą, łacińskie zaś dzieła, z których korzystali kapłani, w kaplicy wierzchniej nad kaplicą św. Piotra; a chociaż były pod zamknięciem i pod odpowiedzialnością księdza spowiednika, przecież wiele z nich skradziono a u innych poddzierano narożniki z okładek. Cisnęli się bowiem do owej kaplicy różni ludzie, ilekroć przyglądać się chcieli solennym aktom, obłóczyn, professyi lub konsekracyi panien w kościele.

Kościół i klasztor.

Zbliżającemu się do Jarosławia z strony prawego brzegu Sanu czy to od północy czy wschodu, niezwykle wspaniale zarysowują się klasztor i kościół wznoszące się swemi wieżycami z pośród murów obronnych i licznych baszt, wieńczących górę św. Mikołaja. Dwie bramy, jedna od południa przez most nad parowem, łączący górę jezuicką i brama zachodnia, od strony dawnej drogi lubelskiej, dzisiaj ulicy pekińskiej, wiodły na obszerny grunt, 9 morgów 350⁰ powierzchni mierzący. Zachodnia brama wielka, zmurowana w czworobok, sklepiona dwupiętrowa, z kilku izbami, przez studentów zamieszkiwanemi, i z gankiem na dziedziniec zwróconym, była właściwie bramą wjazdową, od której ciągnął się mur z kilku otworami „jako do armat bywają“ i dziewięciu narożnemi, także przeważnie dwupiętrowemi basztami. Znalazła się nawet w 1745 r. w baszcie narożnej północnej pięknie na arkadach zbudowanej, i jedna armata żelazna, śmiemy jednak powątpiewać, czy Panny zakonne cieszyły się podobnym, co OO. Bernardyni w Przeworsku przywilejem Klemensa VII. z dn. 31. grudnia 1522 r., aby obroną kierować mogły, zresztą baszty te w 1745 r. służyły przeważnie tylko gospodarczym celem, lub też jak jedna z nich na pomieszkanie dla studentów.

Prawie na środku owego obszernego gruntu wznosił się kościół.

Kto nakreślił plan kościoła i klasztoru o tem niedochowała się pamięć, w każdym razie budowa sama, a przedewszystkiem architektura portalu, mówi o nim pochlebnie. Kościół i klasztor stanąć miał własnym funduszem księżnej fundatorki, lecz obok niej przywiązane są do tych budowli i imiona pierwszych trzech księń jarosławskich, z rodu Kostków pochodzących i pani Magdaleny Rojowskiej, chorążyny poznańskiej, która wymawiając sobie odmówienie codziennie litanii do N. P. M. za spokój swej duszy, ofiarowała w 1727 r. dn. 25 czerwca 10 tysięcy zł. na restaurację kościoła.

W 1615 r. na prośbę Anny fundatorki kładzie w sobotę między oktawą Wniebowstąpienia Pańskiego (dn. 30. maja) przemyski biskup Stanisław Sieciński kamień węgielny i w przeciągu dziewięciu lat stanął kosztem 47 tysięcy kościół w stylu barokowym, z dwoma wyniosłemi kaplicami i jedną zrazu wieżą, który wraz z trzema ołtarzami, poświęcił dn. 28. kwietnia bisk. przem. Jan Wężyk.

Trwała jednak robota dalej. Dobudowano w 1635 r. do ściany zachodniej (frontowej) kościoła i od strony północnej drugą wieżę, odpowiadającą zupełnie pod względem struktury już istniejącej, tak, że stanowić miały obydwie związane dolną częścią z frontem, facyatę kościoła. Wieże wysokie na czworokątnej podstawie, wznosiły się pięciu kondygnacyami, rozdzielonemi gzymsami w górę; w trzeciej i czwartej kondygnacyi wielkie okna, półkolisto sklepione w obramieniu renesansowem, część najwyższa, ośmioboczna zdobna czworokątną tablaturą, w takim samym obramieniu i gzymsem, na którym spoczywa dach niezbyt wysoki, ostro zakończony. Pod gzymsem ośm okrągłych małych otworów. Zwieńczenie wież, które prawdopodobnie musiało być o wiele piękniejszym i stylowem, aniżeli je dzisiaj widzimy, pokryte było ołowiem, i dopiero przy restauracyi kościoła w 1726 r. (na co, z sprzedaży folwarku w Leżajsku p. Wapowskiej, uzyskano trzy tysiące zł.) użyto blachy białej. Również ołowiem pokryte były wielkie kopuły nad wspomnianemi kaplicami św. Anny i św. Benedykta, tylko wierzchnie na nich kopułki (prawdopodobnie latarnie — dzisiaj kopuły zniesione) miały tak samo blachę białą. W wieży bliższej miastu t. j. od strony południowej, umieszczony był zegar, ofiarowany przez Annę z Pilczy Opalińską, marszałkową koronną, i zawieszzone były trzy dzwony, z których jeden zakupiony w 1630 r. za 450 zł. z funduszków klasztornych, poświęcił pod wezwaniem św. Michała bisk. przem. Adam Nowodworski.

Ponieważ równocześnie z budową kościoła, poczęto „fabrykę“ klasztoru, wiążącego się z nim od zachodniej strony, przeto główne wejście do kościoła musiała stanowić kruchta od strony południowej, między wieżą a kaplicą, św. Benedykta zbudowana, a organicznie z nawą kościoła złączone.

Zdobił kruchtę wspaniały portal, który p. Zubrzycki we wspomnianej swej pracy „Miasto Jarosław i jego zabytki“ str. 35. ¹⁾ uważa „za arcydzieło w całym słowa znaczeniu.“ „Wspaniałej kompozycyi przesłicznej roboty, ręki bardzo wprawnej, zaleca się tak szlachetnością stosunków jak i dokładnością najdrobniejszych szczegółów. Cztery słupy korynckie, wdzięcznie uproporcyonowane — ślimaki u góry ślicznie zagięte w linii nader dla oka milej, okroje gzymsów i szczegóły inne przemawiają za wielką wartością artystyczną, . . . “ Twierdzi dalej p. Z.

¹⁾ Sprawozd. komisji do badania hist. sztuki w Polsce t. VII. Kraków 1903. Wydaw. Akad. Umiejętn.

„że to najpiękniejsza ozdoba Jarosławia, i gdyby Jarosław nie nadto nie posiadał, jużby tem się chlubić mógł nie mało.“ Niestety z żalem musimy dodać, że jeden z tych kamiennych słupów korynckich, grozi obecnie rozsypaniem się zupełnem.

Napis na górnej tablicy, między ślimacznicami, nad bramą, przekazuje jeszcze po dziś dzień tytuł kościoła i imię fundatorki: D. O. M. DIVIS TUTELARIBUS | ANTISTITIB. | NICOLAO | MYREN. | STANIS. | CRAC. | INCLITO | MARTYRI | AEDEM | HANC | AETERNUM (SIC!) | (. . . 9 liter nie do odcyfrowania) MUNE(RE) | DECORSO | DEVOVEO--ANNA | DE | STERNBERG | DE | FONTE | KOSTKARUM | DUCISSA | OSTROGIAE | PALWOLHI | ANNO | A PARTU | VIRGINIS MDCCXXII (sic! nie XXI u p. Zub.) Między owymi słupami korynckimi po obu stronach wejścia, stały w zagłębieniach posągi, dzisiaj ich nie ma, nad którymi umieszczono również napisy. Z prawej strony, napisu wyrozumieć nie można, na lewej stronie umieszczony brzmi: Ad duo sydera cla | ra et benefica | concurre supplex.

Trudno dzisiaj o szczegółowy zupełnie opis wnętrza kościoła, zapełnionego od dołu, aż do podniebia rusztowaniami z drzewa na pomieszczenie licznych składów mundurów; skorzystawszy jednak z zezwolenia zwiedzenia tegoż, możemy podać niektóre przynajmniej szczegóły. Kościół do którego wnętrza rzucały światło cztery wielkie sklepione łukowo okna, posiada jedną nawę i w przedłużeniu jej, na tejże samej osi, biegnące prezbiterjum, półkolisto zakończone, oświetlone trzema podobnie zasklepieniami, a pięcioma u góry, zupełnie okrągłemi oknami. Długość światła wynosi 18·22 m. w wielkim, a 8·42 m. w małym chórze czyli razem 26·64 m., szerokość zaś 12. m. w części przodkowej a 8·25 m. w części kapłańskiej. Nawy boczne zastępowały nie wielkie niskie kaplice, prócz wspomnianych już, a zupełnie do nawy kościoła otwartych kaplic, św. Benedykta od południowej, a św. Anny od północnej strony. Obok ostatniej z jednej strony (od zachodu) była zakrystya, z drugiej kaplica św. Zofii, tej zaś odpowiadała naprzeciw, kaplica św. Piotra i Pawła, a zakrystyi znana nam już kruchta. Szerokość zatem światła, wliczając i owe naprzeciw siebie stojące kaplice, wynosiła 23. metrów.

Sklepienie kościoła okrągłe, bogato gipsaturą ozdobione, nosi na sobie resztki malowidła i fresków, wskutek zaciekania wody deszczowej przez dach, dawniej dachówką kryty, na podniebie, zniszczonych wilgocią.

Lepiej zachowało się malowidło na sklepieniu w prezbiteryum, koronacya N. P. Maryi i czterech Ewangelistów. Tęcza dzieląca prezbiteryum od nawy jest bogato rozetowana, podobnie i arkady nad wejściem do kaplic św. Anny i św. Benedykta. W nich, jak wspominaliśmy, były motywem konstrukcyjnym kopuły, również z bogatą gipsaturą i malowidłem od wewnątrz; na zewnątrz występowały dość znacznie, dzisiaj jednak zniszczone, nakryte deskami. Naturalnem, że i te obydwie kaplice, przepołowione w ich wysokości rusztowaniami na mundury.

Nad kaplicami św. Zofii i św. Piotra (jak i nad zaskrystyą i kruchtą, dwa sklepy) były również dwie kaplice, św. Stanisława i św. Jana Chrzyciela i Ewangelisty, sklepione z 3-ma oknami, otwarte z dwóch stron do małego chóru kościoła i do kaplic św. Anny, i św. Benedykta, a w każdej z nich dwadzieścia mosiężnych balasów, z podobnemiż gałkami, (robionych po 30 zł. mon. pol. za sztukę w 1637 r. we Lwowie) nie tylko dla ozdoby, ale i dla bezpieczeństwa pobożnych służyło. Wejście do tych kaplic było z dołu, nader wazkie i niewygodne po schodach w murze, raczej między dwoma murami, się wznoszące. Posadzka w kościele była kamienna, w wielu miejscach przez otwieranie grobów nierówna.

U zachodniej ściany, babieniec, z którego jedne wielkie kratowane drzwi i dwoje mniejszych wiodło do klasztoru; nad babieńcem chór panieński zakonny, naturalnie z klasztorem złączony.

Ołtarzy w kościele i w kaplicach, prócz tych, które były w chórkach za klauzurą i nad kaplicami, było 15, z tych cztery w kaplicach. Biskup przem. Jan Wężyk, konsekrując w 1624 r. kościół i wielki ołtarz, niechętnie ofiarował się poświęcać dwa inne poboczne t. j. ołtarz N. P. Maryi i św. Krzyża, domagając się od ksieni, by się wykazała odpowiednią dotacją, lub funduszem, przynajmniej 500 zł. rocznego dochodu na utrzymanie kapłana. Tak samo nalegał i biskup Adam Nowodworski, gdy w 1628 r. dn. 23. października 5 nowych ołtarzy o marmurowych konsekrował mensach, aby ksieni postarała się u księżnej fundatorki o meliorację i pomnożenie fundacyi; dana obietnica podobno jednak dotrzymaną nie była. Z czasem, jak wiemy, znalazły się pobożnych fundacye, przeznaczone wyłącznie na utrzymanie dziewięciu kapłanów, lecz liczba ich nigdy stałą nie była.

Ołtarz wielki w prezbjteryum, oddzielonem od nawy 20 mosiężnemi balasami, rzeźbiony i wyzłocony z obrazem św. Mikołaja w stroju biskupim; infuła z wstęgą, suknia, sandały, srebrne „fereychowane“ tylko pastorał w ręku mosiężny, cały pozłacany. Na ołtarzu cyboryum, czarno pomalowane, jednak bardzo suto srebrnemi blachami i aniołkami ozdobione. Po obu stronach ołtarza dwa posągi alabastrowe. Drugi ołtarz N. P. M. Anielskiej, z sukienką srebrną fereychowaną w kwiaty pozłacaną. Również pozłacane były grubo, srebrne berło w ręku i korony, jedna z dziewiętnastu, a druga na głowie P. Jezusa z 9 różnokolorowymi kamieniami. Obok, zawieszonych było 15 srebrnych wotów. W tymże samym ołtarzu w drugiej konsygnacyi (sic!) był obraz koronacyi N. P. M., z sukienkami i koronami srebrnemi, dar X. Rogalskiego. Na tymże obrazie sztuczka szczerozłota, mająca w około 26 rubinów, i otwierająca się z obu stron ze szkłem, w pośrodku której była rzeźbiona figura N. P. M. U spodu wisiała perła na drucie. Inna sztuczka szczerozłota, brzegiem zielono szmelcowana, miała mitrę książęcą na wierzchu i „pobóg“, herb księżn. Anny; w podkowie była różyczka z dyamentem i 13 rubinami. Zawieszony był także jako wotum, kanaczek szczerozłoty, na wstążce rozciągniiony, z pięciu szczerozłotemi szmelcowanemi sztuczkami z rubinami i 26 bałakuskiami (sic!) perłami, nadto sześć sznurków bałakuskich peret i srebrna pozłacana obrączka. Ołtarz św. Krzyża ufundowała ks. Anna.

W przeciągu czterech lat następnych postawiono ołtarze w kaplicach św. Piotra i św. Zofii, staraniem ks. spowiednika Snopkowieckiego, a w kaplicach św. Anny i św. Benedykta, przez ksienię Annę Kostczankę. Poświęcał te ołtarze w 1628 r. bisk. Nowodworski, a i na nich sukienki srebrne i korony srebrne, pozłacane. Do ołtarza N. P. Maryi Peczieszenia (w nawie) podarował statwę N. P. M. z wosku za szkłem, bisk. przemyski Jan Bokum (1701–1719) a ufundowany przez ksienię Ludwikę Tarłównę (około 1730 r.) ołtarz M. B. Częstoch. pod szczególną opieką, współubiegających się o nią panien, również nie małym odznaczał się bogactwem. „Chińsko malowany i złocony“ był ołtarz Serca P. J., dar ksieni Anny Mniszchówny, przy którym liczne wota, o doznawanych łaskach świadczyły. Umieszczone były ołtarze i w kaplicach wierzchnich św. Jana (2) i św. Stanisława Kostki (3) za klauzurą na dole (2) i w chórze N. P. Maryi z Dzieciątkiem J. na ręku. Był to, zdaje się, najbogatszy

oltarz. I tutaj sukienki srebrne fercychowane, ale „marcypanowo“ pozłacane, korony grubo złocone, zdobne szeregami pereł, w ręku srebrne lilie, wotów przeróżnych, złotych sztuczek, zauszniczek z rubinami, kanaczków z dyamencikami i perłami 32; w górnej części ołtarza obok obrazu N. P. Bolesnej wotów srebrnych i złotych 37. Dwa relikwiarze i suknia srebrem i złotem haftowana na podmieciu, (sic!) z koroną o 6 sztuczka z perłami i rubinami i z spodem z 51 uryańskimi perłami, dopełniały ozdoby ołtarza.

Biskup Sierakowski polecił niektóre z ołtarzy, a przede wszystkim w chórze zupełnie usunąć, lub do innych uboższych kościołów przenieść, a korony, promienie, wota na potrzeby i restaurację klauzury obrócić. Ołtarzy pozostać miało 9. Obrazy zaś, zwłaszcza, że niektóre z nich miały być pięknie malowane kazał umieścić w zakrystyi.

Ściany w kościele zdobiły liczne obrazy również bogactwem przystrojone, a nadto płyty marmurowe ku pamięci fundatorki, dokrodziejów i kapłanów wstawione.

Grobów bowiem m u r o w a n y c h było w kościele pięć. Najobszerniejszym był grób, przed wielkim ołtarzem, fundatorski zwany, gdzie składano zwłoki panien zakonnych. Dwie płyty marmurowe, jedna z wrytymi słowy psalmisty pańskiego, druga z herbem i napisem: „Anna z Sztemberku Kosteczanka księżna Ostrogska, wojewodzina wołyńska,“ wskazywały miejsce jego. W grobie tym bowiem złożone było w naczyniu cynowem serce i wnętrzności zmarłej dnia 30. października 1635 r. Anny, które później chcieli koniecznie odebrać OO. Jezuitci u św. Jana, używając pośrednictwa nawet Anny Alojzy Chodkiewiczowej, co wywołało długie spory i „wielką nieprzyjaźń“ między księżną a Jezuitami i wojewodzina wileńską.¹⁾ W grobie przed ołtarzem N. P. M. (w nawie) spoczywały zwłoki Jakóba Szumowskiego († 1635 r. 18 czerwea). W dalszych kaplicach św. Zofii i św. Piotra, chowano ciała zmarłych kapłanów a nagrobki marmurowe przekazywały ich pamięć. Był także grób przed ołtarzem św. Krzyża.

1) Anna, niesiona na ranną mszę św. do kościoła św. Jana, tknięta paralizem umarła o drugiej godzinie w noc, czyli o siódmej z wieczora. Testamentem przelacza połowę swego srebra stołowego, „wannę, flaszy i roztruchany“ dla PP. Benedyktynek i dziesięć tysięcy na domurowanie klasztoru porówn. Rychlik: Kolegiata WW. Św. u. s. str. 34. i 46. Ciekawością zdjęte zakonnice, otwały naczynie, w którym same prochy tylko znalazły i cynę, ku wielkiemu zgorszeniu bisk. Sierakowskiego, na inny przeznaczyły użytek.

Nie małą jednak budził ciekawość skarbiec kościelny, na który składała się hojność i ks. Anny i pańien do klasztoru wstępujących. Nie brak w nim było bogatych aparatów, kosztownych naczyń kościelnych; szły wprawdzie niejedne to na potrzebę klasztoru, to na pokrycie kosztów kilkakrotnej ucieczki do Prus i Węgier, w czasie napadów kozackich i szwedzkich, inne pochłonęła kontrybucya wojenna, lub zabrał nieprzyjaciel, a ściągająca nawet to kielich, lub łódkę i nieuczciwa ręka domowego złodzieja, wyważającego siekierą drzwi do skarbcza kościelnego wiodące. I poszły na owe potrzeby i „srebrna monstrancya, i lichtarze srebrne kilkulokciowe i kociołki do święconej wody, łańcuchy szczerozłote i aniołki odlewane“, pozostało jednak w skarbcu w czasie spisania inwentarza 1749 r. wiele jeszcze rzeczy godnych widzenia.

Najbardziej wpadała w oko monstrancya szczerozłota, dar księżnej Anny, złożony w dniu jej św. patronki w 1635 r. na ołtarzu, 1020 czerwonych złotych w sobie mająca, suto drogimi kamieniami ozdobiona „która według rozsądku niektórych 16 tysięcy waży, ale to podobno krom klejnotów miarkując, bo z klejnotami i sztukami, co ozdobiono, musi przenosić 50 tysięcy.“ Po niej kielich szczerozłoty, dyamentami, rubinami sadzony, dar Anny Kostezanki, starościanki lipieńskiej, później ksieni jarosławskiej, szacowano go na 50 tysięcy. Prócz niego kielichów srebrnych, pozłacanych z patynami było dziewięć, puszek srebrnych cztery, kryształowa w złoto oprawna, a rubinami, szmaragdami w około, jedna; krzyżów srebrnych pozłacanych 6, jeden z nich na herbie Nieczuja, miał po rogach 4 ewangelistów. Lilia srebrna o dziesięciu kwiatach. Dwa aniołki blisko łokciowe srebrne, z narzędziami męki Pańskiej, na postumentach srebrnych na kształt opoki wyrobionych, postumenta wsparte na czterech odlewanych aniołkach, mieściły w sobie relikwie św.

Zwracała uwagę para lichtarzy wielkich srebrnych dwulokciowych na trzech lwich nóżkach, z trzema na postumentach odlewaniem srebrnymi osóbkami św. Benedykta, św. Mikołaja i św. Scholastyki, wyżej wilo się po 30 kwiatów na kształt lilij, dalej grona i karczochy; inna para lichtarzy srebrnych miała po półtora łokcia wysokości, dwie pary ozdobione herbami księżnej fundatorki (Pobóg, Odrowąż, Lew z pierścieniem, Orzeł), a inne dwie pary „jakoby stołowe, były staroświeckiej roboty.“ Pominamy już pacyfikaly (2) trybularze łódky, liczne wyzłacane tace i miski z herbami Nieczuja i Płomieńczyk, nalewki, pastorał

srebrny od pani Wojakowskiej 1), 5 gałek do tabernakulum po-
złacanych, z których „każda miała na sobie „odlewana osobę
bożków, jako to Jowisza i innych rycerzów zbrojnych“ lampy na
łańcuszkach przed ołtarzami, dodając, że równie bogatą jak i pięknie
wyrobioną była „argenterya jasełek“ z 28 części
złożona. Była tam i kołyska na srebrnych łańcuszkach i namiot
na takich samych drążkach, roztruchaniki, kubki, łyżeczki, taca
złociста i srebrna klatka z synogarlicami; trzy osóbkі P. Jezu-
sa, na jednej powojniczek złoty perłami sadzony, na innych jak
i na osobie N. P. M. korony złote z rubinami, korony i suknie
perłami szyte, kilka sznurków pereł uryańskich między niemi
„jedna jak wielogroch podługowata“. Z pośród skrzyneczek,
jedna z wszystkich stron i ze spodu wieczka „lanszaftem ador-
nowana“, pod którym na spodzie wieczka wryty herb Odrowąż
i rok 1563, a po bokach herby Leliwa i Odrowąż.

Nie mniej bogatemi musiały być i szaty kościelne: ornaty,
dalmatyki i t. p., tych jednak nie objęto inwentarzem w 1749 r.
i bliższych szczegółów o nich nie mamy.

Lecz i staroświecki kościół św. Mikołaja, stojący
bokiem do murowanego kościoła, zasługuje na wzmiankę. Istniał
już w 1431 r., a w 1523 r. oddała go wdowa po „panu na Ja-
rosławiu“ kasztelanie krakow. Spytku, Jadwiga z Warzyszyna
wikaryuszom, kiedy spisywała akt erekcyjny kollegiaty jarosła-
wskiej. 2) Na prośbę księżnej Anny oddał go bisk. przem. Sie-
ciński, za zgodą kapituły sprowadzonym Benedyktynom. Po
zbudowaniu nowego kościoła miano, stosownie do dawnego pole-
cenia Magdaleny Morteńskiej, rozebrać stary kościółek, pozostał
jednak, acz zupełnie spruchniały „w kleszcze ujęty“, z podpar-
temi ścianami, na których już nie mógł utrzymać się żaden obraz,
z zakrystyą zakłęśłą w ziemię, aż do czasów biskupa Sierako-
wskiego. Ołtarzy było trzy, w wielkim, obraz św. Mikołaja z wy-
rażonym rokiem 1528., w bocznym obraz N. P. M. ozdobiony
licznemi bardzo srebrnemi wotami. Na okolo był cmentarz, na
którym mimo zakazu biskupów przemyskich grzebano zmarłych.
Ciekawą wzmiankę podają akta wizytacyi Sierakowskiego, że
w kościółku był „grób, jako się z kamienia i napisu pokazuje

1) Zakonnice wypożyczały często srebro, nie dla własne, ale dla innych
osób potrzeby, przy takiej sposobności zaginał pastorał wypożyczony przez p.
Wojakowską, w miejsce którego oddała inny.

2) Rychlik: Kollegiata u. s. str. 16. i 19.

Chodkiewicza, ale zupełnej o tem w kronikach nie masz informacji“. Mogłaby to być chyba tylko płyta pamiątkowa, po potrzebie chocimskiej przez owdowiałą Annę Alojzję wstawiona.

Klasztor.

Już w 1614 r. zbudowano klasztor z drzewa, w kształcie czworoboku, łącząc go z drewnianym kościółkiem św. Mikołaja, dla owych 12 panien zakonnych. Budynek o jednym piątrze, stary, chwiejący się, doczekał zdaje się już niezupełny, a przeznaczony na nowicyat, czasu wizytacyi bisk. Sierakowskiego. Na dole była kuchnia, obok jedna wielka izba, za nią kilka izdebek dla panien świeckich i cela dla opiekującej się niemi panny mistrzyni. Tutaj mieszkaly także dewotki, niewiasty, które osiadając na późniejsze lata przy klasztorze, wiodły przy nim swój pobożny żywot. Na piątrze korytarz i również jedna wielka izba, od której ciągły się dwoma pierzejami, po prawej i po lewej stronie, małe celki (cztery po jednej, trzy po drugiej stronie) o jednych drzwiach i jednym okienku, pod jedną powalą, z przepierzeniami drewnianymi do połowy wysokości ściany, ze względu na samotność i ewentualny strach i obawę nowo wstępujących panien. Na tymże korytarzu, była i kapliczka z ołtarzykiem, wyłącznie nowicyuszkom służąca, po za którą można było przejść do murowanego klasztoru. Z dawnych budynków istniał jeszcze wówczas stary budynek piwniczny, obok browaru, z murowaną na kilka sążni piwnicą, w której kilkanaście beczek piwa stać mogło.

Nie poprzestano na tym drewnianym klasztorze. Staraniem księżnej Anny, i pierwszej ksieni jarosk., Anny Kostczanki, wojewodzianki pomorskiej, poczęto wznosić równocześnie z kościołem, nowe dla panien zakonnych schronienie o dwóch długich kn północy i zachodowi ciągnących się skrzydłach, związanych z zachodnią, czyli frontową ścianą kościoła. Ostatnie łączyło się na końcu z drewnianym klaszturem. Czas dłuższy trwała budowa i zaledwo doprowadziła ją do skutku druga jarosławska ksieni, Anna Kostczanka, starosty kościerzyńskiego córka, kiedy napad kozacki i szwedzki dotkliwym ciosem uderza w kościół i klasztor. I stało wszystko jakiś czas pustką, zanim trzecia ksieni, również Kostczanka Anna, starościanka lipieńska nie podniosła z ruiny klasztoru. Drugi napad Szwedów w 1704 r. nie pozostał również bez śladu, kiedy zaś runęła część muru i baszta

w stronie południowej, przy drewnianym moście na cmentarz jezuicki wiodącym, przedsięwzięcie ksieni Ludwika Tarłówna gruntowną restaurację murów i klasztoru. Wtedy to w 1728 r. umocniono zarazem i osuwającą się górę klasztorną, przez zbudowanie u jej podnóża dość wysokiego opornego muru po stronie wschodniej, t. j. od Zwierzyńca i od Pasieki.

Sam gmach, aczkolwiek niedopatrzyć dzisiaj zewnętrznej na nim ornamentyki, przedstawiał się poważnie. Kruchta od wewnętrznego dziedzińca, niedaleko zetknięcia obu, drewnianego i muranego klasztoru, wiodła do 11·28 m. długiego a 3 m. szerokiego krużganku. Pięć okien w tejże samej t. j. północnej ścianie rzucały światło na krzyżowe z lunetami sklepienie i z cegły ułożoną posadzkę. Po prawej t. j. południowej stronie ciągnął się szereg izb (7) z niskimi z korytarza drzwiami, z oknami (po 2) na południe t. j. na zewnętrzny dziedziniec, również tak samo sklepionych a przeważnie 7·15 × 5·36 powierzchni obejmujących.

Korytarz drugi, ku północy wydłużony, z siedmiu oknami i jednym wchodem od wewnętrznego dziedzińca, tak samo szeroki, a 47·10 m. długi, prowadził do sześciu po wschodniej stronie obszernych (7·10 × 7·07) izb, a zamykała go wielka sklepiona z 4 oknami izba, 7·05 m. w szerokości a 14 m. wraz z wąską alkową w długości mierząca (refektarz). I tutaj sklepienia krzyżowe, tylko w trzech izbach obramienie okien od wewnątrz, stanowiły tokańskie słupy, grubo z kamienia wykonane. U skrzyżowania się obu krużganków, wiodło 28 wschodów w górę do mieszkań pierwszego piętra. Drugie wschody były obok refektarza. Korytarz na piętrze w skrzydle ku zachodowi biegł środkiem, a nie krajem budowy, jak to było na parterze. Okna małe, półkoliste, sklepione, z szybkami małymi w ołów oprawnymi, umieszczone po obu stronach po nad dachem na wysokości drugiego piętra, tuż pod belkowaniem pułapu, rzucały światło do wnętrza 4·32 m. szerokiego korytarza, z którego 14 małych drzwi wiodło tak po prawej jak i lewej stronie do tyłuż wąskich, niskich cel, o rozmaitej długości. Drugi korytarz, w pierwszej połowie swej długości, biegł nisko bardzo sklepiony wzdłuż zachodniej ściany, mając obszerniejsze 3 izby od wschodu, następnie załamany wiodł środkiem pośród 4 cel z prawej, a 2 z lewej strony, do obszernej izby, zamykającej (tak samo jak na dole) krużganek. Światło padało podobnie, tak, jak i w tamtym korytarzu z okien umieszczonych pod samem sklepieniem (belkowania tutaj nie było). Sala ta o 4 w północnej, a po 2 we

wschodniej i zachodniej ścianie, skierowanych na ogród i dziedziniec oknach, z stropem na 27 zdobnych okrojeniem belkach opartym, mierzy w długości 15·10 m. a w szerokości 7·5 metrów.

Pod całym klasztorem ciągnął się między fundamentami również szeroki korytarz, z okienkami równo z ziemią będącymi, z licznymi sklepami, czy to na miody i wino, czy na przechowanie owoców i jarzyn przeznaczonymi. Później stanął jeszcze jeden budynek parterowy 40 m. długości, nie połączony korytarzem z klasztorem, chociaż doń od półnoocy przytykający jako trzecie skrzydło. W niem mała sionka oddzielała 4 małe cele z prawej, a jedną większą izbę i salę poza nią o 19 m. X 10·12 m. powierzchni, z lewej strony.

Dodać należy, że nie brakło tutaj, między trzema ogródkami (dla panny ksieni, dla nowicyuszek i na warzywa) najrozmaitszych zabudowań gospodarczych, częścią parkanem i klauzurą, objętych. Był browar, słodownia, młyn, olejarnia, „w którym to budynku od dawna olej niebiał“, były spiżnice, obory, stajnie, karmniki, była i rzeźnia, nie brakło chałupek dla służby, nie brakło łaźni, nawet osobny dom zbudowała dla siebie, przemyska kasztelanowa, Teresa z Rosnowskich Soltykowa, co wszystko zniewala biskupa Sierakowskiego do polecenia, poprowadzenia nowego muru i nowej między budynkami klauzury, jako czwartego skrzydła, mającego zamknąć kwadratową klasztoru budowę. W tem nowem skrzydle miał być urządzonym obszerny refektarz, wygodna szatnia (westyarnia taka, lub lepsza, jak w sandomirskim klasztorze) łaźnia, a budynki drewniane, któreby zawadzały miano usunąć lub przenieść na inne miejsce. Wyznaaczył nawet na ten cel fundusz, przekazując 24.500 zł. z sum posagowych, ostatniemi czasy zapowiedzianych a nie zupełnie ściągniętych lub dostatecznie nieubezpieczonych. Nie przyszło jednak wcale do zmurowania tego czwartego skrzydła.

A i na zewnętrznym dziedzińcu nie brakło licznych budynków. Obok południowej bramy mieli swą murowaną piętrową rezydencję księży kapelani, a opodal stał osobny dom dla gości, lub dla znacznych dewotek, przypierały do muru i mieszkania dla służby kościelnej i dla służby gospodarczej, w dwóch basztach mieścili się ubodzy studenci. Po za murami, od strony zachodniej i północnej, utrzymywano obszerny ogród t. z. spacerowy, zamknięty parkanem, z czasem jednak zaprzestały korzystać z niego panny zakonne.

Organizacya zakonna.

Wśród tych murów, wśród tych znanych nam już materialnych warunków upływało codzienne ciche a zbożne życie jarosławskich panien, rządzących się zreformowaną w chełmińskim klasztorze regułą.

Na ich czele ksieni. Matka całego zgromadzenia, która wprawdzie nie gospodarzem, ale raczej duchownemi zajmować się miała sprawami. jednakże cały zarząd jej powierzony był pieczy. W jej ręce składano wszelkie dochody, czy to z folwarków, czy z pasieki lub sadowiny, czy z browarów, propinacyi albo z młynów i cegielni, u niej prowent z klasztornej apteki i robót klasztornych, jak szycia kwiatów i haftowania; ona podejmowała wszelkie czynsze i wyderkafy, przyjmowała posagi, a miała baczyć, by je uiszczano przed złożeniem ślubów zakonnych. Regulowała wydatki, i wyznaczała sumy na potrzeby kościoła, prowadząc seisly każdego dnia rachunek. Przynajmniej raz do roku przeglądała inwentarze dóbr wszelkich, inwentarz kościoła, srebro, ornatów, miedzi, cyny, biblioteki, w ogóle wszelkich sprzętów klasztornych, prowadziła summaryusz wszelkich sum posagowych, a jeden jego egzemplarz wraz z inwentarzem przysyłała konsystorzowi biskupiemu. Do niej należało spisywanie kroniki klasztornej i przestrzeganie, by „kapitula“ zbierała się każdego tygodnia pod jej przewodnictwem. W ważniejszych sprawach zasięgała zawsze zdania „rady“ pięciu starszych zakonnic.

Przeorysza dbała o wszelki i w służbie bożej i nabożeństwie porządek, które na odgłos dzwonka, czy jutrznia czy medytacye, w oznaczonych godzinach odbywać się miały. Dokładała starań, by i gorące nabożeństwo i wzajemna miłość i niezamącona zgoda łączyła panny zakonne; nawiedzała często „oficyalki“, czy każda z nich pełni swój urząd gorliwie, co kwartał zwiedza po porozumieniu się z ksienią wszystkie cele, aby i zbytku w odzieniu nie było, ani też jakichkolwiek rzeczy, jako swą prywatną własność, w celach nie zatrzymywano.

Subprzeorysza. Jej oddane było wszelkie gospodarstwo tak w klasztorze, jak i po folwarkach. Przyjmowała służbę, jednak nie cudzych poddanych, raczej z swojej włości, by sporów przez to uniknąć i gospodarza, byleby jednak czytać i pisać umiał. Nie wolno jej było poczynać znaczniejszej budowli bez zezwolenia „rady“, jednak ona miała pousuwać niektóre z klauzury budynki i wszelką restauracyę prowadzić.

Sekretarka, — iż siostram w rzeczach duchownych służy i nowicyuszki ćwiczy, więc czuwa nad rekollekeyami, wzywa do pobożności i prosząc i napominając i strofując, z przypuszczeniem kary na niesfornych. Przestrzega jednak pilnie, by osoby obce nie wchodziły do ogrodu nowicyuszek.

Kustoszka, — raczej koadjutorka, pomoienica przeoryszy. Klasztor i kościół otwierano o godzinie piątej, z wyjątkiem niedzieli i świąt, w które to dni dopiero po rannej mszy i komunii św., a zamykano o siódmej wieczorem, także i furkę otwierano i zamykano w swym czasie, czuwać zaś nad tem miała kustoszka. Nie przyjmowała ona na noc gości w klauzurę, ani pozwalała pozostawać przez noc dziewczkom w celach panien zakonnych, nie weszły do klasztoru niepotrzebne osoby, by bez celu nie bawiły po korytarzach, a tem bardziej przeszkadzały pannom w wyznaczonej pracy i pilności. Nie miały panny pogawędek pokątnych między sobą, szły spać na pół godziny przed ósmą, bo kustoszka i światło pogasi i drzwi pozamyka na wschodach i korytarzach. Ale i dziewczątek eudzych, ani „pauperków“ chłopców, póki nie dorosną brać w opiekę pannom nie pozwoli a cóż dopiero, by się klóciły: „moja to panna, mój to pauperek“. Dziewki zaś, by się nie wymykały do miasta, surowo upomni i krótko je trzymać będzie, a umiejacej czytać, poleci wspólne odmawianie z książeczki rannych i wieczornych modlitw.

Kantorka — kierowała chórem i śpiewem, bacząc na uroczystości i święta zakonne. Wypisywała „hebdomanarki, co która panna przez cały tydzień ma odprawować“. pilnowała ksiąg chórowych, uczyła śpiewu, a dla podniesienia uroczystości posługiwała się huczną kapelą.

Mistrzynie nowicyuszek — przestrzegała, aby spisywano szczegółowo wszystkie rzeczy i suknie proszącej się do zakonu i nowicyatu panny, a spis ten miano utrzymywać, aż do czasu profesyi, aby uniknąć nieraz wielkich kłopotów i sporów, kiedy kandydatka opuszczała przed złożeniem ślubów klasztor. Nie wolno było żadnej z panien domagać się przed profesją lub później, jakich podarków ponad umówiony posag, ale zarazem nie wolno jej było zrzekać się sukcesyi. Należało zaś stanowczo zaniechać hucznej muzyki i grania przez cały tydzień na dzień dobry i na dobra noc przed obłócznyami a tem bardziej owych oracyj przy oddawaniu panny do klasztoru i dziękowania od panny ksieni, i owych z wielką wystawnością traktamentów dla krewnych i gości. Powinności mistrzyni co

do duchowego kształcenia nowicyuszek, obznajamiania z przepisami, probowania ich ducha, medytacyj, określała szczegółowo reguła klasztorna.

Mistrzynie świeckich. — Zajmował się klasztor wychowaniem i kształceniem świeckich panien. Nie mogliśmy doszukać się ich liczby, ale przyjmowano już w 5-ciu latach, nie pozwalając tylko pełnoletniem pannom pozostawać za kłauzurą dłużej. Jaki zakres nauki wyznaczyła panna mistrzyni, również nie wiemy, sposobila jednak swe wychowanki do cnotliwego i pracowitego życia, uczyła czytania po polsku i po łacinie, pisania, rachowania, robót ręcznych, szycia i haftowania tuwalni i ornatów, Nie wolno im było odwiedzać zakonnic w celach, ni też osobno za furte wychodzić; zabronił również biskup Sierakowski „jakichś scen dla igrzyska“, które wyprawiały w czasie rekreacyj. Mistrzynie zawiadywała pieniędzmi, przesyłanemi przez rodziców na ich potrzeby.

Z a k r y s t y a n k a prowadziła dokładny registr wszystkich rzeczy kościelnych i obliczała wydatki przy uroczystościach kościelnych. Nie wolno jej było zatrzymywać podarków w naturze, jakie zwykle na św. Mikołaja składano i niemi dowolnie rozporządzać, bez zawiadomienia ksieni, jak również nie miała zezwalać ani na grzebanie zmarłych w kościele lub na cmentarzu około kościółka św. Mikołaja, ani też na chrzty żydówek, o co toczyły się nieraz spory z wikaryuszami kollegiaty.

R a d a — przydaną była pannie ksieni, która w ważniejszych wypadkach zasięgała jej zdania. Składały radę: przeorysza, subprzeorysza, sekretarka i dwie z pośród całego zgromadzenia wybrane panny.

K a p i t u ł a — zwykła odbywała się co piątek, generalna albo uroczysta dwa razy do roku, w wigilią Zwiastowania N. P. Maryi i w wigilią Bożego Narodzenia: a „ekstraordynaryjne“ dla obierania oficjałek lub w sprawie wynajmowania dóbr, i darowizn. Akta miały być spisane i przechowywane. W czasie każdej kapituły odczytywano regułę.

Kończąc o całej organizacyi zakonnej, należy jeszcze wspomnąć, że pod zarządem ksieni była :

I n f i r m e r y a. Miała mieć ona o chorych troskliwie bardzo staranie, które wołały raczej w swych celach pozostać, niż się przenieść do infirmaryi. Nie była ona obszerną, miano ją urządzić po zbudowaniu nowego skrzydła w innej obszerniejszej izbie.

A p t e k a — urządzona właściwie tylko na własne klasztoru potrzeby, było wielkiem dobrodziejstwem dla ubogich. Nie godziło się bowiem z udzielania leków obcym, ciągnąc jakichś pożytków albo kwesty szukać, a cóż dopiero, „żeby pod pretekstem apteki i panny aptekarki, olejki żytnie świeckim szafować lub предаwać.“ Pod ciężką jednak karą a nawet klątwą wzbronionem było używać do posługi w leczeniu żydów lub żydówek.

R e f e k t a r z pod dozorem panny szafarki, której biskup Sierakowski pozostawił liczne i trafne wskazówki co do urządzenia i ładu. Ksieni miała przynajmniej dwa albo trzy razy w tygodniu bywać u stołu, do swego zaś prywatnego stołu, miała nie świeckie, ale zakonne zapraszać osoby.

K o n w i e r s z k i (konwerski) do osobnych usług i zleconych sobie obowiązków około panien zakonnych, a zwłaszcza oficerek, były pod bezpośrednią opieką ksieni. Zmieniała je co roku, i inne wyznaczała im obowiązki, aby niektóre z panien mając je dłuższy czas obok siebie, nie zechciały uważać je za zwykłe służebne.

S ł u ż b a k l a s z t o r n a była liczna. W czasie wizytacji bisk. Sierakowskiego spotykamy: organistę, kantora zarazem muzykanta, kościelnego, pisarza, wrotnego, pacholków 2, ogrodnika z parobkiem, cieślę, piwowara, rębacza i młyńskiego (razem 13). dziewczek do posługi 22 (oprócz czeladzi na folwarkach Pilchowskim i Łazowym. ¹⁾

I to tak zorganizowane zgromadzenie otaczali swą duchowną opieką ks. S p o w i e d n i k z k s i ę ż m i k a p e l a n a m i. Mieszkali razem, tworząc niejako zamknięte kolegium, w osobnej u południowej bramy rezydencji, wykonywując swe powinności i obowiązki, jako, używając słów bisk. Sierakowskiego, nauczyciele, wodze i lekarze sumienia powierzonych sobie osób. Liczne przepisy tegoż pasterza określały ich wzajemny stosunek.

¹⁾ Organista miał mieszkanie z utrzymaniem i 80 zł. rocznie, kantor mniej o 8 zł., kościelny różnego zboża półmiarków 7, wieprza jednego, beczkę soli, 20 zł. na rok i miejscowe dochoły, pisarz zboża tyleż, obuwia 3, słoniny półcę, soli beczkę, barwę klasztorną i 30 zł. . . . z dziewczek każda utrzymywała płótno i po 10 zł. rocznie przoważnie.

Pracowicie więc a zbożnie, bez rozgłosu upływało życie jarosławskich panien, których liczba z owej apostołskiej dwunastki w 1611 r. sprowadzonej, wzrastała ciągle i w myśl fundatorki i stosownie do wnoszonych posagów. W przeciągu półtora prawie wieku bo do 1757 r. zapisały „kroniki domowe“ 227 nazwisk panien, córek najszlachetniejszych rodów, przywdziewających habit zakonne. Jeszcze w wspomnianym roku bawiło 41 panien za furta klasztorną, choć znaczniejszą nieraz bywała ich liczba. Pierwszą księnią jarosławska, Anna z Stembergu Kosteczanka, córka Krzysztofa, wojewody pomorskiego, z Konopackiej (1615 — 1642) była matką 63 panien; wprawdzie poleca biskup Sierakowski ograniczyć ich liczbę do 30 tylko, nie możemy jednak twierdzić, czy możliwem było prędkie zastosowanie się do owego polecenia, zwłaszcza, że jak wiemy, wówczas było 41 panien w klasztorze.

Należałoby może przypuszczać, że burze zewnętrzne nie zamącą tego spokojnego zakonnego życia, chyba przerwą jednostajność, uroczystości żałobne w czasie pogrzebu księżnej fundatorki ¹⁾ lub też nowy wybór księni, albo wizyta kanoniczna przemyskiego biskupa ²⁾ A przecież i tutaj uderzały niespodziane ciosy i tutaj dochodziła wrzawa wojenna.

Ledwo objęła rządy druga księni, Anna Kosteczanka, córka Krzysztofa, starosty kościerzńskiego z Pileckiej (1642—1656) uchodzić musi wraz z 63 zakonnicami i 4 kapłanami do Prus, przed napadem kozackim w listopadzie 1648 r. gdy pod Kapustynskim Przemyśl oblegali. ³⁾ W dwa lata później zamknięto nowicyat na długi szereg lat piętnastu (1650—1664) gdyż cztery razy w tych czasach Jarosław opuszczać muszą,

¹⁾ Czarnocki W. X. Malogranat, abo kazanie przy egzekwiach . . . Anny z Stembergu księżnej Ostrogskiej . . . miane w Jarosławiu. w kościele św. Mikołaja panien zak. im. Benedykta dn. 9. stycznia 1636 r. Kraków.

²⁾ Bisk. Achaey Grochowski (1624—1627) wstępując w r. 1627 na biskupstwo łuckie, zostawia memoriał swemu następcy i wspomina o zamierzonej wizytacji w Jarosławiu panien zakonnych; „Pro eadem civitate (i. e. Jarosławia) deslinaveram moniales regulae S. Benedicti visitare, sed tempus abbreviatum habui propter iter ad comitia instantia Existimo autem necessarium esse visitationem in eo clastro, retundendamque praesumptionem Abbatissae loci illius, quae aliquantulum vastiorem gerit spiritum, quam Religiosam deceat, quam etiam ego per quosdam o clero illius Ecclesiae monui, ut in humilitatis fundamento sua merita esse velit reposita. — Premislia sacra l. c p. 401.

³⁾ Muz. XX. Czart. Mss. 2139 — Kod. Ossol. 101. f. 112 — Kod. Ossol. 496. Acta eccl. Urzejeviensis p. 180 — Kod. Ossol. 384 p. 15. — Premislia sacra p. 462.

szukając schronienia to w Prusiech, to w Węgrzech, aż wreszcie w Dukli, gdzie ksieni Anna zdała od swego kościoła w marcu 1656 r. umiera. ¹⁾

A tymczasem strasznie gospodarzyli w Jarosławiu Kozacy jesienią 1655 r. Złupiono wszystkie świątynie pańskie, w klasztorze Banedyktynek splądrowali kościół, porozrzucali relikwie dobyli się „do złota, sreber i aparatów, które z schowania i sekretnego depozytu zabrali.“ Ludność opuściła miasto, nie prowadzono nawet metryk kościelnych, bo przez październik i połowę listopada opustoszałe były kościoły. ²⁾

I lata następne nie były szczęśliwsze. Wyparłszy załogę polską z miasta, zajął je sam Karol Gustaw dn. 3. marca 1656 r. dziesięciodniowa zaś gospodarka szwedzka nie małe poczyniła spustoszenia w opuszczonym klasztorze. Porozbijano marmurowe w kościele ołtarze, pozabierano lub porozrzucano księgi i więcej niż 70 oryginalnych dokumentów. ³⁾

Nie upłynął rok jeszcze — wpada w lutym (1657 r.) Rakoczy Jerzy, siedmiogrodzki książę, z swoim bezkarnem z najrozlicniejszych żywiołów, złożonem wojskiem, raczej niesformą zgrają i dopelnia zniszczenia. ⁴⁾

Nowo obrana w październiku 1656 r. ksieni (trzecia) **A n n a K o s t e z a n k a**, starościanka lipińska, znowu uchodzić musi. Pełne niepokoju lata 1657 — 1659; a choć nie niepokoił już swawolny żołnierz polski zaciężny, bo sejm warszawski z 1664 r. uwolnił klasztor i jego posiadłości od wszelkich egzakcyj wojskowych i assygnat hetmańskich, to nie ustawało niebezpieczeństwo i nowicyat ponownie w 1661 r. zamknięty został. Dopiero po ostatnim w jesieni 1672 r. Tatarów napadzie

¹⁾ Kod. Ossol. 101. f. 68.

²⁾ ibid. f. 64. — An. 1655 d. 28 Septembris: hic incursio Cosacorum cum summa devastatione templorum et totius civitatis. Vacabat civitas et subsequenter templa omnia per totum mensem Octobrem et medium Novembris
Następna zapiska dopiero z dnia 17. listopada. Liber Baptisat. IV. w arch. paraf. w Jarosławiu.

³⁾ Kod. Ossol. 101. f. 63. — Puffendorf: Gesta Caroli 1. III. c. 7. 8. 9 p. 138. — Duryewski; l. c. p. 86. 96.

⁴⁾ Liber Baptisatorum IV. l. c. — Teki Naruszewicza t. 150 p. 37. — Kod. Ossol. 240 — Siarczyński l. c. 95. — Oryginalną wzmiankę pozostawił gwardyan OO. Bernardynów w Przeworsku, Andreas Tusztej: „1657 r. zdobyło się było do konwentu u Węgrów i Kozaków natenczas rabujących Przeworsko wołów 11. Konwentowi przeciw źle nie było z nieprzyjacielem, bo się u nich był pożywił, dobrodziejom zaś wszystko poginęło (bydło na zarazę) drudzy zaś, co nie mieli, z bogacili się.“ Kod. Ossol. 384.

jęto się naprawy klasztoru, „zepsowanego od szyzmatyckiej zjadłości i heretyckiej szwedzkiej.“ Rządna, pełna ofiarności ksieni usuwa skazy kościoła, sprawia nowy sprzęt do niego, i windykuje zatrzymane lub prawie już przepadłe klasztorne dobra. Po 32 latach swych opackich rządów, a w 57 roku zakonnego życia, w 1692 r. umiera.¹⁾

I nowoobrana czwarta ksieni Joanna Gotyńska²⁾ dotkliwie ponosi straty. Z początkiem 1703 r. zajęli Szwedzi Jarosław, grabiąc go i okolicę przez sześć tygodni, szczęśliwym się mienił, kto przy życiu pozostał. Nie dość na tem — w lipcu następnego roku, zdobywa na Sasach, osławiony zdzierca Magnus Stenbock nieszczęśliwe miasto, łupi co pozostało i wyciska 24 tys. tynfów z mieszkańców. Nie ostaly się folwarki klasztorne, ni Morawsko, ni Kidałowice i za poddanych swych w mieście zapłaciła ksieni 300 tynfów okupu³⁾

Lu dwie Tarłów nie, piątej z kolei ksieni⁴⁾ przypadło wspomniane już przeprowadzenie gruntownej restauracy kościoła i zabudowań i obrona praw panien zakonnych, gdy chodziło o uszczuplenie ich dochodów, przeciw Helenie Elżb. Sieniawskiej, kasztel. krakow. w przewlekłej później sprawie o prawo propinacyi w obrębie jurysdykcyi klasztornej.⁵⁾

1) Duryowski l. c. ..p 49. Bawiąc dziewczynką u księżnej Amy w Jarosławiu, wypija przypadkowo truciznę, nie wiadomo od kogo i na co przygotowaną. Uratowana czyni ślub i w 1636 r. przywdziewa habit zakonny Pierwsza ksieni żyła w klasztorze lat 53, bo już jako mniszka do Jarosławia z Chelmina przybyła, druga 45 lat.

2) Złożyła śluby zakonne 1678 r., wnosząc dwa tys. zł. posagu, jak długo piastowała urząd ksieni, nie wiadomo.

3) Liber Baptisatorum X. p. Siarczyński l. c. 108. uw. Kod. Ossol 384. f. 53. Wspomniany gwardyan przeworski, był w obozie szwedzkim pod Jarosławiem, gdzie stał sam Karol XII z 60 tys. wojska.

Kontrybucyę w Jarosławiu rozdzielił generał Adlerszten. Zrazu splacono 13 tys., zażądali Szwedzi prędkiego uszczerzenia resztyj — żydzi dopłacili 4 tys., kupey 3 tys., poddani kollegiaty 300 tynfów, jezuiicy obu konwentów 1000, Benedyktynki 300, kanonika kustosza 100, pasieczanie 1000, ćwiertnicy 500, wolanie i przygrodzianie 400 tynfów i t. d. Kopiaryusz u OO. Reformatorów w Jarosławiu fol. 309.

4) Córka Aleksandra, kasztelana Zawichostkiego i Joanny Kostezanki, starościanki lipieńskiej; wstąpiła do klasztoru 1691 r., wnosząc 9 tys. posagu W 1728 r. była już księnią — jak długo? nie wiemy.

5) Zdaje się, że księżna Anna nie zabroniła prawa propinacyi i szwnkowanego w karczmach i na gruntach klasztornych bez przeszkody. Wprawdzie osobnego na to przywileju nie było, jednak opłacał klasztor czwarty grosz dwoistego szelężego od likworów, win i miodów n. p w 1708 r. za wyszynkowane piwo w 3 karczmach złożył 100 zł., w 1712 r. administrator czwar-

I nie napotykamy już żadnej ważniejszej wzmianki o stosunkach, któreby się poza mury klauzury przedostały na zewnątrz. Minęły spokojnie czasy ksieni (szóstej) Anny Mnischówny, ¹⁾ córki marszałka w. koronn.; mniej pomyslnie zapowiadały się następane lata, kiedy ksieni (siódma) Katarzyna Soltykówna ²⁾ zniewolona ciężkim neurodzajem, obraca w 1746 r. za zezwoleniem biskupa, połowę swego posagu (t. j. 3 tys.) i posag panny Alexandry Rosnowskiej 5 tys. na zakupno zboża i „wiwendę“ klasztorną.

Przerywa tę ciszę kanoniczna wizytacja tylekroć wspomnianego bisk. Wacława Sierakowskiego.

Przekroczylibyśmy ramy niniejszej pracy, podając szczegóły 18-letniej jego pasterskiej działalności (1742 — 1760), kiedy zasiadał na stolicy przemyskiej, nim się na arcybiskupstwo lwowskie posunął, można jednak nadmienić, że jego cnoty, niezmiordowana praca, znaczne nakłady, które dla dobra kościołałożył, stawiają go bardzo wysoko w długim szeregu przemyskich biskupów. Zachowane po dziś dzień w archiwum konsystorskim w Przemyślu, jego akta wizytacji generalnych (a zwiedzał po dwa razy osobiście wszystkie kościoły swej diecezji) świadczą o niezwyklej pilności i bystrości w badaniu wszelkich stosunków powierzonego kościoła, a jego głębokiej wiedzy pełne ojcowskiej troskliwości „dekreta z wizyt“, pozostawały cennym drogowskazem na przyszłość ³⁾

Heż to wzniosłych i głębokich myśli rzuca w swym dekrecie z wizyty generalnej klasztoru i kościoła w 1757 r. Nie pominął żadnej ważniejszej kwestyi czy to, kiedy mówi o godności i znaczeniu życia zakonnego, czy o jego prawach i obowiąz-

tego grosza Antoni Rytarowski puścił wolny szynk w 3 domach, na przedmieściu i w karczmach na Morawsku i Kidałowicach za 180 zł., i dopiero w 1725 r. wydała pozew klasztorowi o prawo szynkowania i do grodu przemysk. do trybunału Hel. Sieniawska. Dla braku dokumentów odsądzono klasztor w 1728 r., czemu wniosła sprzeciw ksieni. Jeszcze w 1757 r. nie zakończono sprawy. Akta w archiwum miejskim w Jarosławiu.

1) Wstąpiła do klasztoru r. wnosząc 12 tys. posagu — wiemy tylko że w 1714 r. była ksienią.

2) Córka Aleksandra cześnika braclawskiego, od 1714 w jarosław. klasztorze.

3) Ks. Wacław Sierakowski był od 1735 r. prepozytem kolegiaty Jarosławskiej i godność tę zachował za zezwoleniem stolicy apostolskiej do śmierci w 1780 r. — O jego działalności około podniesienia kościoła w Jarosławiu — porówn.: Rychlik: Kolegiata l. c. str. 70 i nast.

kach, czy kiedy daje przepisy o pacierzach kapłańskich, jutrzni, i rekolekcyach lub zachęca i do innej pracy, w myśl wielkiego świętego Zakonodawcy. Głęboki znawca ludzi, wgląda w szczegóły ich życia, karci, co za niewłaściwe uważa i daje przestrogi na przyszłość.¹⁾

Rozwija przepisy zreformowanej reguły, określa obowiązki i zakres działania t. zw. oficyałek, poleca pilnej opiece młode panny świeckie i roztacza pieczę i troskę nad podeszłymi już laty zakonnymi pannami, słowem podnosi ducha prawdziwej zgody i miłości wśród „tej swej małuczkiej trzody“.

Nie uszły bacznej jego uwagi, ni stan zewnętrzny kościoła i zabudowań klasztornych, ni też gospodarka i obracanie funduszami, które zdaniem jego, przez zły rząd i w domu i dobrach starzeć nie mogły; dlatego poleca ograniczyć liczbę panien zakonnych do 30-tu (służbę do sześciu) ponad tę liczbę przyjmować tylko z posagiem sześciu tysięcy, „bo wtedy i z małemi posagami i bez posagu panny mieścić się będą mogły.“ Prokurator zaś, albo raczej plenipotent, stateczny i pilny, rocznie zgodzony i słusznie wynagrodzony, niechaj przestrzegą wszelkich spraw klasztornych. „Nie możnaby na szczupłość fundacyi, albo do podźwignienia trudny upadek narzekać, gdyby przełożonych insza pilność, biegłość, umiejętność i roztropność w gospodarowaniu była“, przeto wziął biskup wszystkie dobra, folwarki i grunta w swą własną administracyę, zobowiązując się wypłacać te same dochody, które obecnie z dóbr tych pobierano, zwróci zaś dobra dopiero po przemierzeniu gruntów, wymiarkowaniu i podniesieniu z nich dochodów.

Nie wiemy, o ile i jak się powiodła zamierzona sanacya finansowa klasztoru zwłaszcza że już w 1760 r. objął bisk. Sierakowski archidiecezyę lwowską, a z trzech jego, w przeciągu następnych lat ośmiu, następców, jeden, raz tylko (Wodzicki), a drugi, (Młodziejowski) nawet nie zaglądnął wcale do swej diecezyi. Tymczasem w 1768 r. stanęli obozem w dobrach klasztornych, w Kidałowicach i Morawsku Konfederaci Barsey, ściągając z całej okolicy kontrybucyę ¹⁾ Przyszła za nimi niebawem Mos-

¹⁾ Z archiwum miasta Przemyśla fascykul 391. Moskwa zajęła Przemyśl i pałac biskupi, aby bisk. Józefa Kierskiego odwieść od związku z konfederatami. Kierski wyjechał za granicę do Niemiec., Włoch, Francyi i Belgii (1768-1771) zaledwo powrócił, zatrzymali go konfederaci w styczniu 1772 w Brzozowie i zniewolili do podpisania „akcesu do konfederacyi i wypłacenia 2 tys. czerw. złot. Premisl sacra l. c. p. 614.

kwa (fer. 2 post. Franciszki dnia 2. października) dobra klasztorne ucierpiały ponownie.

Zbliżamy się ku końcowi; najwyższym patentem z dn. 11 września 1772 r. „rewindykowała“ Marya Teresa Galicyę i Lodomeryę; a pierwszy jej gubernator hr. Perge n jał się z gorączkowym pospiechem urządzania zabranej prowincyi. Już w 1773 r. doradzał koronie kasatę zakonów, których w chwili zaboru było 28 męskich i żeńskich, liczących w 214 klasztorach 3·212 zakonnic i zakonników. Przeczekano jeszcze lat kilka, zanim powrócił z swej drugiej w 1780 r. po Galicyi podróży cesarz Józef II. Zatrzymał się i w Jarosławiu, raz dn. 19 lipca 1773 r. drugi raz dn. 4 maja w 1780 r. Już dnia 12 czerwca 1781 r. wydano reskrypt kasaty klasztornej, który zachowanym być winien w najściślejszej tajemnicy, aż do chwili wykonania; w jednym i tym samym dniu bowiem równocześnie, nastąpić miała kasata, by przeszkodzić wywiezieniu skarbów klasztornych do Polski.

W wrześniu (dn. 6.) 1782 r. ogłoszono dekret zniesienia klasztoru PP. Benedyktynek w Jarosławiu — taki sam los w tym dniu dzieliły PP. Dominikanki w Przemyślu i PP. Brygitki w Samborze. Klauzura nie mogła wstrzymać wysłanego komisarza Müllera do spisania i odebrania ruchomego i nieruchomego majątku, otwiera ją na rozkaz biskupa sufragana Betańskiego o s t a t n i a k s i e n i (ósma) F r a n c i s z k a S o ł t y k ó w n a i sama żądanej musi udzielać pomocy.

Pozostawiono je przez 5 miesięcy w klasztorze, poczem dozwolonem im było wstąpienie do zakonów, zajmujących się nauczaniem i pielęgnowaniem chorych (zwłaszcza do zakonu PP. Elżbietek) lub pozostanie w stanie świeckim z pensją 200 zł. rocznie. Nie wiemy, jak licznem było zgromadzenie panien w chwili zniesienia klasztoru, znaleźliśmy zaledwo nazwisk kilka. Dawna księżniczka Franc. Sołtykówna i Zofia Chrzanowska otrzymały pensję i osiadły w otrzymanym od księżny Lubomirskiej domku w Przeworsku. Konstancya Korabiowska i Marya Zielenczanka uzyskały przyjęcie w klasztorze przemyskim, dawnej zakrystyance Bielawskiej zmniejszono, jak poznamy, pensję do połowy.¹⁾ Pragnął wprawdzie biskup Betański, aby sprowadzono do Jarosławia lub Przemyśla siostry Miłosierdzia, któreby w opuszczonych klasztorach przebywać mogły — odmówił gubernator hr. Brigido, tłómacząc że w Przemyślu pozostawiono przecież PP. Benedyktyнки, powierzając im kształcenie młodzieży, a co do Jarosławia, to istnieje już w okolicy dom siostr Miłosierdzia . . . w Prze-

worsku (1782 dn. 6 paździer.) Prosilí również i wikaryusze jaroslawscy o przydzielenie im niektórych fundacyj, zniesionego konwentu, odmówił hr. Brigido (1783 dn. 31. marca). A przestrzegano i baczono nadzwyczaj pilnie, by nie ze skarba klasztornego nie ukryto, lub do innego nie przeniesiono kościoła. — Teresa Bielawska, zakrystyanka wydała z skarba dwa ornaty ks. proboszczowi z Birczy, ukarano ją później bardzo dotkliwie; zmniejszono placę do 100 zł. rocznie, skazano na karę więzienia sześciu tygodni a następnie odesłano do pouczenia i skarcenia biskupowi. Proboszcz otrzymał surową nagane¹⁾. Podobny los czekał i gwardyana OO. Franciszkanów w Jarosławiu, któremu wytoczono w 1786 r. dochodzenie o usunięcie niektórych rzeczy z inwentarza kościoła²⁾

Miano, zdaje się, zamiar pozostawienia kościoła pobenedyktynskiego. Gubernator Brigido żąda w tej mierze dn. 22. września 1782 r. od przem. biskupa wskazówki, ten jednak nie uznaje (dn. 16. października) potrzeby utrzymania go nadal, starczą bowiem dostatecznie mieszkańcom, istniejące w Jarosławiu kościoły³⁾ Po upływie pięciu miesięcy (dekret z dn. 15. listop.) kościół zamknięto a w następnym roku (1784 r.) umieszczono w klasztorze komisję mundurową, z jej składami i warsztatami.

Dobra klasztorne Morawsko i Kidałowice wydzierżawiono Karolowi Litzke'mu na założenie foluszu sukienego (niestarczył bowiem na potrzeby komisji istniejący w Tarnawcu folusz Fürstenbuscha), a następnie sprzedano na publicznej licytacji Fryderykowi Runge. Zakupił on również i folwarki: Pilchowski i Łazowy, ostatni sprzedał Antoniemu Szwarcmanowi (stąd nazwa Szwarcmanówka) w 1802 r. za 8819 zlr. Już przedtem sprzedano Zatzwarnickiemu karczmę panięńską za 902 zł. p. czyli 225 zł. r. 30 kraj. a dłu-

1) Wszystkie szczegóły z aktów konsystorskich w Przemyślu. Dekretem gubern. z dn. 29. marca 1784 „parochus Bircensis propter exportatas duas casulas ex eccl. Benedictin. Jarosl. severe reprehendetur, custos vero sacrorum Bielawska, cuius culpa potissimum res ecclesiasticae dispersae sunt diminuta ipsi pensione ad 100 fl., puniretur civili carcere per 6 hebdomadas, quibus elapsis ad D. Episcopum remitteretur.

2) *ibid.* 1786 dn. 10 paździer. W klasztorze tym było wówczas 3 księży, 5 bractwisków; dn. 6 stycznia 1788 r. przesyła biskup na żądanie gubernatora propozycję zniesienia tego klasztoru. Zamknięto go w samą Wielkanoc.

3) „nullamque conservandae eiusmodi ecclesiae necessitatem animadverto ex ea sola ratione, quod plures adhuc in oppido Jarosl. remanent ecclesiae, in quibus pro peragenda solita devotione incolae sufficientem commoditatem habere possunt.“ *ibid.*

gie jeszcze lata ściągano owe znane nam liczne zapisy do tak zw. funduszu religijnego, z którego wypłacono 24 zł. r. wikaryuszom jarosławskim (układ z dnia 3 stycznia 1789 r.) zamiast ośmiu korey jęczmienia tyłuż owsa (pro octo coretis siliginis et totidem avenae) składanych przez ksienię w myśl układu z 1621 r. za swych poddanych z Morawska.

Po 170 latach istnienia fundacyi księżnej Anny, miejsce cichych panien zakonnych zajmuje po dziś dzień wojsko, zamiast krzyży sterczą z wieżyc dawnej świątyni gromochrony.

W Jarosławiu, w oktawę Bożego Ciała, 1903

Ignacy Rychlik.

Omyłki druku:

- str. 11 w. 5. od dołu zamiast 1522 czytaj 1562.
 „ 24 „ 10. „ góry „ Sternberg „ Stenberg.
 „ 40 uw. 1) Anna Mnischówna, córka Józefa wstąpiła do klasztoru 1715 r. ksienią była w 1711 r. nie 1714 r.
 „ 42 Franc. Soltykówna, córka Michala chorąż. sandom. wstąpiła do klasztoru w 1745 r. z posagiem 6 tys. zł.

D O D A T E K I.

do katalogu biblioteki nauczycielskiej za rok 1903.

I. Encyklopedia.

- | | liczba
tomów | liczba
inwent. | sygnal.
tomów |
|---|-----------------|-------------------|------------------|
| 1) Księga ilustrowana wiadomości pożytecznych
nakładem Michała Arcta — Warszawa 1899 | 1 | 1690 | 39 |
| 2) Zygmunt Gloger : Encyklopedia staropolska—
Warszawa 1902 — tom III. | 1 | 1623 | 331 |
| 3) Heydinger : Selbststudie | 1 | 1720 | 42 |

II. Filozofia i estetyka.

1) Robert de la Sizeranne : Ruskin i kult pięk-
na, przełożył Antoni Potocki — Lwów 1898	1	1680	53

III. Pedagogia i szkolnictwo.**IV. Umiejętności religijne.****V. Filologia klasyczna.**

1) Ul. Wilamowitz Moellendorf : Griechische
Tragödien — Berlin 1901	1	1702	324
2) Eurypides : Cyklop, przełożył Jan Kasprowicz
— Lwów 1902	1	1710	325
3) Ciąg dalszy dzieła: Thesaurus linguae latinae	2f.	1506	117
4) C. d. dzieła: Roscher : Ausführliches Lexikon	1	597	190

VI. Filologia nowoczesna.

1) Stan. Zdziarski : Szkice literackie — Lwów-
Warszawa 1903	1	1666	363
2) Arcydzieła polskich i obcych pisarzy —
Brody — Nakładem i drukiem Feliksa Westa	14	1668	364
3) Dr. Zofia Daszyńska - Golińska : Przełom
w socjalizmie — Lwów 1900	1	1678	367
4) Dr. Gustaw Piotrowski : Zola i naturalizm—
Warszawa 1900	1	1679	368
5) M. Zdziechowki : Szkice literackie — War-
szawa 1900	1	1681	369
6) Maurycy Maeterlinck : „Dzieła“ — War-
szawa 1903.	5	1682	370
7) Zygmunt Kawecki : Dramat Kaliny — Lwów
1902	1	1683	371
8) Herman Hettner : Das chessische Zeitalter
der deutschen Litteratur—Braunschweig 1894	2	1685	374
9) Kazimierz Przerwa Tetmajer : Poezye —
Warszawa 1902	4	1693	376
10) E. Orzeszkowa : Pieśń Przerwana — War-
szawa 1896	1	1694	377
11) Maciej Szukiewicz : Poezye — Kraków 1900	1	1698	378
12) Maksym Gorkij : W stepie pieśń o Sokole;
przeł. B. — Kr. ków 1902	1	1700	379
13) Henryk Ibsen : Rycerze północy; przeł. Al.
Wysocki — Lwów 1902	1	1701	380

	Ilość tomów	L. in- went.	Sygnal- tura
14) Aleksander Brückner: Dzieje literatury polskiej w zarysie	2	1704	382
15) Lucyan Rydel: Poezye — Kraków 1901	1	1696	383
16) Władysław Orkan : Nowele z przedmową Tetmajera — Warszawa 1898	1	1708	384
17) Björnstjerne Björnson: „Laboremus“; przeł. Dr. Alfred Wysocki — Lwów 1902	1	1709	385
18) Marya Konopnicka : Nowele — Warszawa 1897	1	1711	386
19) Biegeleisen: Literatura polska	3	1721	391

VII. Lingwistyka

1) Piotr Chmielowski : Stylistyka polska — Warszawa 1903	1	1697	132
2) Karłowicz : Słownik języka polskiego (2 zeszyt) — Ciąg dalszy)	(2 zeszyt.)	1456	111
3) Zipper-Konarski : Słownik polsko-niemiecki — Ciąg dalszy.	(2 zeszyt.)	1322	45

VIII. Geografia.

IX. Historia powszechna.

1) Dr. L. Kubala: Szkice historyczne — Warszawa 1901	2	1695	110
2) Poczet królów polskich i zbiór portretów histor. z rysunkami Jana Matejki, z tekstem Stan. Smolki	1	1719	112

X. Historia państwa austriackiego.

XI. Matematyka.

1) Ignacy Kranz: Zbiór zadań matematycznych — Kraków 1902.	1	1677	71
---	---	------	----

XII. Historia naturalna.

1) Dr. Maurycy Willkomm: Atlas państwa roślinnego przez Wł. M. Kozłowskiego — Warszawa 1900	1	1691	131
2) Nussbaum: Zasady anatomii porówn., tom II.	1	1473	120

XIII. Fizyka i chemia.

1) August Witkowski: Zasady fizyki, t. II. — Warszawa 1897	1	1705	83
---	---	------	----

XIV. Rysunki.

1) Joseph Storek: Die Pflanze in der Kunst	1	1722	17
---	---	------	----

XV. Budownictwo.

1) Władysław Matlakowski : w oprac. Dra J. Peszke-go: Zdobienie i sprzęt ludu polskiego na Podhalu — Warszawa 1901	1	1699	18
---	---	------	----

II.

Cześć urzędowa.

I.

GRONO NAUCZYCIELSKIE

przy końcu roku szkolnego 1903.

A) Do nauki przedmiotów obowiązkowych:

L. p.	Nazwisko i stopień służbowy	U c z y ł	Tyc. godz.
1	Józef Wójcik dyrektor	—	—
2	Ksiądz Cyprian Chotyniecki zastępca nauczyciela	rel. o. gr. Ib, IIb, IIIb, IVb, Vb, VI, VII, VIII po 2 godz. tygodn. tygodn. 2 egzorty.	16
3	Ksiądz Mateusz Czopor dr. teologii, profesor	rel. o. lać. w Ia, b, c, IVa—VIII, 2 egzorty.	20 legz.
4	Mieczysław Dąbrowski zastępca nauczyciela	jęz. lać. w Ic, jęz. greck. w IVb, Vb, gosp. kl. Ic.	17
5	Apolinary Despinois zastępca nauczyciela	języka lać. w IIb, jęz. greckiego w IIIa, jęz. pol. w Ic, IIb, gosp. kl. IIb.	19
6	Jan Jakóbiec nauczyciel	jęz. niem. w Ic, IVa, b, VI.	18
7	Antoni Janik profesor w VIII. randze	jęz. lacin. w Va, b, jęz. greck. w IVa, gosp. kl. Vb.	16
8	Józef Janiów nauczyciel	matem. w IIIa, b, Va, b, VII, fizyki w VII, gosp. kl. Va.	20
9	Józef Kantor nauczyciel	jęz. lać. w IVb, jęz. pol. w IVa, VI, VII, VIII, gosp. kl. IVb.	18
10	Franciszek Krezek dr. filozofii, nauczyciel	na urlopie	—

L. p.	Nazwisko i stopień służbowy	U c z y ł	Typ. Foniz.
11	Franciszek Krischke zastępca nauczyciela	jęz. niem. w IIa, b, IIIa, VII, gosp. kl. IIa.	18
12	Władysław Krukowski nauczyciel	jęz. łac. w VI, VII, VIII, języka pol. w Ib, gosp. kl. VI.	19
13	Piotr Malinowski zastępca nauczyciela	jęz. łac. IVa, jęz. greck. w Va, jęz. niem. w Ib, gosp. kl. IVa.	17
14	Piotr Mirtyński profesor	jęz. łac. w IIa, IIIa, jęz. polsk. w Va, b, gosp. kl. IIIa.	20
15	Stanisław Namysł zastępca nauczyciela	jęz. łac. w IIIb, jęz. greck. w IIIb, jęz. pol. w IIIa, b, gosp. kl. IIIb.	17
16	Jan Nowak profesor w VIII. randze	jęz. niem. w IIIb, Va, b, VIII.	16
17	Józef Kazim. Piątkowski nauczyciel	historii naturalnej w Ia, b, c, IIa, b, IIIa, b, Va, b, VI.	20
18	Józef Prysłowski zastępca nauczyciela	geogr. w Ia, b, mat. w IIa, b, IVa, b, fizyki w IVa.	21
19	Wiktor Romański zastępca nauczyciela	jęz. łac. w Ia, jęz. pol. w Ia, jęz. niem. w Ia, gosp. kl. Ia.	17
20	Ignacy Rychlik Obywatel honorowy Dębicy profesor w VIII. randze	geogr. i hist. w Ic, IVb, Va, b, VII, VIII, gosp. kl. VIII.	19
21	Franciszek Słuszkiewicz nauczyciel	matematyki w Ia, b, c, VI, VIII. fizyki w IVb, VIII.	20
22	Kazimierz Strzelecki zastępca nauczyciela	jęz. łac. w Ib, jęz. pol. w IIa, IVb, geogr. i hist. w IIb, gospod. kl. Ib.	18
23	Adam Wolek nauczyciel	jęz. greck. w VI, VII, VIII, prop. fil. w VII, VIII, gosp. kl. VII.	18
24	Jacek Zieliński profesor w VIII. randze	geogr. i hist. w IIa, IIIa, b, IVa, VI.	18
25	^{Ksiądz} Walenty Litwin nauczyciel c. k Szkoły realnej	rel. rz. kat. w IIa, b, IIIa, b.	8

B) Do nauki religii mojżeszowej.

Abraham Ber **Rosenblum** — w każdej klasie po 1 godz. tygod.
razem 8 godzin tygodniowo.

C). Do nauki przedmiotów nadobowiązkowych :

- 1). Teodozy **Borezowski**, zastępca nauczyciela c. k. szkoły realnej, uczył *rysunków odręcznych* w 3 oddziałach, a w 6 godz. tygodniowo.
- 2). Ks. Cypryan **Chotyniecki**, j. w., uczył *języka ruskiego* w 3 oddziałach, 4 godziny tygodniowo.
- 3). Antoni **Janik**, j. w., uczył *kaligrafii* w 2 oddziałach po 1. godz. tyg.
- 4). Jan **Obreński**, naucz. szkoły wydz., uczył *gimnastyki* w 3 oddziałach, (kl. I.—III.), w 6 godz. tygodniowo.
- 5). Jan **Paczowski**, naucz. c. k. szkoły realnej, uczył *śpiewu* w 2 oddziałach, w 4 godz. tygodniowo.
- 6). Stanisław **Rogus**, naucz. c. k. szkoły realnej, uczył *geometrii wykreślnej* od lutego b. r. w 1 oddziale w 2 godz. tyg.
- 7). Ignacy **Rychlik**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IVb, w 1 godzinie tyg., w kl. VII. 1 godz. tyg. w I. półr., a 2 godz. tyg. w II. półroczu, i w kl. VIII. w 1 godz. tyg. w I. półr.
- 8). Jacek **Zieliński**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IIIa, b, i IVa, po 1 godz. tyg. i *gimnastyki* w 3 oddziałach (kl. IV – VIII) w 6 godz. tygodniowo.

Zmiany w składzie grona nauczycielskiego w roku szkolnym 1903.

Jego c. i k. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 8. XII. 1902 (int. M. O. z 16. XII. 1902. l. 39371, int. R. s. kr. z 12. I. 1903 l. 43315) przyznać dyrektorowi p. *Józefowi Wójcikowi* VI. rangę służbową, a c. k. R. S. kr. uwolniła go od udzielania nauki od 8. marca po koniec r. szk. z powodu pilnych zajęć wydawniczych.

J. E. Pan c. k. Minister Wyznań i Oświecenia zamianował rzeczywistym nauczycielem dotychczasowego suplenta p. *Jana Jakóbca* z c. k. gimn. św. Jacka w Krakowie (reskr. z 27. VIII. 1902. l. 25980. int. Pr. R. s. kr. z 8. IX. 1902. l. 489).

Rsk. przeniosła tutaj zastępcę nauczyciela p. *Kazimierza Strzeleckiego* (26. VII. 1902. l. 22003) z c. k. gimnazjum w Samborze; natomiast przeniosła stąd p. *Zygmunta Fedorowskiego* (19. VII. 1902 l. 15704) do c. k. szkoły realnej w Krośnie.

Opuścił nasz zakład p. *Maryan Barański* (11. X. 1902. l. 28957).

Bawił w dalszym ciągu na urlopie dla poratowania zdrowia

rzeczywisty nauczyciel Dr. *Franciszek Krczek* (M. O. z 13. IX. 1902. l. 29597. i M. O. z 16. II. 1903. l. 3900).

Dodatki pięcioletnie przyzuano: trzeci profesorowi p. *Jackowi Zielińskiemu* (11. XII. 1902. l. 40191), a drugi profesorowi X. Dr. *Mateuszowi Czoporowi* (9. X. 1902. l. 30312).

II. ROZKŁAD NAUK.

A) *Przedmioty obowiązkowe.*

I. Klasa.

Religia 2 godz. tyg. Zasady wiary i moralności katolickiej.

Język łaciński 8 godz. tyg. Na podstawie gramatyki przerebiono prawidłowe formy deklinacyjne i koniugacyjne. Z przykładów tłómaczono ustępy łacińskie i polskie, przy czem ćwiczo uczniów praktycznie w analizie i budowaniu zdań, tudzież w składni najważniejszych rodzajów zdań pobocznych. Poczawszy od listopada co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski 3. godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o złożonem; ze zdań pobocznych wzięto tylko najpospolitsze, nauka deklinacyi rzeczownika, przymiotnika, i zaimka w głównych zarysach. Elementarna nauka odmiany rzeczownika; rozdzielanie wyrazów i interpunkcyja. Z Wypisów: czytanie, opowiadanie i deklamacya. Prace pism.: w I. półroczu co tydzień dyktat, w II. półr. w pierwszych 3 miesiącach dyktaty, w 2 ostatnich reprodukcye.

Język niemiecki 6 godz. tyg. Przerobiono w całości ćwiczenia Germana-Peteleuza sposobem przez autorów wskazanym, treść ich rozszerzono w rozmówkach z uwzględnieniem ściśle przynależnego do każdej grupy materiału gramatycznego. Memorowano około 20 ustępów niemieckich. Co tydzień jedno zadanie szkolne.

Geografia 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z zakresu geografii fizycznej i matematycznej, tudzież ogólny opis części świata pod względem fizycznym i politycznym, a przedewszystkiem monarchii austryacko-węgierskiej i Galicyi.

Matematyka 3 godz. tyg. W I. półroczu Arytmetyka, w II. półr. Arytmetyka i Geometrya naprzemian.

a) **Arytmetyka.** Cztery główne działania liczbami całkowitymi i dziesiętnymi. Działania liczbami wielogatunkowymi, układ metryczny. Podzielność liczb. Wsp. podzielnik i wielokrotność. Ułamki i 4 działania temiż.

- b) **Geometrya.** Pojęcia linii, a w szczególności prostej, linii kołowej i prostych w kole, pojęcia kąta i własności kątów, o liniach równoległych i kątach, powstałych wskutek przecięcia dwu prostych trzecią. Pojęcie trójkąta i rodzaje trójkątów. Suma kątów w trójkącie i o kątach zewnętrznych w trójkącie.

Co lekcyca ćwiczenie domowe. Na półroczu 3 zadania szkolne.

Historya naturalna 2 godz. tyg. Przez 6 miesięcy ssaki i owa-
dy, przez 4 miesiące letnie botanika. Wiadomości wstępne.
Rodz. jaskrowate, krzyżowe, migdałowate, różowate, malino-
wate, jabłkowate, ślazowate, psinkowate, wargowe, lilio-
wate i palmy.

II. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Historya starego testamentu z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język łaciński 8 godz. tyg. Powtórzenie materiału I. klasy. Uzupełnienie fleksyi formami nieprawidłowemi. Nauka konstrukcyi imiesłowowych i bezokolicznikowych. Nauka konjugacyi. Części mowy nieodmienne. Przegląd zdań współrzędnie i podrzędnie złożonych. Przerobiono całą książkę ćwiczeń. Uczono się na pamięć sentencyi i niektórych ustępów prozaicznych. Co miesiąc 3 zadania szkolne, 1 domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o zdaniu złożonem; ze zdań pobocznych tylko najzwyczajniejsze. Nauka o deklinacyi rzeczownika, zaimka, przymiotnika i liczebnika z uwzględnieniem form nieprawidłowych i wyjątkowych; rozdzielanie wyrazów i interpunkcyja. Z Wypisów: czytanie, opowiadanie i deklamacyja. Prace piśm: stosownie do potrzeby dyktat; zadania szkolne i domowe naprzemiann trzy razy w miesiącu.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Jak I kl. część gramatyczną w szczególności odmianę imion i słów, przyimki i spójniki opracowano praktycznie; reprodukeya rozbieranych i objaśnionych ustępów niemieckich, memorowanie ustępów głównie prozaicznych. Ćwiczenia piśmienne co tydzień; dyktaty, streszczanie objaśnianych ustępów lub tłumaczenie z polskiego na niemieckie. Raz na miesiąc zadanie domowe.

Geografia 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Afryki i Azji. Poziomy i pionowy układ Europy. Szczegółowa geografia południowej i zachodniej Europy.

Historia godz. 2 tyg. Dzieje starożytnego Wschodu, Greków i Rzymian do upadku państwa zachodnio-rzymskiego.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian arytmetyka i geometrya.

a) **Arytmetyka:** Pojęcie ułamków, rodzaje ułamków, zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i naodwrot. Działania ułamkami zwyczajnymi. Stosunki, proporcje, reguła trzech prosta, rachunek procentowy pojedynczy

b) **Geometrya:** Powtórzono materiał z kl. I. Przystawanie trójkątów, zastosowanie tegoż. Prawa o trójkątach równoramiennych. Czworoboki i wieloboki. Bliższe własności koła i linii prostych w kole. Trójkąty, czworoboki i wieloboki wpisane i opisane na kole. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Przez 6 miesięcy ptaki, gady, płazy, ryby i bezkręgowce z wyjątkiem owadów. Przez 4 miesiące letnie botanika, (rodniowce, plechowce, złożone, kotkowe, nagozależkowe, storczyki, trawy, motylkowate i baldaszkowate).

III. Klasa.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna nowego zakonu.

Język łaciński 6 godz. tyg. Składnia zgody, składnia rządu.

Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka polskiego na łaciński. Czytano z Neposa żywoty: 1) Arystydesa, 2) Cymona, 3) Milyadesa, 4) Temistoklesa, 5) Trasybula, 6) Epaminondasa, 7) Pelopidasa, 8) Agezylausa. Celniejszych ustępów uczono się na pamięć. Co miesiąc 1 zadanie domowe, 2 szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Z głosowni najpotrzebniejsze reguły, deklinacja, stopniowanie przymiotników i przysłówków, konjugacja czterech pierwszych klas czasowników I. konjugacji. Ćwiczenia odpowiednie. W II. półroczu co miesiąc 2 zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Z gram. nauka o składni rządu, systematyczna nauka deklinacji z uwzględnieniem tych głosowni, które do zrozumienia przemian samogłosek lub spółgłosek we fleksyi imion były konieczne; części mowy nieodmienne.

Przeczytano częścią w szkole, częścią w domu całe Wypisy, objaśniano i zdawano z nich sprawę w wielorakich kierunkach. Deklamowano 9 ustępów poetycznych. Zadania dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Powtórzenie deklinacji i koniugacji. Nauka o zdaniu pojedynczym. Składnia zgody i rządu. Czytano, objaśniano i opowiadano ustępy niemieckie, deklamacya ustępów poetycznych. Rozmówki praktyczne na podstawie lektury szkolnej. Co miesiąc dwa zadania na przemian domowe i szkolne.

Geografia 1½ godz. tyg. Geografia polityczna północnej, środkowej i wschodniej Europy, Ameryki i Australii.

Historya 1¼ godz. tyg. Dzieje wieków średnich.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian algebra i geometrya.

a) **Algebra.** Pojęcie liczb ogólnych. Cztery główne działania liczbami ogólnymi i ułamkami. Podnoszenie do kwadratu i wyciąganie drugiego pierwiastka, liczby przybliżone, skrócone mnożenie i dzielenie.

b) **Geometrya.** Równość powierzchni figur płaskich, przemiany figur geometrycznych, pomiar powierzchni figur prostokreślnych i koła. Proporcjonalność linii; podobieństwo trójkątów; prawa, wynikające z podobieństwa trójkątów; podobieństwo wieloboków. Ćwiczenia i zadania jak w kl. II.

Nauki przyrodnicze 2 godz. tyg. W I. półroczu **Fizyka.** Ogólne i szczególne własności ciał. Nauka o ciepłe, źródła ciepła i ważniejsze rzeczy z ciepła promienistego. Z chemii wstępne pojęcia, opis najważniejszych pierwiastków i połączeń takowych, z uwzględnieniem procesu palenia na podstawie doświadczeń.

W II. półroczu **Mineralogia.** Opisanie ważniejszych i najwięcej rozpowszechnionych minerałów i skał, oraz okazywanie takowych uczniom podczas objaśnienia i podczas egzaminowania.

IV. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki użycie czasów i trybów, consecutio temporum, zdania poboczne, infinitivus, oratio obliqua, participium, gerundium, supinum; zasady prozody i metryki, hexameter i pentameter daktyliczny.

Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka polskiego na łaciński. Czytano z Caesara de bello Galico I. IV. Od połowy

drugiego półrocza czytano Ovidiusa *Metamorph.* I. 89—263. Lektura prywatna: Caesar de bello Gal. lib. II. Deklamacya z Caesara i Ovidiusa. Co miesiąc dwa zadania szkolne i jedno domowe.

Język grecki 4 godz. tyg. Powtórzenie materiału naukowego kl. III. Konjugacya druga i czasowniki nieprawidłowe; okolicznościowo składnia rządu i zdania.

Tłómaczenie przykładów odpowiednich.

Co miesiąc dwa zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika. Nauka o zdaniu złożonym, okresie, szyku i wierszowaniu. Czytanie, objaśnianie, opowiadanie, deklamacya. Co dwa tygodnie ćwiczenie piśmienne, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Wypisy Germana-Petelenza przerobiono w całości. Deklamacya ustępów poetycznych. Z gramatyki Petelenza wzięto naukę o przypadkach, szyku wyrazów i zdaniu pobocznem. Co miesiąc dwa zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Geografia 2 godz. tyg. Fizyczna i polityczna geografia austriacko-węgierskiej monarchii.

Historya 2 godz. tyg. Dzieje nowożytne.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian algebra i geometrya.

a) **Algebra.** Nauka o równaniach stopnia pierwszego o jednej i więcej niewiadomych, tak ustawionych, jak nieustawionych. Reguła trzech złożona, rachunek procentowy, dyskontu, terminu średniego, mieszaniny i proporcjonalnego podziału.

b) **Geometrya.** Pojęcia stereometryczne. Rodzaje brył, powierzchni i objętości graniastosłupów, walców, ostrosłupów, stożków, całych kul. Wielościany. Trzy zadania szkolne na półrocze, a co lekcy ćwiczenia domowe.

Fizyka 3 godz. tyg. Na podstawie podręcznika wzięto naukę o magnetyzmie, elektryczności, o ruchu punktu i ciała w ogólności, maszyny pojedyncze, naukę o równowadze i ruchu cieczy, tudzież o równowadze i ruchu gazów, o głosie i świetle — wszystko na podstawie doświadczeń; wreszcie elementa z kosmografii.

V. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Ogólna nauka wiary katolickiej.

Jezyk łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: Powtórzenie i uzupełnienie nauki o składni zgody i rządu. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. O życiu i pismach Liviusa i Ovidiusa. Zasady metryki rzymskiej. Czytano Liviusa II. i XXII. Ovidiusa Metarmorph: 3. zgrom. bogów, 4. Deukalion i Pyrrha, 14. Niobe. Trist. 1. Pożegnanie Rzymu. 8. Własny żywot. Fasti 6 i 12. Lektura prywatna: Livius, Ab. U. con. I. Deklamacya.

Jezyk grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki powtórzenie i uzupełnienie morfologii, syntaxis casuum, przyimki. Czytano Xenoph. Anabasis (wraz z prywatną lekturą), Cyropedyę w wyimkach; Hom. Ilias. I. i III. Deklamacya z Homera l. 1—112. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Co półrocze cztery zadania szkolne.

Jezyk polski 3 godz. tyg. Nauka poezyi i prozy. Najważniejsze tropy i figury. Oprócz lektury, zawartej w Wypisach, przeczytano w całości „Pana Tadeusza“ Mickiewicza. Deklamacya piękniejszych ustępów, tak z wypisów jak z „Pana Tadeusza“. Zadań po 7 w półroczu.

Jezyk niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć cenniejszych ustępów. Powtórzono najważniejsze zasady gramatyczne. 7 zadań półrocznie.

Historya i Geografia 3 godz. tyg. Historya starożytna aż do wojen puńskich. Z geografii powtórzenie odpowiednich części.

Matematyka 4 godz. tyg. Algebra 2 godz. Geometrya 2 godz.

a) **Algebra:** Pojęcia liczb szczególnych i ogólnych, rozszerzenie pojęcia liczb przez wprowadzenie ilości dodatnich i ujemnych, układy liczb, w szczególności dziesiątkowy, cztery główne działania ogólnemi liczbami całkowitemi, podzielność liczb, ułamki zwyczajne, dziesiętne, cztery główne działania ułamkami, stosunki, proporeye pojedyncze, złożone i zastosowania proporeyi. Nauka o równaniach w ogólności, a o równaniach I. stopnia w szczególności.

b) **Geometrya:** Pojęcia geometryczne, linie, kąty, trójkąty, czworo- i wieloboki, proporcjonalność linii, podobieństwo figur płaskich, obwody i powierzchnie figur prostokreślnych, linia kołowa, proste i kąty w kole, położenie kół, wieloboki wpisane i opisane na kole, pomiar koła i jego części, tudzież zastowania.

Trzy zadania szkolne na półroczu, a co lekcyja ćwiczenie domowe.

Historya naturalna 2 godz. tyg.

a) w I. półr. **Mineralogia** na podstawie podr. Dr. Wiśniowskiego.

b) w II. półr. **Botanika** na podstawie podręcznika Rostafińskiego (wyd. II.).

VI. K l a s a .

Religia 2 godz. tyg. Szczegółowa nauka wiary katolickiej.

Język łaciński 6 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie składni słowa. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Czytano Sall. De bello Iugurth. Cic. in Catil. I.; Verg. Ecl. I. i Georg. II. „Laudes Italiae“. Aen. I. Lektura prywatna: Sall. de coniuratione Catilinae. Cic. in Catil. II. III. IV. Verg. Aen. II. Deklamacya z Verg. Co miesiąc jedno zadanie szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Czytano Xenoph. Memorab. I. Hom. Iliad. VI. XVII. XVIII. XXII. Jako lekt. pryw. inne księgi Iliady wedle wyboru uczniów. Herod. ks. VII. Z gram. składnia. Co tydzień ćwiczenie stylistyczne na podst. Xenoph. i Herodota. Co półroczu 4 zadania szkolne. Deklamacya z Hom. Iliady.

Język polski 3 godz. tyg. Historya literatury od jej początku do końca XVIII. wieku. Lektura ważniejszych wyjątków z dzieł pisarzy od połowy XVI. do XVIII. wieku — wszystko według Wypisów. — Deklamacya ustępów z trenów Kochanowskiego, kazań sejmowych Skargi i innych ważniejszych i piękniejszych poematów XVIII. wieku. W całości przeczytano wszystkie dzieła instrukcyą objęte. Zadań siedm na półroczu.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie wypisów Wenera. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczenie się na pamięć celniejszych ustępów. Siedm zadań półrocznie.

Historya i geografia 3 godz. tyg. Dzieje rzymskie od podbicia

całej Italii. Dzieje średniowieczne. Z geografii powtórzenie odpowiednich części.

Matematyka 3 godz. tyg. Algebra i Geometria naprzemian.

a) **Algebra.** W I. półroczu: Pojęcia potęg i pierwiastków, działania ilościami potęgowymi i pierwiastkowymi, podnieszenie wielomianów do kwadratu i sześciannu, pierwiastkowanie, pojęcia i działania liczbami niewymiernymi i urojonymi. W II. półroczu: Nauka o logarytmach, nauka o równaniach II. stopnia o jednej niewiadomej, związku między współczynnikami i ilościami stałymi a pierwiastkami.

b) **Geometria.** W I. półroczu: Stereometria na podstawie podręcznika: Geometria dla klas wyższych Mocnika — Dra Staneckiego wyd. 5. w II. półroczu funkcje goniometryczne.

Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Zoologia podług podręcznika Dra Petelenza.

VII. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 6 godz. tyg. Szyk wyrazów w zdaniu łacińskim, okresy, nieforemności w tworzeniu zdań, figury krasomowcze. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Przeczytano Cic. in Cat. or. III. i Cic. de imperio Cn. Pompei, kursorycznie Cic. in Cat. IV. Jako pryw. lekturę: Cic. in Cat. II. III. według wyboru uczniów; Verg. Aen. IV. VI.; pryw. inne księgi.

Pięć zadań szkolnych co półrocz.

Język grecki 4 godz. tyg. Czytano Dem. Philip. I. II. Olynth. III. Hom. Od. I. do w. 325. V. XI. XXIII. XXIV. Lektura prywatna: Dem. Olynt. I. II. Hom. Odys. VI. VII. Deklamacya obowiązkowa i dobrowolna z Homera. Co tydzień godzina gram. — co półrocz 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Z historii literatury: Okres księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego, okres romantyczny aż do Słowackiego włącznie — podług Wypisów.

Czytano wyjątki z dzieł tych okresów literatury podług Wypisów, oprócz tego w całości: Powrót posła Niemcewicza; Barbarę Radziwiłównę Felińskiego; Mickiewicza; Grażynę, Konrada Wallenroda, Dziady; Maryę Malczewskiego;

Zemstę Fredry; Kordyana, Lille Wenedę, Anhellego Słowackiego. Deklamacya. Zadań 5 na półrocze.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Zadań 5 na półrocze.

Historya i Geografia 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne z uwzględnieniem wewnętrznego i zewnętrznego rozwoju państw europejskich.

Matematyka 3 godz. tyg. a) Algebra: równania oznaczone II. stopnia o dwóch i więcej niewiadomych; równania nieoznaczone (dyofantyczne) I. stopnia; szeregi arytmetyczne i geometryczne, rachunek procentowy złożony, nauka o kombinacyach; b) Geometrya: równania goniometryczne i trygonometrya płaska z zastosowaniem. Analityka płaska. Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Fizyka 3 godz. tyg. Ogólne własności ciał, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych, nauka o cieple, chemia.

Propedeutyka filozofii 2 godz. tyg. Główne zasady logiki; pojęcia, sądy i wnioski; nauka o metodzie w umiejętnościach badaniach w ogólnych zarzysach.

VIII. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Historya kościoła katolickiego.

Język łaciński 5 godz. tyg. Czytano Hor. L. I. 1, 3, 6, 7, 9, 14, 18, 21, 22, 24, 37; II, 2, 3, 10, 13, 14, 17, III. 1, 2, 3, 30; IV. 2, 3, 9, Epodon 2, 7, Sat. I. 1, II. 6. Epist. II. 1. Tacit. Ann. ks. I. II. w wyjątkach Germ. 1—27. Lektura pryw. Niektórzy uczniowie przerabiali ody lub satyry, wyd. szkol. Co tydzień ćwiczenia stylistyczne na podstawie autora. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Czytano Platona: Apolog., Kritona i 4 ostatnie ustępy z Phaedona; Sofoklesa: „Elektra“. Pryw czytali uczniowie niektóre utwory Platona, Sofokl., Homera Iliad. i Odyss. W półroczu 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Z historyi literatury podług Wypisów od Krasińskiego do końca, oraz pogląd na czasy najnowsze (1890—1902). Lektura ważniejszych wyjątków z pisarzy historyą literatury powyższą objętych, podług Wypisów. Nadto wiele utworów treści powieściowej i dramatycznej

czytali uczniowie prywatnie i zdawali z nich przygodnie sprawę w szkole lub miewali t. z. Ćwiczenia ustne. Zadań w I. półroczu 5, w II. 3.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Zadań w I. półroczu 5, w II. 3.

Historia i Geografia 3 godz. tyg. Dzieje monarchii austro-węgierskiej. Statystyka monarchii austro-węgierskiej. Powtórzono historię grecką i rzymską.

Matematyka 2 godz. tyg. a) *Algebra*: powtórzono działania liczbami całkowitemi i ułamkami, równania I. i II. stopnia oznaczone o jednej i więcej niewiadomych, równania dyo-fantyczne, szeregi, rachunek procentowy pojedynczy i złożony. b) *Geometria*: Powtórzono planimetryę, stereometryę, gonio- i trygonometryę płaską i analitykę płaską — wszystko na przykładach i zastosowaniach.

Fizyka 3 godz. tyg. Magnetyzm i elektryczność, nauka o ruchu falowym, głosie, świetle i kosmografia — tudzież pobieżnie powtórzono działy wzięte w klasie VII.

Propedentyka filozofii 2 godz. tyg. Psychologia.

B) *Prywatna lektura.*

Język polski.

Klasa VI. Szekspir: Juliusz Cezar; Sienkiewicz: Nowele i Trylogia; Syrokomla: Jan Dęboróg i szkolne czasy; Kubala: Szkice historyczne; Goszczyński: Król zamczyska; Kraszewski: Stara baśń; Rzewuski: Listopad.

Klasa VII. Szekspira: Makbet, Król Lear, Koryolan; Rzewuski: Listopad; Byron: Korsarz; Korzeniowski: Spekulant, Kolokacya, Wędrówki Oryginała; Szajnocha: Szkice, Dwa lata dziejów naszych; Niemcewicz: Powrot postą; Feliński: Barbara Radziwiłówna; Słowacki: Mazepa, Wędrówki Child-Harolda; Kalderon: Książę niezłomny; Molier: Świętoszek, Mizantrop; Kraszewski: Stara baśń, Powrót do gniazda; Fredro: Zemsta, Pan Geldhab, Damy i Huzary.

Klasa VIII. Krasiński: Irydyon, Nieboska Komedia, Prześwit; Szujski: Wallas, Asnyk: Bracia Lerche, Orzeszkowa: Nad Niemnem; Reymont: Komediantka; Wyspiański: Warszawianka.

Język niemiecki.

Klasa V. „Die deutsche Heldensage“ i Schillers „Balladen.“

Klasa VI. „Hermann und Dorothea“ i Minna von Barnhelm.“

Klasa VII. „Herman und Dorothea“, „Wallensteins Lager“, „Piccolomini“, Wallensteins Tod“.

Klasa VIII. „Wilhelm Tell“, „Braut von Messina“, „Julius Caesar“ i „Macbeth“.

C) Religia Mojżeszowa.

I. klasa. Historia biblijna do śmierci Mojżesza w związku z zasadami wiary. Dziesięcioro przykazań.

Modlitwa poranna i błogosławieństwa. (Modlitwy stołowe).

II. klasa. Historia biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary. Objasnienia dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty.

Modlitwa wieczorna i błogosławieństwo przy szczególnych uroczystościach.

III. klasa. Historia biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Prorocy. Trzy nauki główne wyznania mojżeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Nazwy, podział i treść ksiąg pisma św.

Modlitwa na sobotę. Helell. Abinu malkenu.

IV. klasa. Historia izraelitów pod panowaniem Syryi. Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba.

Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Nazwa i treść pism apokryficznych.

Modlitwy na święta. Odczytanie Tory i proroków przy nabożeństwie publicznem. Podział nabożeństwa.

V. klasa. Objasnienie 13 artykułów wiary według Maimonidesa. Ustawy moralne i etyczne.

Wybór ustępów z Pentateuchu (według chrestomatyi) z objaśnieniami pod względem treści i historii.

VI. klasa. Moralność i etyka na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści ojców „Pirke Abot“.

Wybór pism historycznych proroków z objaśnieniami, jak w klasie V.

VII. klasa. Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w Pirke Abot.

Wybór ustępów z Jezajasza, Jeremiasza, psalmów Hioba

przypowieści Salomona i hagiografów z objaśnieniami jak w klasie V.

VIII. klasa. Historia Żydów w diasporze z biografiami najślawniejszych mężów. Historia żydów w Polsce.

D) Przedmioty nadobowiązkowe.

Historia kraju rodzinnego. W kl. III. wzięto odnośny materiał aż do r. 1492, w kl. IV. resztę aż po czasy najnowsze; w kl. VII. dzieje Polski i Rusi od w. X. do połowy w. XVII. a w kl. VIII. do upadku Rzeczypospolitej. Dzieje porozbiorowe.

Język ruski. Języka ruskiego uczono w trzech oddziałach i to w I. i II. oddziale po 1, a w III. oddziale po 2 godz. tyg.

Oddział I. (dla Polaków.) Czytanie wszystkich rodzajów druku, pisanie ruskimi głoskami z elementarza. Nadto ćwiczyli się uczniowie w mówieniu na podstawie czytanych ustępów z czytanki na II. kl. szkół średnich. Dyktaty i ćwiczenia stylistyczne.

Oddział II. Z gramatyki uczono ważniejszych zasad pisowni ruskiej, odmiany rzeczownika, zaimka, przymiotnika, liczebnika i czasownika. Z wypisów na II. kl. szkół średnich, przeczytano z 40 ustępów. Cenniejsze ustępy objaśniano i opowiadano; niektórych poetycznych uczyli się uczniowie na pamięć. Co miesiąc wypracowanie.

Oddział III. Z gramatyki zasady pisowni. Inne zasady gramatyczne omawiano przy zadaniach. Do lektury używano wzorów poezji i prozy Dra K. Łuczakowskiego na V kl. szkół średnich. Zapoznano także uczniów z życiorysami cenniejszych pisarzy współczesnych, zwłaszcza tych, których utwory znajdują się w Wypisach. Ćwiczenia w frazeologii ruskiej. Co miesiąc zadanie piśmienne, na przemian szkolne i domowe.

Geometrya wykreślna. Rzuty punktów i prostych na dwie płaszczyzny, sprowadzenie tychże do jednej płaszczyzny rysunku; dwie proste, ślady prostych i płaszczyzn, prosta i punkt na płaszczyźnie, dwie płaszczyzny, prosta i płaszczyzna, cienie punktów, prostych i figur płaskich na płaszczyznach rzutów i na daną płaszczyznę. Rzuty punktów i prostych na 3 płaszczyzny oraz ślady płaszczyzn na trzech płaszczyznach rzutów.

Gimnastyka. W 6 oddziałach po jednej godzinie tygodn., a od maja 1903 po 2 godz.

Kaligrafia. Nauka kaligrafii odbywała się w dwóch oddziałach po 1 godzinie tygodniowo. Pisano pismem polskim i niemieckim podług wzorów wypisanych przez nauczyciela na tablicy i w zeszytach.

Rysunki. *Oddział I.* 2 godz. tyg. Zaczęto od ćwiczeń w rysowaniu na tablicy, kół, i t. p. linii, z których tworzone stopniowo liście, palmetki i inne łatwe ornamenta swobodne. Po uzyskaniu w ćwiczeniach tych pewnej biegłości przystąpiono do rysowania ornamentów ze wzorów i tablicy, jakoteż kwiatów stylizowanych. Materiał — ołówek, farba. Objasnienia i znaczenie ornamentów rysowanych.

Oddział II. 2 godz. tyg. Po objaśnieniu zasad rysunku perspektywicznego z poglądu, przystąpiono do ćwiczeń z modeli, pojedynczo i w grupach. Ciąg dalszy rysowania ornamentów swobodnych, wyjaśnienia o rozwoju i celu tychże. Przejście do ornamentów plastycznych. Materiał — ołówek, farba.

Oddział III. 2 godz. tyg. Ciąg dalszy rysunku perspektywnego z trudniejszych modeli. Ornament plastyczny. Rysowanie pojedynczych części ciała ze wzorów i modeli. Szkicowanie i malowanie z natury. Wiadomości o barwach i harmonii barw. Objasnienia o stylach. Materiał — ołówek, kredka, węgiel i farba.

Śpiew. Nuty — tonacye, skala muzyczna, trójdźwięk, czytanie nut w śpiewie. Ćwiczenia. Przerobiono 21 pieśni kościelnych, 7 świeckich.

III.

Temata do wypracowań piśmiennych polskich.

Klasa Va. 1) Pierwsze dni września w Jarosławiu (w formie listu) (dom). — 2) Pożegnanie Hektora z Andromachą (według Iliady) (szkol). — 3) Budowie Egipcyan (dom). — 4) Gospodarstwo sędziego (na podst. lektury P. Tadeusza) (szkolne). 5) Poświęcenie Koriolana i jego zdrada (wedł. Liviusa) (szkol). — 6) Opis matecznika w P. Tadeuszu. (dom). — 7) Zestawić z sobą Inwokacye poznanych epopei (szkol). — Dyspozycya schematyczna ustępu: „Z ruin Rzymu“ (dom) — 9) Mit o potopie wedł.

Owidyusza (szkol).— 10) Oznaczyć czas akcji w Wiesławie (dom.) — 11) Wojny Aleksandra W. z Persami (szkol). — 12) Opisać bitwę z Moskalami (na podst. P. Tadeusza) (dom). — 13) Budowa i znaczenie kwiatu u roślin jawno-kwiatowych (szkol). — 14) Śmierć Horeszki na podstawie opowiadania Gerwazego (dom.).

Klasa Vb. 1) Jak spędziłem wakacje (w formie listu) (dom). — 2) Wyobrażenia religijne u Egipcyan (szk). — 3) Opis dworu w Soplicowie (n. p. Pana Tadeusza) (dom). — 4) Wojna Rzymian z królem Porseną (n. podst. lektury łącz.) (szkol). — 5) Zwyczaje ludu krakowskiego (na podstawie lektury Wiesława) (dom). — 6) Jakie zmiany wywołuje w ziemi działanie wody (na podst. nauki geologii) (szkol). 7) Śmierć ostatniego z Horeszków (według opowiadania Gerwazego) (dom). — 8) Związki religijno-polityczne starożytnych Greków (n. p. nauki hist. powsz.) (szkol). — 9) Agitacja ks. Robaka w karczmie, a Gerwazego w Dobrzymiu (n. p. P. Tadeusza) (dom.) — 10) Opis domu i życia Maćka Dobrzyńskiego (n. p. P. Tadeusza) (szkol.) — 11) Zjazd na Soplicowo (dom). — 12) Wychowanie młodzieży u starożytnych Persów (n. p. lektury greckiej) (szkol). — 13) Wykazać, ile dni obejmuje akcja w pierwszych 10. księgach „Pana Tadeusza“ (dom). — 14) Wojna Rzymian z Porseną (szkol).

Klasa VI. 1) Przyczyny założenia Akademii krakowskiej (szkol).— 2) Burza a wojna (dom) — 3) Stosunki agrarne w Rzymie przed reformą Grakchów (szkol). — 4) Treść i znaczenie chórów w „Odprawie posłów“ Kochanowskiego (dom) — 5) Układ nerwowy i jego znaczenie w ciele ludzkim (n. p. nauki anatomii) (szkol). — 6) „Treny“ Kochanowskiego i „Ojciec zadżumionych“ Słowackiego (dom). — 7) Jakie słabe strony rządu wytyka Skarga w kazaniu „O Monarchii i Królestwie“ (szkol). — 8) Dlaczego drugą połowę w. XVI. zwiemy w literaturze naszej okresem złotym? (szkol). — 9) Przygody Knicica (n. p. „Potopu“ Sienkiewicza) (dom). — 10) Życie i obyczaje Duńczyków (n. p. „Pamiętników Paska“) (dom). — 11) Przyczyny stopniowego upadku literatury polskiej w III. i IV. okresie (szkol).— 12) Ideał obywatela według Reya i Krasickiego (n. p. poznanych wyjątków z „Żywota poczciwego człowieka“ i „Pana Podstolego“ (dom). — 13) Jakie wady wytyka Naruszewicz społeczeństwu polskiemu w satyrze „Chudy literat“ (szkol). — 14) Wykazać powolne dojrzewanie pojęć politycznych w literat. pol. w XVIII w. (szkol).

Klasa VII. 1) Rozebrać zdanie Niemcewicza :

„Nie mądry, kto wśród drogi
Z przestrachu traci męstwo;
Im sroższe ciernie, głogi,
Tem miłsze jest zwycięstwo“ (dom.) —

2) Przedstawiciele stronnictwa reformy sejmu 4. letniego w „Powrocie posła“ Niemcewicza (szkol.). — 3) Wytlómaczyć myśli zawarte w „Odzie do młodości“ Mickiewicza (dom.). — 4) Reformacya religijna w Polsce i jej skutki (dom.). — 5) Wyjaśnić znaczenie napisu „Hic obiit Gustavus et natus est Conradus“. (szkol.) — 6) Jacek Soplica, jego wina i pokuta (dom.) — 7) Na czym polega bajronizm Wacława w „Maryi“ Malczewskiego (szkol.). — 8) Na czym polega komiczność w „Zemście“ Fredry (dom.). — 9) Koleje życia Kordyana (szkol.). — 10) Wykazać podstawną myśl poematu Słowackiego p. t. „Anhelli“. (szkol.).

Klasa VIII. 1) Fatalizm zbrodni w „Balladynie“ Słowackiego (szkol.). — 2) Wykazać, dlaczego znajomość dziejów narodowych wpływa na spotęgowanie miłości ojczyzny (dom.) — 3) Jak Sokrates broni swej działalności nauczycielskiej (n. p. „Obrony Sokratesa“ Platona) (dom.) — 4) Rozwinać myśl Z. Krasińskiego, zawartą w czterowierszu :

Młodość nasza jest rzeźbiarką,
Co wykuwa żywot cały;
Choć sama przemija szparko,
Cios jej dłuta wiecznotrwały“. (dom.)

5) Jakim zasadam etycznym holdował w życiu Horacy (n. p. czytanych ód) (szkol.). — 6) Wykazać związek między życiem Mickiewicza a jego „Dziadami“ (dom.) — 7) Jak pojmuje zadanie i obowiązki historyka Naruszewicz a jak Kalinka (szkol.) — 8) Jakich środków używa Irydion do przeprowadzenia swych zamiarów? (szkol.).

Temata do wypracowań piśmiennych niemieckich.

Klasa Va. 1) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol.) — 2) Das Pferd. (Eine Beschreibung) (dom.) — 3) Die Kraniche des Ibykus (Inhaltsangabe) (szkol.) — 4) Graf Adlerstamm auf der Hahnenjagd (Eine Erzählung) (szkol.) — 5) Die Schlacht bei Kunaxa (Eine Erzählung auf Grund des Schulunter.) (szkol.) — 6) Das religiöse Leben der Griechen (Eine Erzählung auf Grund d. Lekt.) (szkol.) — 7) Wodurch wurde die nationale Einheit der Griechen aufrecht erhalten (Auf Grund d. hist. Unterr.) (dom.) — 8) Eine Über-

setzung aus dem Polnischen (szkol.) — 9) Meine Wohnung (Eine Beschreibung) (dom.) — 10) Welche Hindernisse hatte Möros auf seiner Rückreise zu überwinden (Schillers „Bürgerschaft“) (szkol.) — 11) Die Gesetzgebung des Lykurgos (Eine Erz. a. G. d. Unterr.) (dom.) — 12) Die Unterwelt nach griechischer Vorstellung. (Eine Erz. a. G. d. Unterr.) (szkol.) — 13) Der Wettlauf zum Brunnen und Siegfrieds Tod (a. G. d. Hauslekt.) (dom.) — 14) Hannibal vor der Schlacht bei Zama. (Grillparzers „Hannibal“) (szkol.)

Klasa Vb. 1) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol.) — 2) Der Hund (Eine Beschreibung) (dom.) — 3) Welche Hindernisse hatte Möros auf seiner Rückreise zu überwinden (Schillers „Bürgerschaft“) (szkol.) — 4) Androklos erzählt dem König sein Leben (Auf G. d. Schullekt.) (szkol.) — 5) Die Rückkehr der Zehntausend (Eine Erz. a. G. d. Schullekt.) (szkol.) — 6) Wie verehrten die Aegypter ihre Könige (Eine Erz. a. G. d. Unterr.) (szkol.) — 7) Das Leben der Athener (Auf G. d. Unterr.) (dom.) — 8) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol.) — 9) Die Kuh (Eine Beschreibung) (dom.) — 10) Der alte Nikolaus erzählt von seinen Feldzügen („Der alte Diener“ v. H. Sienkiewicz) (szkol.) — 11) Cyrus am Hofe des Astyages (Eine Erz. a. G. d. Unterr.) (dom.) — 12) Der Säemann, ein Lebensbild auf Grund der Schullektüre (szkol.) — 13) Der Frühling (Eine Schilderung) (dom.) — 14) Die Frucht des Gebetes (Kurze Inhaltsangabe.) (szkol.)

Klasa VI. 1) Die Bärenjagd (nach Mickiewicz) (dom.) — 2) Menelaos' Abenteuer mit Proteus (n. d. Schullekt.) (szkol.) — 3) Gudruns Gefangenschaft und Rettung (szkol.) — 4) Das menschliche Leben verglichen mit den vier Jahreszeiten (dom.) — 5) Bilder aus Dantes Hölle (n. d. Schull.) (szkol.) — 6) Untergang der Ostgoten in Geschichte und Sage (auf G. d. Schul- u. Hauslekt.) (dom.) 7) Exposition in Goethes Hermann und Dorothea (n. d. Hauslekt.) (szkol.) — 8) Dornröschen — Inhaltsangabe und Erklärung des zugrunde liegenden Märchenmotivs (n. d. Schullekt.) (szkol.) — 9) Poetische Disposition in Goethes „Hermann und Dorothea“ (n. d. Hauslekt. (dom.) — 10) Hektors Abschied von Andromache (nach Homer) (szkol.) — 11) Der Kampf des Frühlings mit dem Winter (dom.) —

12) „Sich selbst bekämpfen ist der allerschwerste Krieg,

Sich selbst besiegen ist der allerhöchste Sieg.“

(Nachzuweisen an Schillers „Kampf mit dem Drachen.“) (szkol.) — 13) Schillers Romanzen als Ideendichtung betrachtet (Auf. G. d. Schulunt.) — 14) Zu welchen dramatischen Verwickelungen

benutzt Lessing den Verlobungsring Tellheims? (Auf G. d. Privatlekt.) (szkol.)

Klasa VII. 1) Inhalt des Hildebrandsliedes, mit besonderer Berücksichtigung des Tragischen. (szkol.) — 2) Licht- und Schattenseiten der Neugierde (Im Anschluß an „Hermann und Dorothea.“) (dom.) — 3) Martin Luthers Einfluß auf die Entwicklung der deutschen Sprache und Literatur (szkol.) — 4) Das Geringe ist die Wiege des Großen. (dom.) — 5) Hüon erzählt dem Sche-rasmin seine bisherigen Schicksale (n. d. Schullekt.) (szk.) — 7) Was treibt den jungen Philotas in den Tod (n. Lessing) (szkol.) — 8) Wallenstein — der Schöpfer kühner Heere, des Lagers Abgott und der Länder Geißel. (n. Schillers „Wallenstein“ n. d. Schulunt.) (dom.) — 9) Gliederung und Gedankengang der Goethe'schen Zueignung (der Schriften 1787) (szkol.) — 10) Wer nicht vorwärts geht, der kommt zurücke. (dom.).

Klasa VIII. 1) Geschichte und Sage in ihrem Verhältnis zu Schillers „Wilhelm Tell.“ (dom.) — 2) Wie begründet Demetrius seine Ansprüche auf den russischen Thron (Schillers „Demetrius“) (szkol.) — 3) Ursachen der Versammlung der Schweizer auf der Rütliwiese. (Schillers „Wilhelm Tell“) (szkol.) — 4) Die Bedeutung der Glocke im menschlichen Leben („Das Lied von der Glocke“ v. Schiller) (dom.) — 5) Egmont (Eine Charakterschilderung.) (dom.) —

6) „Des Helden Name ist ein Erz und Marmorstein,
So wohl nicht aufbewahrt als in des Dichters Liede.“ (dom.) — 7) Peter Schlemihls Leben und Charakter („Peter Schlemihl“ v. A. Chamisso.) (szkol.) — 8) Die Fabel der Novelle Tiecks „Des Lebens Ueberfluß.“

IV.

Egzamin dojrzałości.

Piśmienna część egzaminu dojrzałości odbyła się w dniach od 11. do 15. maja 1903.

Abituryenci mieli następujące temata do wypracowania :

- I. z języka łacińskiego: a) przekład polsko-łaciński : Gindelego „Dzieje powszechné“ cz. I. ustęp p. t. „Wojna Jugurtyńska“.
- b) łacińsko-polski: „Ciceronis in C. Verrem act. II. c. 56.“

- II. z języka greckiego: Demosthenis de corona — paragrafy 314 — 319 (incl.)
- III. z języka polskiego: Którym mężom wieków średnich przyznała potomność przydomek „Wielkiego“ i czem na to zasłużyli.
- IV. z języka niemieckiego: Polens Anteil am 30-ten Kriege.
- V. z matematyki:

1) Rozwiązać układ równań:

$$\sqrt{x a^y} : a^2 = 1 : \sqrt{x a^7}$$

$$\sqrt{\frac{x}{b}} : \sqrt[15]{a^8} = 1 : \sqrt[15]{\frac{y}{b a^x}}$$

2) Suma pierwszych dziesięciu wyrazów postępu arytmetycznego jest 155. Wyraz pierwszy jest stałym ilorazem postępu geometrycznego, w którym suma dwu pierwszych wyrazów jest 9, którego wyraz pierwszy jest różnicą postępu arytmetycznego. Co to za postępy?

3) Z punktu A ($8\frac{1}{2}$, 0) wykreślić do koła $x^2 + y^2 = 25$ styczne i obliczyć powierzchnię i objętość stożka prostego, którego przecięciem osiowem jest trójkąt, utworzony przez te styczne i przez cięciwę stycznych.

Do piśmiennego egzaminu dojrzałości przystąpiło 34. abiturjentów i to 29 publicznych i 5 eksternistów. Ustny egzamin dojrzałości odbył się w dniach od 22. do 29. maja pod przewodnictwem c. k. Inspektora krajowego, JW. Pana Emanuela Dworskiego.

Wynik egzaminu był następujący:

a) publicznych:

świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymało	4
świadectwo dojrzałości	20
pozwolenie powtórzenia z jednego przedmiotu	5
reprobowano	0
Razem	29

b) eksternistów:

świadectwo dojrzałości otrzymało	0
pozwolenie powtórzenia z 1 przedmiotu otrzymało	2
reprobowano	3
Razem	5

Ogółem 34

WYKAZ ABITURYENTÓW, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości w roku 1903.

L. p.	Imię i nazwisko	Religii	ma lat	uczestniczył do Gimn. 1st	uznany za	przyszły zawód
1	Delecki Franciszek	rz. kat.	23	11	dojrzałego	akad. handl.
2	Diesendorf Berl	moż.	20	10	"	prawo
3	Frei Lipo	"	23	9	"	akad. handl.
4	Friedwald Edward	"	18	8	"	prawo
5	Fuchs Chaim	"	20	9	"	"
6	Fuglewicz Michał	gr. kat.	20	8	"	teologia
7	Grodzicki Franciszek	rz. kat.	22	8	"	"
8	Kupecki Wawrzyńc	"	21	9	"	akad. handl.
9	Kontek Jan	"	21	9	"	filozofia
10	Landesman Mojżesz	moż.	20	8	dojrz. z odzn.	rabinat
11	Lewicki Tomasz	rz. kat.	22	8	"	filozofia
12	Liśkiewicz Dymitr	gr. kat.	20	8	"	"
13	Łańcucki Kajetan	rz. kat.	18	8	dojrzałego	teologia
14	Mułowicki Stanisław	"	19	8	"	prawo
15	Nazimek Bronisław	"	20	10	"	technika
16	Piwłowski Michał	"	20	9	"	agronomia
17	Polik Józef	"	20	9	"	te. logia
18	Ruczka Adam	"	20	8	"	filozofia
19	Sandig Abraham	moż.	19	8	"	prawo
20	Skobielski Leon	gr. kat.	19	8	"	teologia
21	Tarczyński Stanisław	rz. kat.	19	9	"	filozofia
22	Twerdochleb Antoni	gr. kat.	20	9	"	teologia
23	Wiszniewski Zygmunt	rz. kat.	20	9	"	prawo
24	Zmora Antoni	"	20	8	dojrz. z odzn.	filozofia

Zbiory naukowe.

1. Biblioteka.

Zawiadowca: prof. *A. Wołek*

Czytelnia dla nauczycieli powiększyła się w bieżącym roku o 40 dzieł w 60 tomach. Dzieła te wymienione są według działów, do których należą, w dodatku do sprawozdania.

Czytelnia dla młodzieży polska: 1) Wł. Anczyce: Opisy i przygody (1) — 2) Gabryel d'Annunzio: Sny pór roku (1), przełożył z włoskiego Marion — 3) Adam Asnyk: Pisma (5) — 4) Arcydzieła polskich i obcych pisarzy, nakładem i drukiem F. Westa, Brody (15 t.) — 5) Dr. Klemens Bąkowski: Dzieje wszechnicy krakowskiej od r. 1364 — 1400 i od r. 1400 — 1900 (1 t.) — 6) Dawny Kraków (1 t.) tego samego autora — 7) Wład. Bełza: Szkice, wspomnienia, obrazki (1 t.) — 8) Jan Bystrzycki: O poezjach i mowach pogrzebowych ks. Hieronima Kajsiewicza (1 t.) — 9) Fryderyk Chopin, jego życie i dzieła, oprac. Alex. A. (1 t.) — 10) J. Chęciński tłóm. Müllera, Młodość sławnych ludzi (1 t.) — 11) Jadwiga Chrzęszczewska i Jadwiga Warnkówna: Z biegiem Wisły (1 t.) — 12) Dr. Ferdynand Cohn: Światło i życie, tłóm. B. Znatowicz (1 t.) — 13) Maryan Dubiecki: Obrazy i studia historyczne (1 t.) — 14) Obrazy i studia historyczne (1 t.) serya II. tego samego autora — 15) Adolf Dygasiński: Z siół, pól i lasów, zbiór nowel (2 t.) — 16) Fr. Rawita Gawroński: Studya i szkice historyczne serya I. i serya II. (2 t.) — 17) Artur Gruszecki: Krety (1 t.) — 18) Janek z Grzegorzewicz: Legiony polskie we Włoszech i Niemczech — 19) Janko z Grzegorzewicz: Wśród skwaru i lodu — 20) Jan Grzegorzewski: Z pod nieba wschodniego, nowele i fragmenty z podróży — 21) J. N. Kamiński: Zabobon czyli Krakowiaczy i Górale — 22) Ks. Waleryan Kalinka: Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta (2 t.) — 23) Zygmunt Kaczkowski: Wybór pism (10 t.) — 24) Dr. Antoni Karbowski: Obiady profesorów uniwersytetu Jagiellońskiego w wieku XVI. i XVII. (1 t.) — 25) Rozpróśnienie młodzieży szkolnej krakowskiej w roku 1549, tego samego autora (1 t.) — 26) Dr. Feliks Koneczny: Dzieje Polski za Piastów (1 t.) — 27) Franc. Kowalski tłóm. Molliere'a: Grzegorz Fafuła (1 t.) (George Daudin) — 28) St. Kozłowski: O trylogii Sienkiewicza (1 t.)

— 29) Julian Klaczko przez Ferd. Hoeszka (1 t.) — 30) Józef Kremer przez St. Brzozowskiego (1 t.)— 31) Zuzanna Morawska: Giermek książęcy (1 t.) — 32) Pamiętnik Michała Mikołajewicza Murawiewa tłom. J. Cz. z przedmową St. Tarnowskiego (1 t.) — 33) J. Ursyn Niemcewicz: Śpiewy historyczne (1 t.) — 34) Ant. Edw. Odyniec: Listy z podróży (4 t.) — 35) O komedjach Al. hr. Fredry (ojca) Floryan Lagowski (1 t.) — 36) J. A. Lukaszewicz: Szczęście tylko w ojczyźnie (1 t.) — 37) Orzeszkowa: Powieści (t. 36) — 38) Dr. Fryderyk Papée: Historia miasta Lwowa (1 t.) — 39) Tadeusz Pini: Władysław Syrokomla i jego utwory (1 t.) — 40) Antoni Potocki: Marya Konopnicka (1 t.) — 41) Antoni Prochaska: Szkice historyczne z XV wieku (1 t.) — 42) Władysław Prokesch: Wspomnienia mieszczanina krakowskiego 1768—1807 (1 t.)—43) Jan Ptaśnik: Obrazki z życia żaków krakowskich w XV i XVI w. (1 t.) — 44) H. Taine jako estetyk i krytyk — nap. St. Brzozowski (1 t.) — 45) Zygmunt Sarnecki: tłom. Moliere'a „Don Juan.“ (1 t.) — 46) H. Sienkiewicz: a) Potop; b) Ogniem i mieczem; c) Pan Wołodyjowski dla młodzieży, opr. Janina S. (3 t.) — 47) H. Sienkiewicz: Quo vadis, ułożył i objaśnił dla młodzieży R. A. Bobia (1 t.) — 48) H. Sienkiewicz: Krzyżacy, wydanie popularne (1 t.)—49) W. Sieroszewski (Sirko) W matni (1 t.) — 50) A. Świętochowski jako beletrysta — nap. H. Galle (1 t.) — 51) Wł. Syrokomla: Kasper Karliński (1 t.) — 52) Wł. Syrokomla: Margier (1 t.) — 53) T. Szewczenko: Hajdamacy (1 t.) — 54) Kazimierz Szule: O pogodzie (1 t.) — 55) H. Taine, nap. St. Brzozowski (1 t.) — 56) Ap. Ujejski tłom. Klasztor pod Sandomierzem Franciszka Grillparzera (1 t.) — 57) Kornel Ujejski: Poezye (2 t.) — 58) Rudolf Virchow: Pierwotne ludy Europy (1 t.)—59) Gustaw Zieliński: Kirgiz (1 t.) — 60) Zimorowicz Sz.: Roksolanki (1 t.) — 81) Zimorowicz Sz.: Sielanki — 62) Marya Żmichowska nap. M. Bujno (1 t.)

Czytelnia dla młodzieży niemiecka. 1) Balladen Buch, die schönsten deutschen Balladen — 2) Börne Ludw.: Gesammte Schriften (4 t.) — 3) Calderons ausgewählte Werke (3 t.) — 4) Grün Anast. Gedichte (8 t.)—5) Hebbel Fr. Werke—Auswahl (1 t.) — 6) H. Ibsen: Gesammelte Werke — deutsche Uebersetzung. — 7) Laube H: Gesammte Schriften (1 t.) — 8) Ludwig O.: Werke—Auswahl. — 9) Moliere: Ausgewählte Werke — 10) Lindemann W.: Geschichte der deutschen Litteratur — 11) Lessing: Minna v. Barnhelm, Freytag (6 egz.) — Geschichte Mayers für untere Classen (3 t.) — 13) Sienkiewicz: Quo vadis? — 14) Willomitzer: Deutsche Grammatik.

Czytelnia dla młodzieży ruska. O. Barwiński: Ilustr. istoriya Rusy; Istorya Rusy cz. IV, V; Ohlad istoriji ukr. ruskoj literatury do kincia XVIII stolit.; Lewickij-Neczuj: Powisty i opowidania; Makaruszka-Ostap: Korotkij ohlad rusko-ukr. piśm. wid XI—XVIII st.; Marko-Wowczok: Narodni opowidania, cz. I, II, III; Fed'kowycz: Powisty; Wachnianyn: Opowidania; Hrebinka: Bajki; Szewczenko Hrusziwskij chronika jego żytia, T. II; Kocowski: Literatura ukr.—ruska i M. Szaszkiwicz; Szuchewicz: Zapyski szkolara.

Dary: Wydawnictwa Wysokich Władz: Min. ośw., Akademiej., Rady szkolnej kraj., Wydziału kraj.; nadto dzieło: Jezuici w Polsce (3 t.) ks. Załęskiego Stanisława — dar autora; Biblioteka zakładu narod. im. Ossolińskich ofiarowała dzieło: „Katalog rękopisów biblioteki zakładu” (3 t), wydał Dr. Wojciech Kętrzyński. — Wny Pan Angerman aptekarz w Jarosławiu złożył na rzecz biblioteki nauczycielskiej 30 tomów dzieł, za co Mu niniejszem jak i innym Wielm. Ofiarodawcom składa dyrektor Zakładu szczerze podziękowanie.

Czasopisma. Biblioteka Warszawska, Przegląd polski, Przewodnik bibliograficzny, Kwartalnik historyczny, Kosmos, Poradnik językowy, Przegląd pedagogiczny, Wszechświat; Bursians Jahresberichte, Lehrproben—Lehrgänge, Oest. ung. Revue, Öster. u. ung. Monarchie in Wort und Bild, Zeitschrift für oesterr. Gymnasien, Zeitschrift für den physikal. u. chemischen Unterricht, Dziennik urzędowy c. k. Rady Szkolnej krajowej, Verordnungsblatt.

2. *Zbiory geograficzne i historyczne.*

Zawiaadowca: Prof. *Ignacy Rychlik.*

1) Majerski St.: Mapa środkowej Europy (15 egz.) — 2) Feckel: Globus — 3) Hübner: Die Hauptformen der Erdoberfläche (2 egz.) — 4) Matejko: Książęta i królowie polscy.

3. *Gabinet fizyczny.*

Zawiaadowca: Prof. *Fr. Słuszkiewicz.*

Mikrometr. Butelka lejdejska rozbieralna. Przyrządy do doświadczeń z prądami o wysokim napięciu (Tesli). Fłaszka w kształcie pryzmatu. Pryzmat achromatyczny. 15 wałków do fonografu. 45 diaj ozytywów do skioptikonu. 8 film do kinematografu. Dwie tablice z widmami rozmaitych pierwiastków.

4. *Gabinet historii naturalnej.*

Zawiaadowca: Prof. *Kazimierz Piątkowski.*

Leutemann: Atlas zoologiczny (30 tablic).

Modele z masy papierowej: krtań, jama brzuszna naturalnej wielkości.

Zwierzęta wypchane : *Passer domesticus*, *Fringilla cardualis*, *Laxia curvirostra*, *Fringilla coelebs*, *Fringilla linata*, *Corvus cor-nix*, *Hirundo rustica*, *Mustela erminea*, *Mustela vulgaris*, *Lutra vulgaris*.

Dwa preparaty spirytusowe z wiewiórki. jeden przedstawiający układ nerwowy, drugi naczyniowy i narząd trawienia.

5. *Gabinet archeologiczny.*

Zawiadowca: Prof. *Władysław Krukowski*.

Zakupiono do nowo założonego zbioru archeologicznego następujące a) modele prof. Hensell'a: dom rzymski z I w. po Chr., krosna pionowe, kądziel, drzwi z czasów Homera, diptychon i stilus, zwój (volumen) i b) 13 tablic Cybulskiego (Tabulae, quibus antiquitates Graecae et Romanae illustrantur).

6. *Gabinet rysunkowy.*

Zawiadowca: Prof. *Teodozy Borczowski*.

J. Storck: Die Pflanze in der Kunst — zeszyt 3. i 4.

VI.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się uroczystem nabożeństwem wstępnem dnia 3. września, poczem odczytano uczniom przepisy szkolne i zaraz zaczęła się regularna nauka.

Liczba uczniów zapisanych na początku b. r. szk. w porównaniu z początkiem roku poprzedniego wzrosła o 60, wszelako rozdzieliła się tak na klasy, że nie zachodziła potrzeba tworzenia nowych oddziałów równorzędnych, których było i w tym roku 2 w klasie I, a po jednym w kl. II — V, razem z klasami głównymi oddziałów 14.

Dnia 4. października wziął Zakład udział w uroczystem nabożeństwie dziękczynnem z powodu imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 10. września i 19. listopada zaś brał Zakład udział w uroczystem nabożeństwie żałobnem za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 9. października gościł Zakład w murach swoich Najprzewielebniejszego Księdza Biskupa naszej dyecezyi, hr. rzym. dra Józefa Sebastjana Pelczara, który przybył do miasta nasze-

go dla dokonania poświęcenia szpitala publicznego i bierzmowania młodzieży szkolnej w liczbie około 600, z czego samej młodzieży gimnazjalnej było 360 (ponieważ po raz ostatni udzielał naszej młodzieży Sakramentu Bierzmowania ś. p. ks. bisk. Glazer jeszcze dnia 7. września 1899. r.). Na gorące słowa powitania przez dyrektora zakładu i przez abiturienta Tomasza Lewickiego, Dostojny Gość w dłuższem przemówieniu stwierdził naprzód z zadowoleniem, że zakład nasz uznaje za posterunek pewny pod względem wierności dla kościoła, wyraził za to uznanie młodzieży i jej kierownikom i zachęcał do wytrwania, przyczem rozwiódł się szerzej nad ważnością i godnością powołania nauczycielskiego, nawołując do pracy w imię Boga i ojezyny dla lepszej przyszłości narodu.

Dnia 13. listopada święciliśmy uroczystość patrona szkolnego, ś. Stanisława Kostki. nabożeństwem z kazaniem, które powiedział ks. Dr. Jan Labuda, prof. zakładu teologicznego w Przemyśle.

Dnia 29. listopada obchodził Zakład doroczną uroczystość ku uczczeniu pamięci wieszczki naszego, Adama Mickiewicza. Uroczystość odbyła się po raz pierwszy od lat wielu we własnym gmachu, mianowicie w auli przeznaczony na kaplicę domową, która w połączeniu z przyległą salą rysunkową (przez rozsuniecie ruchomej ściany) tworzy obszerną salę o 7 oknach. Program poranku stanowiły, jak zwyczajnie: przemówienia, deklamacje, śpiewy. Uroczystość była jednak niezwykłą nastrojem poważnym a serdecznym, była na prawdę wspólną uroczystością młodzieży szkolnej i jej nauczycieli. Uczestniczyła w niej bowiem także młodzież Szkoły realnej, która nie miała u siebie miejsca (umieszczona prowizorycznie) ani sił do samodzielnego wystąpienia (kl. I—V), wraz z gronem nauczycielskiem; przemawiali: prof. Wołek i uczeń Szpetnar; śpiewali w chórze uczniów także profesorowie gimnazjalni i Szkoły realnej, dyrygowali zaś chórem kolejno: prof. Paczowski (ze Szk. realn.), prof. Kantor i uczeń Szelewicz, wreszcie orkiestrą z uczniów obu zakładów dyrygował uczeń Birnbach, a solo skrzypcowe z towarzyszeniem orkiestry wykonał prof. Paczowski.

Zakład nasz uczcił pamięć ś.p. S y m o n a D o z o r c o w a, kancelisty tutejszego Sądu a b nauczyciela naszego zakładu, wysyłając na jego pogrzeb dnia 5. lutego deputacyę z członków grona i chór śpiewacki uczniów.

Również uczył Zakład pamięć uczniów : w dniu 3. września Józefa Zacharskiego z Ib, 2. maja Konstantego Bieleckiego z Ib, i 20. maja Kazimierza Szelewicza z kl. VII, oddając im ostatnią posługę przez odprowadzenie ich zwłok na miejsce wiecznego spoczynku i udział w nabożeństwach za spokój ich dusz. Żal powszechny obudził zwłaszcza zgon przedwczesny ostatniego, powszechnie lubianego, a zdolnościami i charakterem wiele obiecującego młodzieńca.

W ciągu roku uczniowie katolicy przystępowali trzykrotnie do spowiedzi i komunii św., a to: dnia 8 października (przed bierzmowaniem), 30. marca i 8. czerwca. Przed spowiedzią wielkanocną odprawili uczniowie rekolekcyje wspólne pod przewodnictwem ks. katechetów obu obrz.

Kilkakrotnie w ciągu roku nauczyciele fizyki demonstrowali uczniom przy pomocy skoptikonu obrazy sztuki i architektury, a w dniu 29. stycznia mieli uczniowie sposobność widzieć demonstracyje za pomocą ulepszanego kinematografu.

Od drugiego półrocza wznowiono w naszym Zakładzie naukę geometrii wykreslonej, którą objął niedawny nasz uczeń a dziś prof. Szkoły realnej, p. Stanisław Rogus.

Od 1. czerwca zaś otwarto stację meteorologiczną, a kierownictwo jej objął prof. Słuszkiewicz.

W ciągu ubiegłych wakacyi po długoletnich staraniach adaptowano nareszcie aulę gimnazjalną na kaplicę domową kosztem 6800 K. Otwarcie jej opóźniło się z braku funduszu na paramenta kościelne; gdy kredyt na ten cel został przyzwolony z końcem b. r. szk., więc i otwarcie jej niebawem nastąpi.

Na urządzenie wewnętrzne otrzymał zakład na r. 1903. kwotę 2400 k.

Lustracyę nauki rysunków w naszym zakładzie przedsięwziął c. k. kraj. Inspektor szkol. p. Antoni Stefanowicz, dn. 16. grudnia, a komisarz biskupi do nadzoru nauki rel. g. k., Przewielebny X. kanonik Chotyński hospitował tę naukę w dniach 4—6 kwietnia i rel. rz. kat., Najprzewielebniejszy X. Infułat, Teofil Lękowski, w dniu 22. czerwca.

Świetna Deputacya do nadzoru mieszkań uczniów szkół średnich w naszym mieście, której skład pozostał ten sam co w r. zeszłym, była tego roku bardzo czynną i umożliwiła uporządkowanie sprawy w ten sposób, że odtąd tylko te osoby i na to pomieszkanie będą miały upoważnienie do trzymania studen-

tów w oznaczonej liczbie i w oznaczonym stopniu wieku, na jakie otrzymają od Komisji **upoważnienie piśmienne**.

Dnia 27. czerwca wziął Zakład udział w uroczystym nabożeństwie żałobnym za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Pierwsze półrocze zakończyliśmy 30. stycznia, a rok szkolny dnia 28. czerwca nabożeństwem dziękczynnym.

VII.

Ważniejsze rozporządzenia.

Nauka religii gr. kat. ma się odbywać w tutejszym Zakładzie w 2 godz. tygodn. w tych klasach, w których liczba uczniów ob. gr. przekracza liczbę 4, począwszy od r. 1902/3, a od r. 1903/4 jest systemizowaną posada katechety gr. kat. (M. O. z 29. IX. 1902. l. 3997. int. R. S. Kr. z 11. X. 1902. l. 33206.)

W sprawie zwalczania gruźlicy płuc (R. S. Kr. z 18. XII. 1902. l. 24628, R. S. Kr. z 16. XII. 1902. l. 39124 i R. S. Kr. z 11. XII. 1902 l. 40682.)

Rada szkolna krajowa wprowadza naukę geometrii wykreślnej jako przedmiotu nadobowiązkowego w tutejszym Zakładzie od II. płr. b. r. szk. (27. XII. 1902. l. 43201.).

Począwszy od r. 1903/4 będzie się odbywała nauka historii kraju rodzinnego od II płr. kl. VI do I płr. kl. VIII. (włącznie) po 1 godz. tygodniowo (R. S. Kr. z 30. IV. 1903. l. 14312).

Akademia Umiejętności w Krakowie wzywa do przeprowadzania inwentaryzacji zabytków rękopiśmiennych literatury, historii i prawa polskiego w całej dawnej Polsce.

W poczet książek szkolnych

C. k. R. S. K. zalicza podręczniki do:

Nauki religii: X. Szczeklik: Etyka katolicka. Wyd. 3.

Języka łacińskiego: Szeindler-Steiner-Cegliński: Wprawy łatyński dla II. kl.

Próchnicki: Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. Wyd. 4.

Języka greckiego: Ćwikliński: Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3.

Fiderer: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 3.

Języka polskiego: Małeki: Gramatyka języka polskiego. Wyd. 9.

Języka niemieckiego: German-Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla kl. I. Wyd. 5.

German-Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla kl. II I.

Jahner: Gramatyka niemiecka dla szkół średnich. Wyd. 2.

Historji i Geografii: W. Zakrzewskij: Wseświtna Istorya. Tom II.

Finkel-Głabiński: Statystyka w tłum. ruskiem Biłeckiego.

Matematyki: Kranz: Zbiór zadań matematycznych.

X. Kostecki: Algebra dla klas wyższych.

Fizyki: Kawecki i Tomaszewski: Fizyka, krótki rys kosmografii i chemii dla klas niższych. Wyd. 3.

Historji naturalnej: Wiśniowski: Wiadomości z mineralogji dla klas niższych.

Propedeutyki filozofii: Tadej Mandybur: Logika dla kl. VII.

Języka ruskiego: Barwiński: Wyimki z narodnoi literatury.

Rysunków: Lukas: Verzeichnis von Lehrmitteln f. d. modernen Zeichenunterricht an österr. Lehranstalten.

VIII.

Pomoc dla ubogich uczniów.

a) Stypendya pobierali:

1. Lam Stanisław z IIa, z fund. nadwyżek karnych c. k. Min. Skarbu	200	kor.	—	gr.
2. Strzelecki Stefan, z IVb, z fund. ks. Józefa Nowakowskiego	180	"	—	"
3. Mathiasz Teodor, z IVb, familijne Piotra Celewicza	200	"	—	"
4. Uszakiewicz Stanisław, z Vb, z fund. t. zw. Jarosławskiej, utworzonej przez Annę z Sztembergków ks. Ostrogską	210	"	—	"
5. Król Władysław, z VI, z fund. m. Jarosławia im. Arcyks. Rudolfa	100	"	71	"
6. Lax Józef, z VI, z fund. Abr. Oranża	200	"	—	"
7. Sommer Fischel, z VII, z fundacyi Strisowerowskiej przez substytucyę na r. b.	160	"	—	"
8. Zacharski Jan, z VII, j. 5.	100	"	80	"
Razem	1351	kor.	51	gr.

b) Całkowite lub częściowe **zaopatrzenie** dawały **bursy**: im. Kopernika 59 i ruska im. św. Onufrego 20 uczniom gimnazjalnym.

Na ręce dyrektora przysłał Zarząd dóbr J. E. Stan. hr Tarnowskiego w Rudniku 600 K, z czego wypłacono bursie im. Kopernika 280 K, a resztę wydano na wsparcia dla czterech uczniów, pochodzących z okolicy Rudnika.

Towarzystwo św. Wincentego à Paulo zaopatrzyło kilku uczniów częściowo ubraniami.

c) wsparcie bezpośrednie od Zakładu :

Na ten cel był **dochód** :

Pozostałość z r. szk. 1902	215 kor. 35 gr.
Przy wpisach przed wakacjami	57 " 30 "
Przy wpisach po wakacjach	113 " 17 "
WP. Meinhart (8. VII.)	5 " — "
WP. Władysław Bielański (1. IX.)	10 " — "
WP. Władysław Jahl (1. IX.)	3 " 80 "
WP. Nowiński (15. IX.)	6 " — "
Rodzina ucznia ś. p. Zacharskiego (5. IX.)	10 " — "
WP. Henryk Strisower (18. XII)	20 " — "
Dostawcy sprzętów (24. XII)	1 " 70 "
Sz. Przełożeństwo Zboru izr. w Jarosławiu (26. XI)	50 " — "
Za pośrednictwem prof. Malinowskiego (2. I.)	11 " 02 "
Komitet wieczorku akademickiego (2. I.)	130 " — "
WP. Luszpiński (21. I.)	2 " — "
WP. Marynowska (5. II.)	6 " — "
Świetna Gmina m. Jarosławia (5. II.)	150 " — "
Świetny Wydział powiat. w Cieszanowie (7. II.)	100 " — "
Świetny Wydział powiat. w Jarosławiu (7. II.)	100 " — "
Wny X. Stanisław Kwieciński (9. II.)	13 " 80 "
WP. prof. Rychlik (25. IV.)	3 " 86 "
WP. prof. Namysł (25. IV.)	3 " 86 "
WP. Bergner (12. VI.)	4 " — "
WP. Dr. Segal z Rawy (18. VI.)	21 " 50 "
WP. Abraham Rosenblum (22. VI.)	1 " — "
Zwrot pożyczek od uczniów	170 " 20 "
Datki profesorów i uczniów (po egzortach i przy innych sposobnościach)	41 " 44 "
Razem	1251 kor. 00 gr.

Rozchód:

Wypożyczono uczniom w ciągu b. r.	+	216 kor. 29 gr.
Za książki do nauki		112 " 24 "
Za oprawę książek		7 " 60 "
Za ubrania		845 " — "
Za obuwie		42 " — "
Za druk blankietów i drobne wydatki		27 " 42 "
Za lekarstwa w aptece WP. Rohma z opust. 30 prc.		45 " 34 "
" " WP. Angermana " 10 "		39 " 28 "
		<hr/>
Razem		1335 " 08 "
Niedobór kasowy na r. 1904 wynosi		84 kor. 08 gr.

Ze zbioru podręczników szkolnych wypożyczył zawiadowca prof. Antoni Janik:

Z kl. I uczniom	7	dzieł	33
" II "	10	"	26
" III "	11	"	29
" IV "	12	"	32
" V "	11	"	12
" VI "	9	"	14
" VII "	11	"	18
" VIII "	5	"	12
		<hr/>	
Razem uczniom	76	dzieł	176

Panowie P. T. Lekarze miejscowi udzielali bezinteresownie ubogim uczniom porady lekarskiej.

Wszystkim łaskawym Ofiarodawcom i Dobrodziejom ubogich uczniów składa Dyrekcya w imieniu Zakładu głęboko odzute, serdeczne „Bóg zapłać“.

IX.**Ćwiczenia fizyczne młodzieży.**

Zimową porą korzystała młodzież ze ślizgawki, urządzonej staraniem prof. Zielińskiego dla członków Towarzystwa „Sokół“ — latem zaś u kąpieli w Szanie.

W dni pogodne odbywały się wycieczki za miasto, lub zabawy (w sobotę po południu), za zezwoleniem Władzy wojskowej, na błoniach pawłosiowskich, gdzie zwyczajnie odbywają się ćwiczenia wojskowe; odbywano także w b. r. ze starszymi uczniami naukę jazdy na kole.

Przerwy pomiędzy lekcjami szkolnymi spędzali uczniowie w dni pogodne w ogródku szkolnym na ożywionych zabawach oraz na ćwiczeniach na różnych przyrządach według ułożonego programu.

Nadto odbywały się wycieczki naukowe: 13. XI. do gazowni miejskiej pod przewodnictwem prof. Piątkowskiego, 19. XI do Przeworska pod przewodnictwem prof. Rychlika i prof. Janiowa, gdzie zwiedzono zabytki historyczne i cukrownię, 29. V: do Oleszyc pod przewodnictwem prof. Zielińskiego do tamtejszego tartaku parowego i parowej mleczarni, 3. VI. pod przewodnictwem prof. Zielińskiego do Szówska, celem zwiedzenia fabryki betonów i parowej fabrykacji dachówek, drenów i cegieł.

X. STATYSTYKA

(Liczba u góry oznacza ilość prywatystów, a u dołu externistów.)

	K L A S A											Razem			
	Ia	Ib	Ic	Iia	Iib	IIia	IIib	IVa	IVb	Va	Vb		VI	VII	VIII
1. Liczba uczniów.															
Z końcem roku szkolnego 1901/2 było:	41	39	42	43 ¹	40 ³	43 ²	40 ⁴	35	37 ²	30 ¹	34	48 ¹	39	30 ¹	541 ¹⁵
A) Na początku roku szkolnego 1903.	50 ¹	53 ¹	52	53	54	47 ¹	47 ¹	38	38 ¹	31	32	53	52	37 ¹	637 ⁶
W ciągu roku wstąpiło:				0 ¹		1	3	3		2			1		10 ¹
Ogółem przyjęło:	50 ¹	53 ¹	52	53 ¹	54	48 ¹	50 ¹	41	38 ¹	33	32	53	53	37 ¹	647 ⁷
a) z tutejszego zakładu:															
a) z promocyą z klasy niższej				40	51	33	38 ¹	32	31 ¹	24	30	49	47	34 ¹	409 ⁸
β) repetentów	9	5 ¹	3	6		7	4	3	5	3	2	1	2		50 ¹
b) z innych zakładów:															
a) z promocyą z klasy niższej				3	2	2 ¹	7	5	1	3		3	3	3	32 ¹
β) repetentów				1 ¹	1	1	1	1	1	1					5 ¹
c) na podstawie egzam. wstępn. i po przerwie	41 ¹	47	49	3	1	5	1	1		2			1		151 ¹
B) Zmiany w ciągu roku szkolnego:															
a) przeszedł z prywatystów na publicznych		1		1			1	2		1					2
b) z publicznych na prywatystów				1			1	2		1			2		7
c) opuściło szkołę	10	11	10	7	3	6	4	6	1	2	1	5	2	3 ¹	71 ¹
C) J e s t z końcem roku szkolnego:	40	43	42	46	51	42	45	33	37	30	31	48	49	34	571
a) publicznych	1			1		1	2	2	1	1			2		11
b) prywatystów															
2. Według miejsca urodzenia uczniów.															
Z miasta Jarostawia	11	6	3	11	2	9	4	8	2	12	1	7	11 ²	9	96 ²
Z powiatów okolicznych	16 ¹	17	39	15 ¹	24	17	29 ²	13 ¹	22	18 ¹	18	31	37	11	307 ⁶
Z Galicji	43	20		20	25	16 ¹	11	12 ¹	12 ¹		12	10		13	164 ³
Z Przedlitawii														1	1
Z zagranicy: z królestwa Polskiego							1								1
z W. ks. Poznańskiego															1
z cesarstwa Rosyjskiego															1
z Ameryki															1
Razem:	40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	49 ²	34	571 ¹¹

	K L A S A											Razem			
	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb		VI	VII	VIII
		40 ¹	32	42	46 ¹	31	42 ¹	33 ²	30 ¹	30 ¹	15		41	41 ²	27
Mówiących po polsku	—	11	—	—	20	—	12	7	—	16	7	8	7	88	
" po rusku	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
" po niemiecku	40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	34	571 ^{II}	
Razem															
4. Według wyznania religijnego.															
Obrządku rzymsko-katolickiego	30	28	41	34 ¹	31	33	33 ¹	24 ¹	26 ¹	15	32	31 ¹	18	401 ⁶	
" grecko-katolickiego	—	15	—	—	20	—	12 ¹	—	11	—	16	8	7	97 ¹	
Wyznania ewangelickiego	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
" mojżeszowego	10 ¹	—	—	12	—	9 ¹	—	9 ¹	—	5	—	8	10 ¹	72 ⁴	
Razem	40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	34	571 ^{II}	
5. Wiek uczniów.															
Urodzonych w roku 1892	7 ¹	10	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 ¹	
" 1891	6	5	12	12	4	—	—	—	—	—	—	—	—	39	
" 1890	12	6	8	11	12	5	4	—	—	—	—	—	—	58	
" 1889	9	12	6	7	8	15 ¹	8	5	3	—	—	—	—	73 ¹	
" 1888	6	5	3	7 ¹	18	14	9	11	10	6	5	—	—	94 ¹	
" 1887	—	3	4	7	8	3	12 ¹	9 ¹	6 ¹	6	2	1	—	61 ³	
" 1886	—	2	—	2	1	3	5 ¹	3	6	7	7	6	12	54 ¹	
" 1885	—	—	—	—	—	2	5	2 ¹	8	4 ¹	11	5	10	47 ²	
" 1884	—	—	—	—	—	—	2	3	3	7	4	22	16 ¹	63 ¹	
" 1883	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	11	5	27	
" 1882	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6 ¹	22 ¹	
" 1881	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
" przed r. 1881	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Razem	40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	34	571 ^{II}	
6. Mieszkanie uczniów.															
u rodziców	16 ¹	14	8	15 ¹	6	20	13 ²	11 ¹	6 ¹	44	14	12	20 ²	185 ⁸	
u krewnych	—	4	—	1	3	4 ¹	1	6	3	4	3	2	3	35 ¹	
u obcych	24	25	34	30	42	18	31	16 ¹	28	12 ¹	14	34	26	351 ²	
Razem	40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	34	571 ^{II}	

7. Klasyfikacya.

a) Z końcem roku szkolnego 1903. otrzymano :
 stopień pierwszy celujący
 pierwszy
 drugi
 trzeci
 Do egzaminu poprawczego przeznaczono
 Z powodu choroby odłożono klasyfikacyę
 Nieklasyfikowano

Razem
 b) Dodatek do roku szkolnego 1901/2
 Do egzaminu poprawczego przeznaczono
 uzupełniającego
 C. k. R. S. K. pozwolita : a) poprawić
 3) zdawać pywytostom

Razem
 Poprawkę zdało
 nie zdało lub nie zgłosiło się
 Egzamin uzupełniający zdało
 nie zdało lub nie zgłosiło się

Razem
 Ostateczny rezultat z roku 1901/2 :
 Stopień pierwszy celujący
 pierwszy
 drugi
 trzeci
 Nieklasyfikowanych

Razem
 8. Uwolnionych
 Od nauki języka greckiego

	K L A S A											Razem		
	K L A S A													
	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IV'b	Va	Vb		VI	VII
6	3	2	3	2	—	4	5	5	3	1	1	3	2	40 ^a
23	25	29	27	33	22 ¹	29	22 ¹	32 ¹	16	17	33	33	28	369 ^a
6 ¹	2	2	6	7	10	5	1	—	7	7	6	7	—	66 ¹
3	8	3	6	6	6	5 ¹	—	—	1	4	2	1	—	45 ¹
2	5	6	3 ¹	3	4	2 ¹	5 ¹	—	3 ¹	2	5	4	3	47 ¹
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1 ²	1	4 ²
40 ¹	43	42	46 ¹	51	42 ¹	45 ²	33 ²	37 ¹	30 ¹	31	48	49 ²	31	571 ¹¹
4	1	5	4	1 ¹	4 ¹	2 ¹	1	2	2	2	3	3	2	36 ³
—	1	—	2	1	1	1	1	—	1	—	—	1	—	9
4	2	5	6	2 ¹	5 ¹	3 ¹	2	2	3	2	3	4	2	45 ³
2	2	5	4	2 ¹	5 ¹	3	2	2	2	2	3	4	2	40 ²
2	—	—	2	—	—	0 ¹	—	—	1	—	—	—	—	5 ¹
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	2	5	6	2 ¹	5 ¹	3 ¹	2	2	3	2	3	4	2	45 ³
1	—	3	3	4	4	4	2	5	—	2	8	3	8	47
25	30	35	34	34 ²	34 ¹	26 ¹	24	32 ¹	22	30	39 ¹	35	22 ¹	422 ¹
9	3	2	3	3	3	1 ¹	6	—	5	1	1	1	—	35 ¹
6	6	2	3	2	2	9 ¹	3	—	3	1	—	—	—	37 ¹
—	—	—	0 ¹	0 ¹	0 ¹	0 ¹	0 ¹	0 ¹	0 ¹	—	—	—	—	0 ³
41	39	42	48 ¹	40 ³	43 ²	40 ¹	35	37 ²	30 ¹	34	48 ¹	39	30 ¹	541 ¹⁵
—	—	—	—	—	—	—	2	0 ¹	—	—	—	—	—	2 ¹

K L A S A

	K L A S A											Razem			
	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb		VI	VII	VIII
Taksy wstępne po 4 Kor. 20 h.	42	48	49	8	3	9	8	6	2	6	—	3	4	3	191
Datki na środki naukowe po 2 Kor.	51	54	52	54	54	49	51	41	39	33	32	53	53	38	654
Taksy za duplikaty świadectw.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40
Datki na gry i zabawy po 1 Kor.	32	36	36	37	44	40	36	29	27	24	24	39	44	26	474
Od tych datków było uwolnionych	13	14	10	12	10	6	12	15	10	6	7	13	9	8	135
12. Według stanu rodziców było uczniów:															
Nauczycieli szkół wyższych	—	1	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	5
„ ludowych i wydziałowych	—	—	3	3	2	2	4	31	1	3	2	3	2	2	30
Księżę ruskich	—	3	—	—	3	—	2	—	2	—	2	2	3	2	19
Zawodów naukowych	—	—	—	4	—	21	—	2	1	—	1	1	4	3	181
Urzędników państwowych	2	4	—	2	4	2	—	2	41	4	3	—	3	1	311
„ autonomicznych	—	3	2	1	—	—	—	2	2	2	—	—	—	—	12
„ kolejowych	—	2	2	1	—	—	—	2	1	2	1	1	—	—	8
„ prywatnych	4	1	2	5	3	2	—	3	1	5	—	—	5	2	321
Właściciele większych posiadłości	—	—	1	—	—	—	01	1	—	—	—	—	—	—	21
„ fabryk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
„ realności miejskich	—	7	—	1	4	3	4	2	—	1	1	1	2	6	30
Rolników	14	17	14	10	24	7	23	2	12	6	12	18	7	4	170
Rzemieślników	2	—	3	6	6	8	1	2	4	5	3	7	7	4	58
Kupców i przemysłowców	111	1	9	9	2	10	6	61	1	3	2	6	61	4	763
Slug publicznych	1	3	2	1	2	2	01	—	2	1	—	—	2	2	181
„ prywatnych i zarobników	3	1	3	31	1	—	5	1	1	—	1	—	—	—	191
Bez opteki	3	—	—	—	—	4	—	7	4	01	3	9	5	5	401
Razem	401	43	42	461	51	421	452	332	371	301	31	48	492	34	5711

Spis uczniów.

Klasa Ia.

1. Adamowski Mieczysław
2. Barbadyń Stanisław
3. Beck Józef
4. Bilicz Karol
5. Buniowski Michał
6. Byra Franciszek
7. **Cieśla Franciszek**
8. Ciupa Jan
9. Czech Władysław
10. Dominitz Szymon
11. Dunikowski Kazimierz
12. Dyrda Józef
13. Friedler Dawid
14. Gargas Franciszek
15. **Gawel Władysław**
16. **Gąsior Józef**
17. Gil Józef
18. **Hanas Franciszek**
19. Haszto Waclaw
20. Huza Kazimierz
21. Hübner Michał
22. Iwasieńko Kazimierz
23. Jabłoński Roman
24. Jagieła Franciszek
25. Janas Franciszek
26. Kamiński Antoni
27. Keitsch Mendel
28. Koppel Józef
29. Kozioł Józef
30. Kulpa Michał
31. Kwieciński Tadeusz
32. **Landau Ludwik**
33. Moritz Hirsch
34. Mühlbauer Józef
35. **Niemiec Józef**
36. Schiffmann Mendel
37. Schorr Pinchos
38. Słysz Roman
39. Tabaka Michał
40. Turnheim Dawid
41. Bergner Mojżesz (pryw.)

Klasa Ib.

1. Dereczyński Leopold
2. Duda Eustachy
3. Hajduk Roman
4. Kasper Tomasz
5. Kądziołka Jan
6. Koniuszko Antoni
7. Kopciuch Andrzej
8. Kowalski Bronisław
9. Kowalski Józef
10. **Kulezycki Teodor**
11. Kulig Leon
12. Kwieciński Bolesław
13. Lasek Jan
14. Ledwos Jan
15. Letki Józef
16. Lupa Jan
17. Łabno Kazimierz
18. Mach Józef
19. Machnik Tadeusz
20. Machno Elias
21. Majewski Jan
22. Meder Jan
23. Michno Władysław
24. Mićkowski Jędrzej
25. **Mirtyński Zygmunt**
26. Misiąg Ignacy
27. Misiąg Jan
28. **Moszczański Jędrzej**
29. Mrozowski Jan
30. Nowak Maryan
31. Nowakowski Józef
32. Nowakowski Władysław
33. Plebankiewicz Edmund
34. Polański Jerzy
35. Sahajdak Filip
36. Samolewicz Jan
37. Senatowicz Jan
38. Skarwinko Jan
39. Szajowski Maryan
40. Szczebiwik Szymon
41. Szkotnicki Adam

42. Worobij Michał
43. Życzynski Kazimierz

Klasa Ic.

1. Chudzik Jan Antoni
2. Graff Stanisław Henryk
3. Jania Stefan Emil
1. Karasiński Zygm. Kazim.
5. Kielb Walenty
6. Krogulski Henryk Alojzy
7. Kubaka Marcin
8. Kulpa Stanisław
9. Kuryłowicz Wład. Antoni
12. Ochab Jan
11. Osada Henryk Maryan
10. Ostrowski Franciszek
13. Pacula Tomasz
14. Pasierbiewicz Jan Włodz.
15. Perenc Stanisław
16. Pikulski Adam Aleksander
17. Portas Jan
18. Potoczny Karol
19. **Prymon Andrzej**
20. Romankiewicz Wikł. Sym.
21. Siara Józef
22. Skiba Wincenty
23. Sokalski Tomasz Stefan
24. Sokolowicz Józef Ignacy
25. Sroczyński Karol Włodz
26. Stefanowski Franciszek
27. Steindl Kazim. Strzeżysł
28. Steindl Witold Tadeusz
29. Stolarzki Ignacy Edward
30. Szepelak Andrzej
31. Szkolnicki Alex. Adam
32. Szkotnicki Jan
33. Surliewicz Tadeusz Michał
34. Szylar Michał
35. Tryczyński Stanisław.
36. Uhl Jerzy
37. Urbański Wiktor Władys.
38. Wiącek Władysław
39. **Wójcik Eugen. Stanisł.**
40. Wylaż Józef
11. Zawilski Tadeusz Antoni
42. Ziegelheim Michał.

Klasa IIa.

1. Abend Józef
2. Baj Anrzej

3. Bernat Jabób
4. Bernstein Leon
5. Blumenfeld Maksymilian.
6. Chmiel Feliks
7. Chmielowski Jan
8. Cyran Tomasz
9. Czajka Ludwik
10. **Deiches Zygmunt.**
11. Engelberg Zygmunt.
12. Gancasz Ferdynand
13. Gawron Walenty
14. **Hahn Roman**
15. Herman Jan
16. Holländer Abraham.
17. Karpiński Zdzisław
18. Keller Jan
19. Kłosowski Maryan.
20. Kruk Antoni
21. Kurzmann Izidor
22. Lam Stanisław
23. Landau Adolf.
24. Łańcucki Józef
25. Łańcucki Seweryn.
26. Mańkowski Bogusław
27. Matuszek Jan
28. Młynarski Michał
29. Moses Maurycy
30. Moskal Jan
31. Osuchowski Józef
32. Partykiewicz Augustyn.
33. Pituch Romuald
34. Pomeranz Juliusz
35. Popkiewicz Leopold
36. Reif Tadeusz
37. **Rossberger Maksymilian**
38. Smigiel Juliusz
39. Speidel Edward
40. Świątoniowski Józef
41. Teitel Arnold
42. Tuleja Michał
43. Wieczorkiewicz Józef
44. Wolańczyk Wojciech
45. Zajeziński Jan
46. Serwacki Hieronim.
47. Motowidelko Franc. (pryw.)

Klasa IIb.

1. Berezowski Aleksander
2. Bucia Józef

3. Dyhdalewicz Teof. Antoni
4. Goch Kazimiesz
5. Gottmann Kornel
6. Górka Tadeusz
7. Gruszka Sylwester
8. Hołowiecki Jakób
9. Jaeschke August
10. Janisz Eljasz
11. Jankowski Jakób
12. Kostek Mirosław
13. Kuc Leon
14. Kuryłowicz Julian Józef
15. Liškiewicz Antoni
16. Łańcucki Piotr
17. Łaszczyński Maciej
18. Łucyk Paweł
19. Machowski Jan
20. Markowski Marian
21. Maślanka Feliks
22. Naleśniak Jakób
23. Nicałek Marian
24. Niżnik Andrzej
25. Noskiewicz Jan
26. Olejarski Franciszek
27. Orzech Kazimierz
28. Owczarz Stanisław
29. Podolak Piotr
30. Pretorius Emil
31. Procyk Jan
32. Reichert Wicenty
33. Romański Karol
34. Rothaug Karol
35. Sabaraj Ireneusz
36. Sagan Szymon
37. Seneta Dyonizy
38. Słysz Walenty
39. Stachurski Józef
40. Stoperkiewicz Michał
41. Świtalski Kazimierz
42. Szczekot Władysław
43. Szkolnik Jan
44. Szykula Piotr
45. Wachnianin Stefan
46. **Wajda Stan. Kazim.**
47. Wań Leon
48. Wilk Ignacy
49. Wlazło Antoni
50. Wojtyła Ignacy
51. Zamorski Antoni

Klasa IIIa.

1. Ambrozik Maksymilian
2. Bochenek Jan
3. Chmura Wincenty
4. Ciećkiewicz Adam
5. Ciepły Andrzej
6. Czarniecki Tadeusz
7. Dygdała Antoni
8. Fast Hersch
9. Fecko Marian
10. Hakalla Roman
11. Hakalla Stefan
12. Kamiński Franciszek
13. Klus Kazimierz
14. Krysa Wojciech
15. Krzyszkowski Tadeusz
16. Krzywonos Jan
17. Kupferman Baruch
18. Kuraś Stanisław
19. Kuśnierz Stanisław
20. Leja Jan
21. Lis Ignacy
22. Locker Jakób
23. Löwner Leon
24. Łowicki Władysław
25. Margulies Dawid
26. Michalski Benedykt
27. Miś Stanisław
28. Mroczkowski Stanisław
29. Pawlin Adam
30. Pawłowski Mieczysław
31. Reif Bolesław
32. Reifer Filip
33. Sandig Hirsch
34. Segal Roman
35. Siuzdak Julian
36. Słomka Józef
37. Starkmann Izaak
38. Szkolnicki Edmund
39. Wikiera Eugeniusz
40. Zieliński Kazimierz
41. Ziolkowski Stanisław
42. Skulski Tadeusz
43. Segal Aleksander (prywat.)

Klasa IIIb.

1. Bajorek Kazimierz
2. Bałuciński Emil

3. Borsuk Bazyli (młodszy)
4. Borsuk Bazyli (starszy)
5. Buniowski Michał
6. Dąbrowski Józef
7. Dobiecki Roman
8. Gilieński Włodzimierz
9. Hausner Henryk
10. Juras Eustachy
11. Kudła Józef
12. Ledwos Antoni
13. Lorens Antoni
14. Maga Tomasz
15. Matyja Antoni
16. **Michalicha Andrzej**
17. Mokrowski Mateusz
18. Mokrzyński Tomasz
19. Musiał Izidor
20. Nowak Marian
21. Opiola Adam
22. **Osip Andrzej**
23. Piątkiewicz Franciszek
24. Pieczek Józef
25. Pilawski Aleksander
26. Rzepecki Adam
27. Sendzik Jan
28. Skorupski Marian
29. **Słupek Tomasz**
30. Śmiałek Józef
31. Śmieszkiwicz Aleksander
32. Sowa Stanisław
33. Stoporzyński Wincenty
34. Stręciwilk Wojciech
35. Świzdor Antoni
36. Szumski Leon
37. Szwedzicki Józef
38. Szwedzicki Roman
39. Tumidajski Julian
40. Wertz Tadeusz
41. Wiśniowski Antoni
42. Wlazło Ludwik
43. Zmora Izidor
44. Żaczek Antoni
45. Żeglicki Romuald
46. Czopecj Antoni (pryw.)
47. Marynowski Wacław (pryw.)

Klasa IVa.

1. Beer Maurycy
2. Bętkowski Tadeusz

3. Biela Kazimierz
4. Blumenfeld Ludwik
5. **Borcowski Karol**
6. **Browiński Michał**
7. Czepita Stanisław
8. Dałomis Józef
9. Fałęcki Jan
10. Fiutowski Gustaw
11. Fuchs Henryk
12. Graff Henryk
13. Harlender Jan
14. Horodecki Edmund
15. Imiela Saturnin
16. Kaiser Adolf
17. Kania Ignacy
18. **Kłosowski Stanisław**
19. Kordzik Mieczysław
20. Kupras Michał
21. Landau Alfred
22. Lifschitz Maksymilian
23. Lipiński Józef
24. Maksymczuk Jan
25. Mączyński Józef
26. Mildner Franciszek
27. Montag Mojżesz
28. **Muszyński Adam**
29. **Opiola Tadeusz**
30. Schwarz Mojżesz
31. Schwarz Ozyasz
32. Sokalski Robert
33. Winnicki Tadeusz
34. Mond Nathan (pryw.)
35. Siuzdak Mieczysł. (pryw.)

Klasa IVb.

1. Adameczak Tomasz
2. Chmurowicz Jan
3. Ciepły Wincenty
4. Czastka Antoni
5. Filipowicz Jan
6. Filipowicz Tadeusz
7. Gieleciński Bronisław
8. Hnatkowski Emilian
9. Hodowański Roman
10. Hudyka Władysław
11. Karaś Tomasz
12. Kraus Władysław

13. Mach Franciszek
14. Mathiasz Teodor
15. Medwid Dymitr
16. Oleksiński Ludwik
17. Paluch Ludwik
18. Pelz Józef
19. Pełech Julian
20. Pikulski Witalis
21. Pitsch Wiktor
22. Płoskoń Stanisław
23. Sapelak Michał
24. Sasorski Stanisław
25. Socha Franciszek
26. Strzelecki Stefan
27. Strzelecki Władysław
28. Sucharda Tadeusz
29. Szantruczek Hieronim
30. Szwed Władysław
31. Wilk Michał
32. Witko Andrzej
33. Wojtaś Michał
34. Zarzycki Aleksy
35. Zawada Filip
36. Zygmunt Józef
37. Żmudziński Julian
38. Nowiński Stanisł. (pryw.)

Klasa Va.

1. Bereżyński Kazimierz
2. Bergthal Dawid
3. Czeszyk Józef
4. Czopej Mieczysław
5. Dobrzański Serafin
6. Głazewski Lubomir
7. Górnisiewicz Zdzisław
8. Gutek Zygmunt
9. Hüschel Wilhelm
10. Imiela Andrzej
11. Jurkiewicz Władysław
12. Kimlowski Stanisław
13. Kłos Stanisław
14. Kot Stanisław
15. Łaszczyński Władysł.
16. Myczkowski Adam
17. Niwiński Tadeusz
18. Osada Czesław
19. Potascher Ozyasz

20. Popkiewicz Leon
21. Raff Herman
22. Rarogiewicz Stanisław
23. Reichel Jan
24. Rozlepito Michał
25. Sadowski Julian
26. Sucharda Aleksander
27. Szarliński Stefan
28. Tarczyński Jakób
29. Trojan Antoni
30. Turnheim Dawid

Klasa Vb.

1. Bodnar Włodzimierz
2. Cichowlas Bazyli
3. Cichowski Leon
4. Curzytek Franciszek
5. Diakowicz Teodozy
6. Dryś Wawrzyniec
7. Dublanka Jan
8. Hawel Emil
9. Howorka Czesław
10. Kapko Izidor
11. Kolankowski Alexy
12. Lalowicz Adolf
13. Mrozowski Michał
14. Płaza Józef
15. Śmiskiewicz Józef
16. Sroczyński Franciszek
17. Superson Jan
18. Szantruczek Maryan
19. Szczek Stanisław
20. Szlacheic Franciszek
21. Szwacz Jan
22. Takliński Józef
23. Tumidajski Tadeusz
24. Turko Adolf
25. Turko Karol
26. Twerdochleb Michał
27. Uszakiewicz Stanisław
28. Wach Paweł
29. Wach Władysław
30. Waško Antoni
31. Wołoszyn Mikołaj

Klasa VI.

1. Abend Hersz
2. Adameczak Wojciech
3. Baran Wojciech

4. Bielał Michał
5. Bielówka Józef
6. Bodnar Eugeniusz
7. Cisko Stefan
8. Czajka Józef
9. Czaki Arnold
10. Duda Stanisław
11. Fintowski Zygmunt
12. Gdula Władysław
13. Gwóźdź Tomasz
14. Harasowski Włodzimierz
15. Iwanowicz Antoni
16. Jahl Władysław
17. Janów Bronisław
18. Kielbicki Franciszek
19. Kiszakiewicz Emil
20. Kłosowski Bronisław
21. Koczocik Józef
22. **Kondracki Franciszek**
23. Koszałka Wincenty
24. Król Władysław
25. Kruk Wojciech
26. Lax Józef
27. Lipnicki Jan
28. Łańcucki Ludwik
29. Marciak Stanisław
30. Margulies Elkon
31. Michałkiewicz Władysław
32. Niemczyk Jan
33. Ogonek Józef
34. Olearczyk Albin
35. Osada Stanisław
36. Polniak Kajetan
37. Rager Maurycy
38. Schneebaum Aron
39. Skowronek Andrzej
40. Sobolewski Jan
41. Spiegel Markus
42. Steindl Włodzimierz
43. Szczek Władysław
44. Tannenbaum Arnold
45. Wiącek Jan
46. Wilk Stanisław
47. Zabiegły Rafał
48. Zawilski Leopold

Klasa VII.

1. Bergner Leib
2. Błotnicki Józef
3. Chromy Wiktor
4. Czechowicz Robert
5. Czechowicz Witold
6. Decowski Jan
7. Deiches Izydor
8. Deiches Józef
9. Dobródzki Józef
10. Domka Karol
11. Dułęba Władysław
12. Dzierżyński Stanisław
13. Filipowicz Stefan
14. Goldstaub Saul
15. Grabowski Stanisław
16. Hanasiewicz Eugeniusz
17. Janik Tadeusz
18. Kleiss Kazimierz
19. Kmicikiewicz Roman
20. Kobryn Aleksander
21. Kowalczyk Władysław
22. Kumięga Filip
23. Landau Maks
24. Lasek Jan
25. Leja Franciszek
26. Lone Franciszek
27. Łańcucki Ignacy
28. **Luszczyński Konstanty**
29. Małecki Michał
30. Mrozowski Józef
31. Osikowski Wincenty
32. Panesz Edmund
33. Perenc Karol
34. Podgórski Jan
35. Rogowski Michał
36. **Sommer Fischel**
37. **Strisower Rudolf**
38. Szpetnar Stanisław
39. Sztaba Walenty
40. Szumyło Walenty
41. Tacy Kazimierz
42. Twerdochleb Izydor
43. Uchman Henryk

44. Wasyluk Andrzej
45. Wolloseh Michał
46. Zabielski Zdzisław
47. Zacharski Jan
48. Zmora Marcei
49. Zygmunt Józef
50. Kühlbett Szymon (pryw.)
51. Nowak Henryk n

Klasa VIII.

1. Cieśliński Andrzej.
2. Cisło Kazimierz
3. Delecki Franciszek
4. Diesendorf Berl
5. Fedoriak Antoni.
6. Frei Lipé
7. Freifeld Izrael
8. Friedwald Edward
9. Fuchs Chaim
10. Fuglewicz Michał
11. Grodzicki Franciszek

12. Harasowski Stanisław
13. Kapecki Wawrzyniec
14. Kontek Jan
15. Landesmann Mojżesz
16. Lewicki Tomasz
17. Liśkiewicz Dymitr
18. Łańcucki Kajetan
19. Małkowski Stanisław
20. Nazimek Bronisław
21. Paar Korneli
22. Pachter Adolf
23. Piwiński Michał
24. Polit Józef
25. Rolski Julian
26. Rosen Abraham
27. Ruczka Adam
28. Sandig Abraham
29. Sierankiewicz Józef
30. Skobielski Leon
31. Tarczyński Stanisław
32. Twerdochleb Antoni
33. Wiszniewski Zygmunt
34. Zmora Antoni.

Do wiadomości rodziców i opiekunów.

1. Każdy uczeń nowo wstępujący do 1. klasy musi:

a) zgłosi się w oznaczonym terminie (28 lub 29 czerwca i 31 sierpnia) do kancelaryi Dyrekcji w towarzystwie ojca czy matki, lub ich upoważnionego zastępcy,

b) wykazać się metryką chrztu lub przepisaną metryką urodzenia, że ma przynajmniej lat 10, czyli że się urodził nie później jak w r. 1893.

c) przedłożyć ostatnie świadectwo szkolne, jeśli uczęszczał przedtem do szkół publicznych; jeżeli zaś kończy czwartą klasę szkół ludowych dopiero w dniu 15. lipca, ma przedłożyć zawiadomienie szkolne za 3. kwartał (rozp. z 21. IV. 02. l. 10953 RSKr.)

d) przedłożyć lekarskie świadectwo przebytej lub szczepionej ospy (względnie rewakcyonowania).

e) wreszcie ma złożyć przy zapisie 4 kor. 20 gr. jako takse wstępną i 2 kor. na środki naukowe, któreto pieniądze w razie niepomyślnego wyniku egzaminu będą mu zwrócone.

2. Przy egzaminie wstępnym do 1. klasy wymaga się:

z *nauki religii*: wiadomości, jakich uczeń powinien nabyć w pierwszych czterech latach nauki szkolnej w szkołach cztero-klasowych;

z *języka polskiego*: czytania płynnego, objaśnienia przeczytanego ustępu pod względem treści i opowiedzenia tegoż, znajomości części mowy, odmiany imion i czasowników, rozbioru zdania pojedynczego, rozwiniętego i jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawnego napisania dyktatu, wreszcie piśmiennego rozbioru jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłemi określeniami pod względem części mowy i części zdania;

z *języka niemieckiego*: czytania płynnego, znajomości odmiany imion, słów posiłkowych i czasowników słabych tudzież

najzwyklejszych mocnych; zasobu wyrazów z zakresu pojęć, znanych uczniom z nauki w klasie IV. szkół ludowych poprawnego napisania dyktatu;

z rachunków: pisania liczb do miliona, biegłości w działaniach liczbami całkowitymi, pewności w tabliczce mnożenia, znajomości ważniejszych miar metrycznych i rozwiązania zagadnień z zakresu życia codziennego.

Do sali, w której się odbywa egzamin, nie mają wstępu obce osoby.

Powtórzenie egzaminu wstępnego ani w tym ani w innym zakładzie tego roku nie jest dozwolone, a w danym razie nieważne.

3. Uczniowie nowo lub po przerwie wstępujący do klas dalszych t. j. II-VIII, muszą wykazać się świadectwem moralności za czas, przez który do szkoły nie chodzili, świadectwem szczepionej ospy, złożyć takse egzaminacyjną w kwocie 24 koron i poddać się egzaminowi wstępnemu na początku półrocza.

4. Uczniowie, którzy przychodzą tutaj z innych gimnazyów bezpośrednio, muszą się wykazać świadectwem szkolnym z ostatniego półrocza i potwierdzeniem Dyrekcyi tamtejszego gimnazyum, że przyjęciu ich do innego zakładu naukowego nic nie stoi na przeszkodzie, w danym razie także dowodem, iż są wolni od opłaty szkolnej.

5. Uczniowie, którzy chcą składać egzamin prywatny z końcem półrocza, muszą się także zapisać na początku roku szkolnego jako prywatyści; a prywatyści klasy I. muszą zdać nadto egzamin wstępny.

6. Każdy uczeń nowo wstępujący do tutejszego zakładu ma uiścić tytułem taksy wstępnej 4 kor. 20 gr., na środki naukowe zaś 2 kor; a jedynie uczniowie którzy w ubiegłym roku szkolnym uczęszczali do tutejszego gimnazyum, nie płacą taksy wstępnej, tylko 2 kor. na środki naukowe. Nadto każdy uczeń publiczny obowiązany będzie w pierwszych dniach drugiego półrocza uiścić 1 kor. na cele zabaw szkolnych.

7. Opłata szkolna w tutejszem gimnazyum wynosi 30 kor. za jedno półroczę.

Uczniowie obowiązani do opłaty szkolnej, mają złożyć ją z początkiem półrocza; a najpóźniej w przeciągu sześciu tygodni t. j. do 15-go października i do 15-go marca. markami szkolnymi, kupionymi w c. k. urzędzie podatkowym i naklejonymi na przepisanych blankietach, które uczeń otrzyma od Dyrekcyi bezpłatnie; w przeciwnym razie będą bezwarunkowo wydaleny z zakładu.

Uczniowie publiczni klas wyższych mogą wnieść najdalej do 15. września i do 15. lutego podanie o uwolnienie od opłaty szkolnej z dołączeniem świadectwa ubóstwa z roku bieżącego, wydanego przez gminę i urząd wyznaniowy. Podania spóźnionych lub nieopatrzonych w potrzebne dokumenty Dyrekcyja przyjmować nie może.

Uczeń klasy I., który w dwóch pierwszych miesiącach nauki szkolnej okaże w każdym przedmiocie *postęp dobry*, może otrzymać odroczenie opłaty szkolnej, to znaczy, iż z końcem I. półrocza, po uzyskaniu świadectwa stopnia I. i dobrych cenzur w pilności i obyczajach, będzie uwolniony od opłaty szkolnej już od I. półrocza. Gdyby jednak otrzymał za I. półrocze świadectwo stopnia II. albo niedobrą cenzurę w obyczajach lub pilności, obowiązany będzie złożyć także za I. półrocze opłatę szkolną, i to przed rozpoczęciem II. półrocza; inaczej nie będzie mu wydane świadectwo za I. półrocze. Podania o to odroczenie opłaty, opatrzone w świadectwo ubóstwa, należy wносить do Dyrekcyi, dopiero w czasie od 8. do 15. października.

Uczeń klasy I., który w ciągu pierwszych dwóch miesięcy nie okaże postępów dobrych w nauce, obyczajach i pilności, jest obowiązany złożyć opłatę najpóźniej do 1. grudnia.

8. Uczniowie gimnazyalni mają nosić przepisane mundurki; mundurków ani czapek innego koloru lub kroju ani też części mundurków obok reszty ubrania odmiennego nosić nie wolno. Ubogim uczniom klasy I. może Dyrekcyja pozwolić na razie chodzić do szkoły w zwykłym ubraniu.

9. Zakład ściśle przestrzegać będzie, aby uczniów utrzymywali na stancyach tylko ci, którzy mają na to od Dyrekcyi za kładu Upoważnienie na piśmie. Rodzice więc i opiekunowie przed umieszczeniem na stancyi powinni zasięgnąć wiadomości w tym względzie w Dyrekcyi, aby uniknąć niemiłych następstw, mianowicie usunięcia ucznia ze szkoły, jeśli do 8 dni nie zmieni pomieszkania. Osoby, chcące utrzymywać na stancyi uczniów szkół, średnich, mają w Dyrekcyi wyjednać sobie na to upoważnienie, przyczem otrzymają Regulamin drukowany, do którego mają się ściśle stosować, inaczej utracą prawo trzymania uczniów na stancyi.

10. Jest obowiązkiem rodziców i opiekunów często porozumiewać się ze szkołą, o postępie i prowadzeniu się uczniów. Umyślnie w tym celu w oznaczoną niedzielę po nabożeństwie szkolnem Panowie Profesorowie zgromadzają się w sali konferencyjnej. i z całą gotowością udzielają stronom potrzebnych wiadomości

Tylko w styczniu i w czerwcu, z powodu nadchodzącej klasyfikacji, już się nie udziela wiadomości o postępie uczniów w nauce.

11. Uczniów, którzyby w czasie ferii nie zachowali się zgodnie z przepisami szkolnymi, Dyrekcya do zakładu nie przyjmie.

12. Zapisy do klasy I. będą się odbywały 30. i 31. sierpnia, do klas dalszych 1. i 2. września. Egzamina poprawcze, prywatne i uzupełniające odbywać się będą 29. i 30. sierpnia, wstępne do I. klasy 1. września, do dalszych klas od 3. do 10. września.

Dyrekcya c. k. Gimnazyum wyższego

w Jarosławiu dnia 27. czerwca 1903.

O m y ł k i d r u k u :

- str. 1. ust. 3 zam. 1 egz. czytaj 2 egz.
 „ 17. w. 1. od góry : Gimnastyka była w 6 godzinach tyg.
 „ 28. w. 5. od góry : zamiast 1899 ma być 1890.

Rozprawy naukowe w sprawozdaniach tutejszych.

- 1876 1. Romuald Bobin: O stopniowaniu przymiotników w języku polskim, str. 47.
- 1877 2. Ludomił German: Peloponez w starożytności a za dni naszych, str. 32.
3. Placyd Dziwiński: Przyczynek do teorii stożków stycznych do powierzchni drugiego stopnia, str. 15.
Na końcu dołączono: „Widok i plan c. k. wyższej szkoły realnej w Jarosławiu“.
- 1878 4. Placyd Dziwiński: Powierzchnie falowe Fresnela, ze stanowiska geometrycznego, str. 40.
- 1879 5. Bohdan Hoff: Przyczynek do znajomości białka, str. 14.
6. Andrzej May: Topografia realności i budynku szkolnego, str. 3.
7. Andrzej May: Opis nowo założonego ogrodu (z litografią), str. 4.
- 1880 8. Placyd Dziwiński: Ogólne zrównanie walców i stożków stycznych, str. 23.
- 1881 9. Robert Rischka: „Lilla Weneda“. Eine Tragödie von Julius Słowacki, aus dem Polnischen übersetzt, str. 101.
- 1882 10. Dr. Placyd Dziwiński: Liczby kierunkowe, ich znaczenie i zastosowanie w matematyce, str. 60.
- 1883 11. Robert Rischka: Beatrix Cenci. Eine Tragödie in fünf Aufzügen von Julius Słowacki, in Auswahl übersetzt und bevorwortet, str. 54.
- 1884 12. Karol Trochanowski: Chemiczny rozbiór wody ze źródła Ludwika w Czigelce, str. 23.
- 1885 13. Mieczysław Zaleski: O nauce synonimiki niemieckiej w naszych szkołach średnich, str. 24.
- 1886 14. Kazimierz Bryl: O najodpowiedniejszych tablicach logaryt. w nauce matematyki w szkołach realnych, str. 18.

XII. Wykaz książek s

które w tutejszym zakładzie będą używane w roku

Przedmiot	Klasa I.		Klasa II.		Klasa III.		Klasa IV.		Klasa V.	
		K. h.		K. h.		K. h.		K. h.		K. h.
Religia	Ks. Słószarz, Katechizm religii katol. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899 . Opr. A. Toroński, Katechizm chryst. katol. Lwiw. 3. wyd. 1896. . Opr.	1 — 1 —	Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego. Wydanie 1—4. Stanisławów 1899 Opr. A. Toroński, Istorya biblijna staroho zawita. 2. wyd. Lwiw 1899. Opr.	1 40 2 —	Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wydanie 1—3 Stanisławów 1902 Opr. A. Toroński, Istorya biblijna nowoho zawita. Wyd 1. i 2. Lwiw 1901. Opr.	1 60 1 60	Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1 i 2. Lwów 1899 Opr. A. Toroński, Liturgika. Wyd. 2. Lwiw 1898 Opr.	1 40 1 60	Ks. Jeż, Nauka wiary. Kra 1899 Opr. A. Toroński, Dogmatyka fr mentalna i apologotyka dla wysszych. Lwiw 1893 . . .	
Język łaciński	Samolewicz, Zwieżła gramatyka języka łacińskiego, Wydanie 2., 3 i 4. Lwów 1898 Opr. Steiner i Scheindler Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wyd. 2. i 3. Lwów 1900 Opr.	1 — 1 50	Samolewicz, Zwieżła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1—4. Lwów 1898 Opr. Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898 Opr.	1 — 2 —	Samolewicz - Soltysik. Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901 Opr. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 2. i 3. Lwów 1893. (Wyd. 4. w druku) . Opr. Cornelius Nepos, Wydanie Patocka-Zawilińskiego	2 40 1 60 1 84	Samolewicz - Soltysik. Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901 Opr. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1. i 2. Lwów 1897. Opr. Caesar, Commentarii de bello gallico. Wyd. Bednarskiego Ovidius, Wyd. Seldmayer-Bednarski	2 40 2 — 1 30 1 60	Livius, Wyd. Zingerle-Majchro Ovidius, Wyd. Sedlmayer-Bedna Samolewicz-Soltysik, Grama języka łacińskiego. Część II. V 5—7. Lwów 1901.	
Język grecki	—		—		Fiderer, Gramatyka języka greckiego, Wyd. 2. Lwów 1898. Opr. Taborski - Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899.. . . . Opr.	3 — 2 50	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr. Taborski - Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Opr.	3 — 2 50	Fiderer, Chrestomatya z pism X fonta. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Homara Iliada. Część I. V Scheindler-Soltysik Ćwikliński, Gramatyka ję greckiego. Lwów 1902. . . .	
Język polski	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy. Wyd. 2. i 3. Lwów 1897 Opr.	2 40 1 50	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Lwów. 1891. Opr. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr.	2 20 1 80	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Lwów 1891. Opr. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla III. kl. Lwów 1895. . . . Opr.	2 20 2 —	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 8. Lwów. 1891. Opr. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1900. . Opr.	2 20 2 40	Próchnicki, Wzory poezyi i p Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. . . .	
Język niemiecki	German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 2—5. Lwów 1902. Opr.	1 80	German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 1—4. Lwów 1903. Opr.	2 20	German i Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 1.—3. Lwów 1902. Opr. Jahner, Deutsche Gramatik Wyd. 2. Lwów 1903. Opr.	2 40 2 20	German Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896 Opr. Jahner, Deutsche Gramatik Wyd. 2. Lwów 1903. Opr.	2 40 2 20	Petelenz-Werner, Deutsches L buch für die V. Classe. Wyd Lwów 1902.	
Geografia			Baranowski i Dziedzicki, Geogra-		Baranowski i Dziedzicki, Geogra- fia powszechna. Wyd. 6—9. Lwów		Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 1.			

kaz książek szkolnych

które będą używane w roku szkolnym 1903 — 1904.

Klasa IV.		Klasa V.		Klasa VI.		Klasa VII.		Klasa VIII.	
	K. h.		K. h.		K. h.		K. h.		K. h.
Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1 i 2. Lwów 1899 Opr.	1 40	Ks. Jeź, Nauka wiary. Kraków 1899 Opr.	2 —	Ks. Jaachimowski, Dogmatyka szcze-gółowa. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr.	2 60	Ks. Szezeklik, Etyka katolicka Tarnów 1903. Opr.	1 80	Ks. Jougan, Historia kościoła ka-tolickiego. Wydanie 1. i 2. Lwów 1900. Opr.	2 —
A. Toroński, Liturgika. Wyd. 2. Lwów 1898 Opr.	1 60	A. Toroński, Dogmatyka funda-mentalna i apologetyka dla klas wyższych. Lwów 1893 Opr.	2 —	A. Toroński, Dogmatyka ezastna dla wyższych klas Lwów 1895. Opr.	2 —	Wapler-Pjurko, Nauka chryst. ka-toł. etyki dla wyższych klas. 1885. Opr.	2 80	Wapler-Stefanowycz, Istorya chryst. katolyckoi cerkwy (wy-czerpane, tylko w drodze anty-kwarycznej do nabycia)	2 40
Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901 Opr.	2 40	Livius, Wyd. Zingerle-Majchrowicz Ovidius, Wyd. Sedlmayer-Bednarski	1 60	Sallustius, Bellum Jugurt. Wyd. Linker-Klinscha-Soltysik	— 60	Cicero, In Catil. III. 0'70. De im-perio Gn. Pompei. Cato maior. à 0'60. Wyd. Kornitzer-Soltysik .	1 80	Horatius. Wyd. Dolnicki-Librewski	1 50
Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1. i 2. Lwów 1897. Opr.	2 —	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr.	1 60	Cicero, Wyd. Kornitzer-Soltysik (In Catilinam)	1 60	Vergilius, Wyd. j. w VI.	1 60	Tacitus, Wyd. Weydner-Staromiej-ski (Annales)	1 70
Caesar, Commentarii de bello gal-lico. Wyd. Bednarskiego	1 30		2 40	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr.	2 40	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego, Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr.	2 40	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr.	2 40
Ovidius, Wyd. Sedlmayer-Bednarski	1 60								
Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr.	3 —	Fiderer, Chrestomatya z pism Xeno-fonta. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr.	2 40	Fiderer, Chrestomatya z pism Xeno-fonta. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr.	2 40	Homera Odyssea, ks. VII. IX, XVI. XXI. Wyd. Christ-Jozeniecki . . .	2 40	Platon, Apologia, Kriton. Wyd. Christ-Lewicki	1 —
Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Opr.	2 50	Homera Iliada. Część I. Wyd. Scheindler-Soltysik	1 20	Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. (j. w V.)	1 20	Demostenes. Wyd. Wotke-Schmidt (Olynth. 1. 2. Philip. 3.)	2 —	Sofokles, Wyd. Schubert-Majchro-wicz: Antygona	2 40
		Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr.	3 —	Herodot. Wyd. Scheindler-Terlii kowski	2 —	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr.	3 —	Homera Odyssea. (Wyd. j. w VII.)	2 40
				Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr.	3 —			Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1902. Opr.	3
Małecki, Gramatyka języka pol-skiego szkolna. Wyd. 8. Lwów. 1891. Opr.	2 20	Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr.	3 —	Tarnowski i Wójcik, Wypisy pol-skie. Część I. Wyd. 1. i 2. Lwów. 1894. Wyd. 3. Lwów. 1903. (w dru-ku) Opr.	3 60	Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika, Część I. Wyd. 1. i 2. Lwów 1894. (wyd. nowe w druku) Opr.	3 60	Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896. Opr.	3 60
Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Lwów 1900. Opr.	2 40					Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów. 1896. Opr.	3 60		
German Petelenz, Ćwiczenia nie-mieckie dla IV. klasy. Wyd. 1. i 2. Lwów 1896 Opr.	2 40	Petelenz-Werner, Deutsches Lese-buch für die V. Classe. Wyd. 2. Lwów 1902. Opr.	2 80	Petelenz-Werner, Deutsches Lese-buch für die VI. Classe. Lwów 1892. Opr.	2 80	Petelenz-Werner, Deutsches Lese-buch für die VII. Classe. Lwów 1893. Opr.	3 30	Petelenz-Werner, Deutsches Lese-buch für die VIII. Classe. Lwów 1894. Opr.	4 40
Wahner, Deutsche Gramatik Wyd. 1. Lwów 1903. Opr.	2 20								
Opowiadania z dziejów				Zakrzewski, Historia powsz. Część I. Wyd. 1, 2, 3, 4. Kraków 1902 Opr.					

Geografia i historia powszechna	Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 6. i 7. Lwów 1898. (Nowe wyd. w druku) . . . Opr.	1	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 6—9. Lwów 1902. Opr.	2 80	2	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Lwów 1894. Opr.	2	2	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr.	2 80	2	Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1. 2. 3. i 4. Lwów 1902.
Matematyka	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część I. Wyd. 1. 2. i 3. Sanok 1903 Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część I. Wyd. 6. i 7. Lwów 1896. Opr.	1 1 50	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry Część I. Wyd. 2. i 3. Sanok 1903. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część I. Wyd. 6. i 7. Lwów 1896. Opr.	1 1 50	1	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Wyd. 1. 2. i 3. Sanok 1899. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr.	1 1	1	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Sanok 1899. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr.	1 1	1	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Wyd. 3. Lwów 1902.
Fizyka	—	—	—	—	—	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1902. Opr.	2	2	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1902. Opr.	2	2	—
Historia naturalna	Nowicki-Limbach, Wyd. 6—10. Lwów 1903. Opr. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 1—4. Kraków 1899. Opr.	2 20 2	Nowicki-Limbach, Zoologia Wyd. 6—10. Lwów 1903. Opr. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas niższych Wyd. 1—4. Kraków 1899. Opr.	2 20 2	2	Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii, dla niższych klas.	1 60	1	—	1 60	1	Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych,
Propedeutyka filozofii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

UWAGA. Dwa lub trzy wydania pewnego podręcznika, umieszczone w powyższym wykazie obok siebie mogą być w szkole obok siebie

*) Kozenn-Gustawicz, Atlas geograficzny 8 kor.

**) Putzger. Historischer Atlas, 2 K 60 h. (nieopr.)

Dyrekcya c. k. Gimnazjum wyższego w

Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899 Opr. Benoni-Majerski, Geografia austro-węgierskiej monarchii. Wyd. 2. i 3. Lwów 1896. Opr. Rawer, Dzieje ojezyste. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr.	2 — 1 20 2 —	Zakrzewski, Historia powszechna. Część 1. Wyd. 1. 2. 3. i 4. Kraków 1902. Opr.	2 40	Zakrzewski, Historia powsz. Część I. Wyd. 1. 2. 3. 4. Kraków 1902. Opr. Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1902. Opr. Zakrzewski, Hist. powsz. Część III. Wyd. 1. i 2. Kraków 1903. Opr. Lewicki, Zarys dziej. Polski i kraj. rus. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1901. Opr.	2 40 2 40 2 80 2 —	Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Wyd. 1. i 2. Kraków 1903. Opr. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1901. Opr.	2 80 2 —	Głabiński-Finker, Historia i statystyka austro-węgierskiej monarchii. Lwów 1897. Opr. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1901. Opr.	2 — 2 —
Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Część II. Sanok 1899. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Część II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr.	1 — 1 —	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1902. Opr.	4 50 4 —	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1902. Opr. Kranz, Logarytmy.	4 50 4 — 1 20	Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1902. Opr. Kranz, Logarytmy Kraków 1900. Opr. Kranz, Zadania i zagadnienia z arytmetyki i geometrii dla klas wyższ. Kraków 1902. Opr.	3 60 4 — 1 20 3 50	Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1. i 2. Lwów 1898. Opr. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1902. Opr. Kranz, Logarytmy Kranz, Zadania jak w kl. VII.	3 60 4 — 1 20 3 50
Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1902. Opr.	2 —	—————	—————	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 1. i 2. Kraków 1899. Opr. Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2. i 3. Brosz.	3 40 — 70	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Kraków 1899. Opr.	3 40	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Kraków 1899. Opr.	3 40
—————	—————	Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych,	2 50 3 —	Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr.	3 —	—————	—————	—————	—————
—————	—————	—————	—————	—————	—————	Kozłowski, Logika elementarna. Lwów 1891. Opr.	1 40	Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii, Kraków 1895 Opr.	2 —

nie obok siebie mogą być w szkole obok siebie używane.

k. Gimnazjum wyższego w Jarosławiu.

W tym wykazie są do nabycia w księgarni J. MEINHARTA w Jarosławiu ulica Krakowska.

Centralna Biblioteka